

„Mert nem csak magadnak születél”

Jubileumi kiadvány
a Keresztény Értelmiségek Szövetsége
alapításának harmincadik évfordulójára

KERESZTÉNY ÉRTELMIKÉK SZÖVETSÉGE
2019

Csanád Béla

Vers születésnapra

Mert nem csak magadnak születted
Ünnep lett születésnapod
Kerestelek, mint őszidőben
didergő csillag a napot.

Nem tudtam, te is arra vártál
(állig begombolt egymagad),
hogy felfedezd a sivatagban
vándorló szomjas társakat.

Nem mondtad, alig mosolyogtál,
csak égis éró vágyaid
csapkodtak hűvösen, kimérten
őrizve szíved álmait.

Valamit mégis megtanultam
már akkor: születő világ
jövőt ígérő zálogát: a
féltő szeretet szigorát.

S hogy tenni kell, nem csak beszélni,
ha megtaláltad már a hit
ösvényeit, keresd az Isten
benned örvénylő fényeit.

„A párbeszéd sokkal több, mint egy igazság közlése: a beszélgetés kedvéért, egy konkrét jó érdekében zajlik, melyet azok közölnek egymással, akik a szavak által szeretik egymást” – fogalmaz Ferenc pápa Evangélii Gaudium kezdetű apostoli buzdításában.

Párbeszéddel a jót keresni: ezt választotta küldetéséül immáron harminc esztendeje a Keresztény Értelmiségi Szövetsége. Az alapítók szándéka világos volt: létrehozni olyan fórumokat, ahol egyszerre mutatható meg az értelmiségi felelősség és a keresztény életszemlélet. A kettő együtt, egymásba oltva. Ahol a beszélgetőtársak ugyanazt a nyelvet beszélik, a szeretet és a tudás nyelvét. Ahol a szakmai párbeszéd „egy konkrét jó”, a közös érdekében zajlik.

1989 a magyarok számára kegyelmi esztendőnek bizonyult. A szabadság visszaszerzésének esélye újra természetessé tett sok mindent, amit a diktatúra gátolt, elfedett vagy elfojtott. Véget ért a fájó bénultság, amely hol mesterséges apátiában, hol kényszerű tehetetlenségben tartott megannyi önszerveződő erőt. Véget ért a csöndes beletörődés, az illegálítás és a bizonytalanság kora. Harminc esztendeje újjá lehetett építeni azokat a közösségeket és civil szervezeteket, amelyek nyilvános működését ellehetetlenítette, vagy szigorúan tiltotta a rendszer. Új egyesületek, szövetségek születtek, amelyek végre szabadon és nyíltan fejezték ki a hasonló gondolkodásúak, a közös célokat kitűzők tenni akarását, közösségalkotási vágyát.

Így jött létre Csanád Béla vezetésével a Keresztény Értelmiségi Szövetsége is. Az elmúlt esztendő munkája, a ma is működő KÉSZ-csoportok országos hálózata, a számos rendezvény, esemény és tartalmas kiadvány annak bizonyí-

téka, hogy szükség és igény is volt erre az ökumenikus szellemiségű szerveződésre, amely idén a magyar szabadsággal együtt ünnepli 30. születésnapját.

Babits Mihály szerint a szellem, a műveltség megadja az embernek „*az igazsággal való nyílt szembenézés megszokását*”, s vele együtt „*a maga helyzetének s feladatainak megértését e világban*”. A jeles évforduló alkalmából kívánom a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége tagságának, hogy eddigi tevékenységéhez hűen továbbra is feladatának érezze az igazságkeresést, a párbeszédet és a közjó szolgálatát.

Áder János
köztársasági elnök

Vivat, crescat, floreat! |

Utólag megítélve, prófétai tett volt Csanád Béla professzor úr és társai részéről az az elhatározás, hogy a politikai változás idején életre hívták a Keresztény Értelmiségek Szövetségét. A politikai, társadalmi és vallási változások közepette egy olyan szervezet kívánt lenni, amely a világban élő keresztények számára biztos útmutatást akart adni a változások irányáról, az elérendő erkölcsi célról, és közös cselekvésre hívta őket. Zsinati gondolkodásra vallott a cél. Még akkor is, ha utólag ténszerűen meg kell állapítani, a szervezet még most sem tudta az élet minden területén dolgozó keresztényeket úgy megszólítani, hogy a társadalmat irányító, meghatározó közösséggé kovácsolja őket. Ez elsősorban nem a szervezet gyengeségére mutat, hanem a keresztény értelmiségek hosszú évtizedeken át tartó kényszerű háttérbe szorításának egyik következménye. Sokan mind a mai napig sem ismerték fel a közös cselekvés szükségességét. Szent II. János Pál pápa – aki saját tapasztalatai alapján jól ismerte a mi közép-európai helyzetünket – jelentette ki első magyarországi látogatása alkalmával: *Szomorúan és fájdalommal kellett látnunk Közép- és Kelet-Európában kiváló személyiségek háttérbe szorítását, akiket kizártak a társadalmi és kulturális életből, mivel szilárdan ragaszkodtak a hit értékeihez* (II. János Pál pápa a tudomány és a művészetek képviselőihez, 1991. augusztus 17-én).

Nagyon nehéz időszakot tudhattunk magunk mögött harminc évvel ezelőtt, és mind a mai napig nem sike-

rült olyan eszmei szabadságot teremteni össztársadalmi szinten, hogy a keresztény értelmiségiek negatív előítélet és megkülönböztetés nélkül mondhatnák el véleményüket a társadalom kulturális és erkölcsi helyzetéről. Egy olyan elutasító megítélés lengi körül mindazt, ami keresztény, hogy szinte a létezés jogát is elvitatják tőle. Egyesek számára a *keresztény* szinte szitokszóvá lett. A krisztusi értékrend képviselőit pedig igyekeznek megfosztani még az értelmiségi jelzőtől is. Mind a korábbi ateista, mind a jelen liberális szemléletmód táplálja ezt a gondolkodást. Így nem alaptalanul írta Szent II. János Pál pápa egy másik alkalommal: *Az európai ember krízise, a keresztény ember krízise; az európai kultúra krízise, a keresztény kultúra krízise.*

Hajlamosak vagyunk saját eredménytelenségeinket és hiányosságainkat mások nyakába varrni, s azt gondolni, hogy mások csinálják rosszul, vagy éppen nem csinálják azt, amit kellene. Nem mondjuk, hogy nem játszhat ez is közre abban, hogy azt állítjuk, ma Magyarországon a keresztény értelmiségiek még nincsenek jelen oly módon a kultúra, a társadalom, a gazdaság, a politika életében, ahogy az kívánatos lenne. Ezért szükséges bűnbánatot is gyakorolni, és arra bátorítani a keresztény értelmiségieket, hogy kellő alázattal, de nagy bátorsággal és elkötelezettséggel legyenek jelen az élet minden területén! Nekünk, keresztényeknek nem kell értelmezni, mit jelent: „Mert nem csak magadnak születtél” (Csanád Béla).

Mindemellett hálásan köszönjük azokat a nem csekély eredményeket, amelyeket a KÉSZ maga mögött tudhat

az elmúlt harminc évben. Ez a mostani jubileum nemcsak a visszatekintésre, hanem új elhatározások megtételére is alkalmas lehet.

KÉSZ, vivat, crescat, floreat!

Dr. Veres András
győri megyéspüspök
az MKPK elnöke

Főtitisztelendő
Maklár Ákos elnök úr
Keresztény Értelmiségek Szövetsége

Tisztelt Elnök Úr!

Tisztelettel és megbecsüléssel köszöntöm Szövetségük vezetőit és tagjait a jubileum alkalmából.

A KÉSZ megalapításában múlhatatlan érdemeket szerzett Csanád Béla kedves professzorom volt, így személyesen láthattam erőfeszítéseit, hogy a diktatúra évtizedei után a keresztény értékeket a társadalom formálásának szolgálatába állítsa.

A Keresztény Értelmiségek Szövetsége szervezésében politikustársaimmal – Lanczendorfer Erzsébettel és Orbán Viktorral – sok fórumot tartottunk, ennek is köszönhetően erős szövetséggé formálódott Fidesz-KDNP, aminek bölcsője – bizonyos értelemben – a KÉSZ fórumai voltak.

Ezúton köszönöm a Keresztény Értelmiségek Szövetségének nemzetszolgálatát.

Semjén Zsolt
*miniszterelnök-helyettes
a KDNP elnöke*

*„...a megtestesült állítmány
története
hogy VAN és hogy VAGYUNK
múltunk és jövőnk metszőpontján”
(Csanád Béla)*

Zachar Péter Krisztián

Misszió az evangelizációért, a kultúráért és a közéletért

A harmincéves KÉSZ története

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége egyidős a modern kori magyar szuverén demokráciával. A rendszerváltás hajnalán jelentkező rendkívüli társadalmi igényre reagálva az első civil egyesületek egyikeként jött létre a jelenleg legnagyobb magyarországi ökumenikus, vallási evangelizációs civil szervezet.¹ Az államszocialista rendszer töredezésének egyik fontos pillanata volt az egyesülési jogról szóló törvény napirendre tűzése. Ennek parlamenti elfogadása nyomán széles körű egyesületi és önszerveződési élet indulhatott meg hazánkban. Az 1989. évi II. törvénycikk ugyanis kimondta, hogy „mindenkinek joga van arra, hogy másokkal szerve-

1 Jelen tanulmány a KÉSZ országos központjának elmúlt harminc évét kívánja összegezni és bemutatni. Ebből fakadóan a történet természetes módon nem lehet teljes. Csak buzdítani tudjuk a helyi csoportokat, hogy néhány nagyon jól sikerült példa (így a kecskeméti vagy bajai kezdeményezés) alapján dolgozzák fel saját történetüket, szólítsák meg az alapító atyák generációját, hiszen e tekintetben az utolsó órákban vagyunk. Szükséges lenne egy nagyívű kutatás, mely képes lenne a KÉSZ országos és helyi történetét, sajtójelenlétét, közéletben és társadalomban betöltött hatását még mélyrehatóbban, a modern történetírás interdiszciplinaritása segítségével feldolgozni.

zeteket, illetőleg közösségeket hozzon létre vagy azok tevékenységében részt vegyen”.² Így válhatott lehetővé a korábbi történelmi korszakokban Magyarországon folyamatosan rendkívül mozgalmas polgári szerepvállalás újraindítása.

Csanád Béla³ teológus, pap, költő, a Hittudományi Akadémia tanára kezdeményezésére 1989. január 30-án került sor Budapesten az Adalbertinumban (1118 Budapest, Előpatak u. 35.) a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége alakuló ülésére. A gondolat egy olyan szervezet megalkotása volt, mely túllépve a hitéleti kérdéseken, országosan fórumot és cselekvési teret biztosít a rendszer keresztény, nemzeti alapon történő megváltoztatásához – igaz, nem politikai és nem pártszinten, hanem a társadalomban evangelizációs munkával. Ehhez kereste a megfelelő partnereket a már ak-

2 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról. 1. §

3 Csanád Béla 1926. november 9-én született Akasztó községben, a kalocsai jezsuita gimnáziumban érettségizett 1944-ben, majd meghívását követően a budapesti Központi Papnevelő Intézet elvégzésével indult meg a papi pályán. 1950. április 23-án Aszódon szentelték pappá. Bácsborsodon, majd Csengődön és Jánoshalmán volt káplán, 1958–1963 között a Szegedi Egyházmegye közti Hittudományi Főiskola tanára, majd a Központi Papnevelő Intézet lelki igazgatója, 1965-től tanulmányi felügyelője. 1969-től egészen haláláig a Hittudományi Akadémia és jogutódai professzora a lelkipásztorkodás és liturgia témakörökben. 1976-tól egyben a Magyar Katolikus Püspöki Kar Hitoktatási Bizottságának igazgatója, 1978-tól címzetes apát, 1983-tól a Kalocsai Egyházmegye kanonoka, 1991-től pápai prelátus. Mindemellett költő, író, műfordító, a Teológia, a Vigília és az *Új Ember* rendszeres szerzője, szerkesztője. Vö.: *Jel*, 1997. IX. évf. 1. sz.

kor működő Független Jogászfórum, a Keresztény Orvosok Szövetsége és a Keresztény Pedagógusok Szövetsége tagjai között. A szervezési munka háttereként külön fontossággal bírt az 1988 óta a Magyar Katolikus Püspöki Kar által támogatott Szent Adalbert Evangelizációs Központ, amelynek célja az volt, hogy a nemzet és az ország megújításában a kereszténység, a katolikus egyház is szerepet tudjon vállalni a lelkeség, a szellem és a kultúra megújításával.⁴ Így Csanád Béla meghívását az új szervezet létrehozására *Dankó László* kalocsai érsek mellett összesen hatvanhárom magánszemély fogadta el, akik alapvetően az Adalbertinum Evangelizációs Központ szellemi holdudvarához tartoztak.⁵ Az alakuló ülés tisztázta az egyesület szerepét, az alapszabály vitás kérdéseit, majd egyhangúlag Csanád Bélát választotta a szervezet elnökének, *Dobszay László* népzene kutató-karnagyot

4 Mire való az Evangelizációs Központ? *Új Ember*, 44. évf. 51. sz. (1988. 12. 18.) Az Adalbertinum 1988. április 23-án nyerte el felszentelését és november 19-én nyitotta meg kapuit az érdeklődő közönség előtt az első kiállításával. Vö.: *Jel*, 1998. X. évf. 4. sz.

5 1988-tól kezdődően Antall József orvostörténész, induló politikus mellett Jávör Béla budapesti ügyvéd, egyetemi oktató, Dékány Endre irodalomtörténész, Erdélyi Zsuzsanna európai hírű néprajztudós, majd a debreceni irodalomtörténész Keresztesné Várhelyi Ilona, Dávid Ibolya jogász, Lanczendorfer Erzsébet orvos, Mirk István koalíciós időkbeli néppárti politikus, Tarján Levente gimnáziumi matematika–fizika tanár, Zombori István muzeológus-irodalomtörténész, Demcsák József gépészmérnök kerültek Csanád Béla professzor körébe. Vö.: Sasvári István–Péter József–Rivasz-Tóth Gyula: A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének miskolci története. Online: <http://miskolcikesz.hu/a-kesz-tortenete/> (Letöltés: 2019. június 25.)

alelnöknek és *Dékány Endre* irodalomtörténész-könyvtárost titkárnak. Dankó László érsek a szervezet fővédnöke lett. A tagság szempontjából az alapítók fontosnak és hangsúlyozandónak tartották a keresztény jelző kiterjesztő (öku-menikus) használatát, míg a „jogi kötődés” szempontjából az alapító okiratban rögzítésre került, hogy az egyesület a katolikus egyház keretén belül kíván működni.⁶ A szervezeti struktúra szakmai munkacsoportok (12 főig) és munkaközösségek (12 fő felett) felállítását irányozta elő, melyek vezetői egyben az egyesület elnökségének tagjaivá váltak. Az alakuló ülésen a következő munkacsoportok létrehozására került sor: Szent Ágoston liturgikus munkacsoport⁷ *Ullmann Péter* vezetésével, Bálint Sándor néprajzi munkacsoport *Erdélyi Zsuzsanna* vezetésével, Szent Lukács egyházművészeti munkacsoport Rácز Gábor vezetésével, Irodalmi és művészeti munkacsoport Kelényi István és *Tóth Sándor* társvezetésével, Családi közösségek munkacsoportja *Garai András* vezetésével, Lapkiadók és rendezvényi munkacsoport *Szeghalmi Elemér* és *Somos Miklós* társvezetésével, Programo-

6 A KÉSZ első alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve, 1–2. o. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest

7 A KÉSZ első éveinek rendkívül fontos közegévé vált a Csanád Béla által is szorgalmazott Szent Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom, amely a „magyar egyház megújulásához a liturgikus lelkiség ápolásával” kívánt hozzájárulni. A mozgalom elsősorban ismereti képzésekkel, előadás-sorozatokkal gyakorlati segítséget szeretett volna nyújtani a liturgia tartalmának és kifejezőmódjának elsajátításához, a liturgia méltóbb végzéséhez. A csoport vezetője hamarosan Osztie Zoltán lett. *Jel*, 1989. I. évf. 1–2. sz.

zó-informatikai munkacsoport *Aszalós János* vezetésével, Jogász munkacsoport *Jávor Béla* vezetésével, Biblikus munkacsoport *Tarjányi Béla* vezetésével. Az alapítók lehetővé tették a későbbiekben további munkacsoportok és -közösségek életre hívását, amelyek vezetői automatikusan az elnökség tagjaivá váltak.⁸ A szervezet legfőbb szerve azonban a közgyűlés volt, amely az ügyintézésre elnökséget és képviselőket (elnök, elnökhelyettes, titkár) választott. Az elnökség létszámát – a munkaközösségek számától függetlenül – 21 főben maximálta az alapszabály. Tevékenységét az egyesület minden tagja társadalmi munkában, bárminemű díjazás nélkül végezte.⁹

Szintén az alakuló ülés határozott a *Jel* címet viselő spirituális és kulturális folyóirat, valamint az *Aranyág* gyermekújság elindításáról az egyesület égisze alatt. Csanád Béla és az alapítók törekvése az volt, hogy „olyan katolikus szemléletű, tudományos és művészeti folyóirat” kerüljön az egyesület keretében kiadásra, „amely e nagy világ-káoszban, minden tekintetben törekszik a tiszta, egyenes út meg- és felmutatására, a szellem, az egymással hangot kereső és találó szellemiségek pluralizmusának jegyé-

8 A KÉSZ első alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve, 2–3. o. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest. Érdekességként említjük meg, hogy a hagyományos orvos-munkacsoport mellett már 1989-ben megalakult például a Szent Hildegárd Munkaközösség is, amely elsősorban a gyógyhatású növényekkel történő alternatív gyógymódok, a természetgyógyászat, a hagyományos kirándulások és környezetismeret mellett kötelezte el magát, híven mottójához „Szolgáld ki magad Isten patikájából”. Vö.: *Jel*, 1989. I. évf. 3–4. sz.

9 A KÉSZ alapszabálya, 1989. január 30. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest. Közli: *Jel*, 1989. 1–2. sz.

ben”.¹⁰ Mind a *Jel*, mind az *Aranyág* teljes egészében az előfizetők díjaiból, valamint a lapalapító és a pártolók felajánlásaiból kezdte meg működését, a költségek miatt kéthavi formában. A gyorsan kedveltté váló lapok – a pénzügyi nehézségek ellenére – hamarosan 3000, illetve 5000 példányban jelentek meg.

Csanád Béla kezdeményezése nem volt előzmények nélküli. Már korábban is kísérletet tett „valamiféle lelkipásztori szolgáltató intézmény létrehozására. Akkor nem sikerült, de amint lehetővé vált, a maga köré gyűjtött munkatársakkal –

10 Csanád Béla levele az első lapszám szerzőihez, kézirat, KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

nem egyházi, hanem társadalmi szervezatként – megalapította a KÉSZ-t”.¹¹

Az egyesület a kezdetektől evangelizációs szervezatként határozta meg önmagát, vagyis olyan egyesületként, mely elsősorban a katolikus egyház célkitűzéseit teszi magáévá és ennek szellemében kívánja áthatni a megújulás felé tartó, az államszocialista elnyomás és kényszer alól felszabaduló magyar társadalmat az Evangélium örömhírével. Ugyanis „semmilyen reform, sem gazdasági, sem politikai változás nem lehet igazán eredményes az ember benső, lelkiségi – erkölcsi és kulturális – átalakulása nélkül, még kevésbé hit nélkül” – fogalmazott Csanád Béla.¹² Mindeközben fontos önmeghatározássá vált az értelmiség definíciója is, hiszen az elnyomatás, elhallgattatás és sanyargatás évtizedei után vissza kellett adni az önbecsülést, a tartást és a polgári szellemiséget e társadalmi csoportnak. „Nagy gondot szeretnénk fordítani arra, hogy az elmúlt évtizedekben tönkretett és kétségbevonat, de ma is időszerű és lényeges fogalmakat tisztázzuk és a krisztusi értékrend megbecsülését helyreállítsuk” – írta az alapító.¹³ Mindennek során az egyesület létrehozói nem a diplomák száma, nem a betöltött feladatok és funkciók mentén határozták meg a klasszikus célcsoportot. Sokkal inkább gondolták: „értelmiségi az, aki e sajátos életformát, az igényes benső, szellemi-lelki életet magáénak vallja, an-

11 Keresztény konzervativizmussal a közjóért. *Új Ember*, 56. évf. 20. sz. 4. o. (2000. 05. 14.)

12 Lectori salutem. *Jel*, 1989. I. évf. 1–2. sz. 1. o.

13 Lectori salutem. *Jel*, 1989. I. évf. 1–2. sz. 1. o.

nak megfelelő öntudattal és küldetéstudattal rendelkezik, hitével tisztában van, és azt közösségi, társadalmi szinten is meg akarja élni.”¹⁴ Ennek megfelelően fogalmazódott meg az egyesület célkitűzése is a társadalom irányában: a keresztény, vagyis „krisztusi” megoldási lehetőségeket felmutatni mindazok felé, akik útmutatást és támaszt keresnek az élet meghatározó területein, melyek a hagyományos hitéleti kereteken, az egyházközség vagy a gyülekezet határain túlmutatnak. Mindennek során fontosnak tartották az ökumené szellemét, a kereszténység és a magyarság megújítását a diktatúra évtizedei után. A közéleti aktivitás, a kultúrateremtés, a teremtet világ megőrzésének és építésének parancsa az evangéliumban gyökerezik. Így nem meglepő, hogy a keresztény írókból, költőkből, művészekből és tudósokból álló tagság „a kereszténység társadalmi és kulturális szerepének és feladatainak feltárását, keresztény állásfoglalások kialakítását és dokumentálását”, valamint „a keresztény evangelizációs küldetés tudatos elkötelezettségű vállalását” tűzte ki célul a tudomány, a művészet, az irodalom és az élet egyéb területein.¹⁵

Ennek szellemében a Jel első lapszámában *Paskai László* bíboros, esztergomi érsek, az „ország spirituálisa” igyekezett ráirányítani a figyelmet a keresztény megújulás legidősebb pontjaira. Majd II. János Pál pápa gondolatait közölte a lap a világi keresztények hivatásáról és ezt követően számos

14 Az Adalbertinum első évtizede. *Új Ember*, 54. évf. 19. sz. (1998. május 10.)

15 A KÉSZ alapszabálya, 1989. január 30. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest. Közli: *Jel*, 1989. I. évf. 1–2. sz. 62–63. o.

keresztény gondolkodó, köztük *Makovecz Imre, Gál Ferenc, Melocco Miklós, Dümmerth Dezső* vagy *Vidor Miklós* fejtette ki nézeteit arról, hogy „mit is ér a keresztény és magyar ember”. Az első lapszámtól és valójában működése megkezdésétől a KÉSZ központi kérdésnek tekintette az egyházi iskolák ügyét, így rendszeresen visszatérő vitatémát jelentettek a KÉSZ keretében működő Katolikus Szülők Iskolaügyi Munkaközösségének javaslatai és felvetései. E kérdés alkotta a szervezet 1989 novemberi közgyűlésének fő kérdését is, majd komoly vitairatok és végül politikai követeléskatalogusok jelentek meg a *Jel* hasábjain is, melyeket eljuttattak a kulturális kormányzathoz.¹⁶ Hasonlóan jelentős közéleti szerepvállalásnak tekinthető a KÉSZ Orvosegészségügyi és mentálhigiénés, valamint Jogi munkacsoportjának többszörös kiállása a rendszerváltás éveiben zajló abortuszvitában és az orvosok lelkiismereti szabadságjogának kiterjesztése mellett. Mindkét ügy előre vetítette a szervezet későbbi működésének alapvetően fontos elemeit: az egyértelmű közéleti nyilatkozatok megfogalmazását a társadalom tájékoztatása érdekében, valamint a szakmai körök megszólítását konferencia-rendezvények segítségével. Az utóbbi témakörhöz kapcsolódóan rendezték meg 1990 májusában *Az élet védelmében* című konferenciasorozatot és az Élet napja rendezvényt június 1-jén.¹⁷ A konferencia hosszú évtizedek után először tette lehetővé, hogy abortuszkérdésben a keresz-

16 Vö.: Követeljük! *Jel*, 1990. II. évf. 1–2. sz. 15. o.

17 Vö.: *Jel*, 1990. II. évf. 1–2. sz.

tény felfogás kellő súllyal és megvilágításban kerülhessen megvitatásra. A munkacsoport a kezdetektől támogatta az Ichtys Alapítvány munkáját, melyet *Várszegi Asztrik*, *Kocsis Elemér*, *Harmati Béla* püspökök és *Schöner Alfréd* főrabbi hoztak létre a katolikus, a református és az evangélikus egyház, valamint az izraelita hitközség képviselőiben. A cél az egyházi és felekezeti karitatív és egészségügyi intézmények rekonstrukciójának elősegítése, a mentálhigiénés rehabilitáció támogatása, a magyar lakosság egészségügyi állapotának programokkal való támogatása volt.¹⁸

A közéleti kérdések terén a helyi csoportok véleménye is rendszeresen megjelent. A szervezet az első perctől engedélyezte, sőt szorgalmazta is a budapesti munkaközösségek létrejötté mellett vidéki helyi csoportok alakulását. A főváros-központúság ellenére a KÉSZ lángja gyorsan terjedt, és a komoly érdeklődésre tekintettel kijelenthető, hogy sikeres volt a vidéki értelmiségiek megszólítása. Ez különösen ott gyümölcsözött, ahol a helyi írástudók mellett a lelkivezető is felkarolta a szervezet elindulását. Így Kalocsa és Miskolc után alakult meg 1989. október 16-án a KÉSZ szegedi csoportja *Zombori István* és *Benyik György* vezetésével, mely komoly közéleti szerepvállalást tanúsított és követelte az egyházak teljes függetlenségének megteremtését, az állami beavatkozás megszüntetését az egyházi vezető tisztségeknél, valamint a meghurcolt és igazságtalanul elítélt egyháziak

¹⁸ *Jel*, 1990. II. évf. 4. sz. 45. o.

teljes rehabilitálását.¹⁹ E kérdések egyértelműen találkoztak a társadalmi igényekkel. Ezért hasonlóan fontos kérdéseket tematizált 1990. január 28-i megalakulásától, majd 1992 májusi újraalakulásától kezdve a KÉSZ győri helyi csoportja is. E csoport *Lanczendorfer Erzsébet* vezetésével nemcsak a jótékonyági esteket honosította meg a KÉSZ életében, de az országjáró kerekasztalok gondolata is a győri csoporttól indult el, valamint *Pápai Lajos* győri megyéspüspök a szervezet egyik lelki vezetőjévé vált. A későbbiek során egymás után alakultak a helyi csoportok, így Debrecen után 1990 tavaszán Makón (*Tóth Ferenc* elnökségével), majd Baján (*Tarján Levente* és *Kővágó József* szervezésében) jött létre KÉSZ-csoport, ezt követően pedig az első főváros környéki csoport alakult meg Budakalászon (*Mirk István* vezetésével).

Ennek ellenére a szervezet működése az első időszakban Budapestre és ezen belül is az Adalbertinum irodalmi, művészeti, kulturális eseményeire koncentrált. E körben felolvasóestek, szobrász- és festőművészeti kiállítások, versestek, népdal-előadások, valamint hitéleti és tudományos előadások kerültek megrendezésre. Felsorolni is lehetetlen vállalkozás, de érdemes megemlítenünk az első időszakból *Jelenits István*, *Maróth Miklós*, *Barsi Balázs*, *Hámori József*, *Czigány György*, *Koch Sándor*, *Dékány Endre*, *Erdélyi Zsuzsanna*, *Nemeskürty István*, *P. Szabó*

19 A KÉSZ szegedi csoportjának közleménye a lelkiismereti és vallásszabadságról szóló törvénytervezet kapcsán. *Jel*, 1989. I. évf. 3–4. sz. 7. o.

Ferenc SJ előadásait. A szervezet rögtön megalakulását követően vendégül látta *Paul Cordes* érseket, a Világiak Pápai Tanácsának elnökhelyettesét. A Szent Ágoston liturgikus mozgalom szervezésében rendszeresek voltak az egyesület közös ünnepi szentmiséi, többször az Egyetemi templom falai között, melyeken Dankó László érsek, mint a szervezet fővédnöke visszatérő főcelebráns volt. A hitéleti programok körébe 1990 tavaszától illeszkedett be az egyesület fővédőszentjének, Szent Adalbert püspök és vértanúnak az emléknapja, majd a későbbiekben ünnepi szentmisékre került sor Szent Ágoston, az értelmiség védőszentje ünnepén is.

A szervezet működéséről rendszeresen beszámolt az *Új Ember* cikkeiben, az egyes munkacsoportok programjai, felhívásai, a *Jel* és az *Aranyág* előfizetési lehetősége az első időszakban a lapban is megjelentek, különösen, mivel a *Jel* szerzői, a KÉSZ tagjai komoly átfedéseket mutattak az *Új Ember* szerzőgárdájával is.

A szervezet első éveit néhány komoly polémia, a közéleti szerepvállalás nyomán heves csatározás kísérte. Így fontos kérdéssé vált a rendszerváltás éveiben és az első demokratikus választások kapcsán a szervezet politikai ügyekben való állásfoglalásának kérdése, melyet az egyesület vezetősége mindvégig a keresztény közéleti és értelmiségi szerepvállalás fontos részeként értelmezett: „A közösség életében való részvétel alapvető keresztény kötelesség. Mindenkinék személyes kötelessége, hogy közvetlen környezetében feladatot vállaljon. S mindenkinék élnie kell az adottságainak megfelelő társadalmi-politikai részvétel lehetőségeivel!” – fogalmazott a szervezet állás-

foglalása. „Mi keresztények a pártokat nem nevük szerint és a képviselőjelölteket nem egyszerűen pártjuk szerint értékeljük. Azokat támogatjuk, akik keresztény elveinkkel leginkább egyetértenek. Úgy gondoljuk, hogy ők a legalkalmasabbak a társadalom szolgálatára. Mindenekelőtt a társadalmi igazságosság képviselőit várjuk tőlük. Ez egyfelől a rászorultak képviselőit jelenti. Másfelől az igazságosság megköveteli minden csoport, egyebek között a keresztények megfelelő érdekképviselőit – például az oktatásügy, vagy a tömegkommunikáció terén” – szorgalmazta a választásokat megelőzően a KÉSZ és további szervezetek, így a Katolikus Ifjúsági Mozgalom, a Keresztény Értelmiségi Műhely (Pécs), a Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság, a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület közös programnyilatkozata a választások

előtt.²⁰ Majd az első önkormányzati választásokra készülve a szervezet komoly lehetőséget látott a helyi csoportok megalkulásában. Ezt arra kívánta felhasználni, hogy „a KÉSZ is – tagjainak jelölése által – részt vegyen városaink és községeink vezetőségében”.²¹ Ehhez konkrét elvárásokat is megfogalmazott a szervezet: „Elsősorban azokat kell képviselőkhöz juttatni, akiket az előbbi rendszer mellőzött. Pontosan tudta, kik azok, akik tartásuk, lelkiismereti felelősségérzetük miatt nem voltak kíváncsiak a látszatönkormányzatokba – tanácsokba – való beválasztásra. (...) Keresztény háttérrel indulókkal szemben az alábbi követelményeket kell állítani. Politikailag legyenek tiszta múltúak. A megtévedtek, a pálfordulásra kényszerültek ne itt vezekeljenek. Erkölcsileg legyenek fedhetetlenek. A morális liberalizmus és relativizmus időszakában – részünkről – csak a tételes erkölcsöt valló és azt élő embereket szabad delegálni, akik hosszabb ideje a helyi közösségekben és közösség előtt éltek.”²²

Folyamatosan napirenden tartott kérdések kapcsán igyekezett a szervezet áttörni a „közömbösség, részvétlenség és irigység” falát. Mindezt valós civil szervezatként és a krisztusi evangelizáció jegyében kívánta megtenni, ugyanis „a KÉSZ kétévi fennállása alatt semmilyen állami segítséget nem kapott – egyesektől a keresztény, másoktól az értelmiségi jelző miatt”. De nem sikerült a szervezet integrációja az egyházi

20 Állásfoglalás – választások előtt. *Új Ember*, 46. évf. 11. sz. 2. o. (1990. 03. 18.)

21 *Jel*, 1990. II. évf. 4. sz. 47. o.

22 Képviselőkhöz jutni... *Új Ember*, 46. évf. 36. sz. 1. o. (1990. 09. 09.)

struktúrákba sem, mivel „a hivatalos egyházi vezetőség részéről sem kaptunk számottevő támogatást” – konstataálta Csanád Béla.²³ Ennek ellenére a szervezet taglétszáma és csoportjainak száma folyamatosan növekedett. Még 1990-ben létrejött a Templomvédő és -szépítő munkacsoport. 1991-től működött az egyesület keretében a Környezetvédelmi munkacsoport, valamint ekkor jött létre a Gyermekvédelmi és családszociális munkacsoport is. 1992-től külön Down-munkaközösség működött *Heinrich Lenzen* kölni professzor védnöksége mellett, hogy támogatást és segítséget nyújtsanak a Down-szindrómával született gyermekek nevelésében. Szintén fontos mérföldkő volt a humán tagozat létrehozása a szervezet keretein belül, amely a bölcész és bölcseleti érdeklődésű tagokat kívánta munkacsoportokat átívelő módon összefogni, hogy megvalósulhasson a „közös keresztény értékek ápolása, a szaktudományos kutatás keresztény világnézeti szempontokkal való gazdagítása és a szaktudományi eredmények beépítése a keresztény világnézetbe”.²⁴

Az építkezés jegyében a KÉSZ igyekezett más szervezetekkel is együttműködést kiépíteni, így már 1990-ben szövetséget kötött a Magyar Kertészek Egyesületével az egyházi emlékek védelme, díszítése, felújítása érdekében.²⁵ Érdekes kísérletet jelentett a rendszerváltás körülményei közepette

23 *Jel*, 1991. III. évf. 1. sz. 2. o.

24 Megalakult a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége humán tagozata, *Új Ember*, 45. évf. 30. sz. 5. o. (1989. 07. 23.)

25 Templomvédő kertészek, *Új Ember*, 45. évf. 23. sz. 1. o. (1989. 06. 04.)

egy sajátos gyermekmozgalom felkarolása is: „Hogy örömkünk teljes legyen” elnevezéssel támogatta és propagálta a KÉSZ a Kétsopronyból (*Krizsán Ágnes, Kovács Ágnes, Laurinyec Szilvia* által) indított mozgalmat, mely közös, egységes cselekvésre buzdította a hittanos gyerekeket, mindenekelőtt imádsággal, istentiszteletekkel, rajz- és más pályázatokkal és közös cselekvéssel szerette volna érvényre juttatni a gyermekek kéréseit.²⁶ 1991-től partneri viszonyba lépett a KALOT Népfőiskolai Mozgalommal és közös alapítványt hoztak létre a keresztény sajtó támogatására.²⁷ Ebből is látható volt az értelmiséget foglalkoztató, meghatározó kérdések napirendre vételének igénye a szervezet keretében.

Ebben a folyamatban indította el a KÉSZ az 1990-es önkormányzati választásokat követően politikai-társadalmi kerekasztal-sorozatát, melynek első témája a keresztény ember kötelességei voltak a politikai-társadalmi életben. Ehhez kapcsolódóan fontos kérdéssé avanszált a kereszténység és liberalizmus viszonyának tisztázása KÉSZ-kerekasztalok segítségével, *Mindszenty József* hercegprímás vagy *Horthy Miklós* kormányzó történelmi szerepének felmutatása hamaiknak újratemetése kapcsán, a modern gazdasági viszonyok és a keresztény szolidaritás kérdése, illetve II. János Pál pápa magyarországi látogatásának előkészítése és az abba való bekapcsolódás. Hasonlóan határozott volt a fellépés a szervezet részéről *Tőkés László* nagyváradi református

26 „Hogy örömkünk teljes legyen”, *Új Ember*, 45. évf. 23. sz. 7. o. (1989. 06. 04.)

27 *Jel*, 1991. III. évf. 4. sz. 94. o.

püspök mellett, akit a súlyos sajtótámadások fizikai atrocitásoknak is kitettek. A KÉSZ tiszteletbeli tagjává választotta a püspököt „a közös európai keresztény humanizmus” és „minden embert megillető szabadságjogok” melletti kiállásáért, valamint „ökumenikus munkájáért”. A tiszteletbeli tagság elnyerését komoly feltételhez kötötte az alapszabály, így hangsúlyozta, hogy csak azok lehetnek, akik a magyar keresztény értelmiség felemelésében vagy a szövetség támogatásában munkájukkal, szellemi és anyagi segítségükkel kiemelkedő érdemeket szereztek. Az első tiszteletbeli tagok a szervezet közgyűlése révén Ákos Géza, a Szent István Társulat igazgatója, *Magyar Ferenc*, az Új Ember főszerkesztője, *Rajeczky Benjamin* zenetudós, *Muzslay István* jezsuita professzor, a leuven-i Collegium Hungaricum igazgatója, *Prokop Péter* festőművész (Róma), *Biszttyó József* professzor (Kanada), *Békés Gellért* professzor (Róma) és *Szőke János* szalézi szerzetes, az Európában élő magyar emigráció püspöki vikáriusa voltak.²⁸

A KÉSZ életében meghatározó döntésnek bizonyult, hogy 1991 őszén a szervezet elindította országos kongresszusainak sorozatát. „A kor és a társadalom, amelyben élünk, Istentől egyre távolabb áll. Ugyanakkor az evangélium Isten kegyelméből nyert küldetésre kötelez minket, hogy életünkkel, munkánkkal, személyes példaadásunkkal áthassuk a társadalom egészét” – fogalmazott a kongresszus állásfoglalása.

28 Vö.: A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének első tiszteletbeli tagja. *Új Ember*, 45. évf. 15. sz. 7. o. (1989. 04. 09.)

A kongresszus kiállt a szolidaritás, a perszonalitás vezérelve mellett, a keresztény értékek megvalósításáért az oktatásügyben, az egészségpolitikában és a szociális tevékenységben. Napirendjén a fenti kérdéseken túl továbbra is az értelmiség útkeresése állt. A KÉSZ első országos kongresszusára 1991. október 18. és 20. között került sor *Antall József* miniszterelnök fővédnöksége és Dankó László érsek, *Surján László* és *Andrásfalvy Bertalan* miniszterek díszelnöksége alatt. A kongresszuson részt vett *Angelo Acerbi* pápai nuncius és *Seregély István* a püspöki konferencia elnöke. A kongresszust köszöntötte II. János Pál pápa *Angelo Sodano* bíboros államtitkár táviratával, valamint megnyitó beszédet Antall József mondott. A felszólalók között volt Jávor Béla, *Bolberitz Pál*, Jávor András, *Neumark Tamás*, *Mikófalvy Lajos*, *Surján László*, *Szutrély Péter*, *Somos Pál*, *Andrásfalvy Bertalan*, *Kálmán Attila*, *Mirk István*. A konferencia zárszavát *Balsai István* igazságügy-miniszter, a KÉSZ egyik alapító tagja tartotta.²⁹

Az első kongresszus adott lendületet a szervezetnek, hogy a következő időszakban az evangelizációra koncentrálna fel-emelve szavát „az igazi keresztény, európai kultúra, közös örökségünk és felelősségünk megmentésére, ápolására és továbbadására”, melyet veszélyeztet nemcsak a tömegkultúra rohamos terjedése, de egyben a „szabadidő-vallások” megjelenése is, „melyek a történelmi egyházak híveit veszik célba engedményes erkölcsi tanításaikkal, gnózisba hajló tanaikkal”.³⁰

29 Vö.: *Jel*, 1991. III. évf. 6. sz. és *Jel*, 1992. IV. évf. 1. sz.

30 *Jel*, 1992. IV. évf. 1. sz. 2. o.

Ennek jegyében a szervezet 1992-ben kifogásolta, hogy a Magyar Rádió és a Magyar Televízió műsorstruktúrájában hátrányos helyzetbe hozták a vallási műsorokat, valamint nehezményezte *Gombár Csaba* és *Hankiss Elemér* elnökök eljárását és követelte leváltásukat, kifogásolva *Göncz Árpád* köztársasági elnök beavatkozását a média-vitába. Szintén súlyosan sértőnek minősítette a KÉSZ az 1992-ben elfogadott „magzatvédelmi törvényt”, mely valójában a művi vetélés fenntartását szolgálta Magyarországon.

Mindeme jelentős közéleti témák ellenére az egyik legfontosabb kérdéssé a magukat keresztény felekezeteknek mutató szinkretista szekták, valamint a Magyarországon is rohamosan terjedő new age-mozgalom elleni küzdelem vált a szervezet életében.³¹ A kérdéskör nemcsak a *Jel* hasábjain vált meghatározóvá, többek között visszatérő írások, így *Horváth Ciprián OSB* révén, de számos kerekasztal és előadás keretében is foglalkoztak a KÉSZ szakértői és meghívott vendégei a témával. Sőt a szervezet második kongresszusán is napirendre került a kérdés.

A KÉSZ II. Országos Kongresszusát 1993. november 26–28. között tartották Budapesten, fő témája az egyház és politika viszonya, a kereszténység és a közélet volt. Az alaphangot ez alkalommal is Csanád Béla egyértelmű állásfoglalása adta: „A keresztény ember tekintetét az evilági léten túlmutató transzcendenciára függeszti, hisz tudatában van annak, hogy földi élete

31 Vö.: *Jel*, 1993. V. évf. 2. sz. és *Új Ember*, 49. évf. 38. sz. 7. o. (1993. 09. 19.)

nem több átmenetnél – az örök élet világába. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jelen gondjait és a társadalom kérdéseit megkerülné és arra nem lenne válasza. Ily módon létezik keresztény politizálás is és a kongresszus arra vállalkozik, hogy ennek határait, kritériumait és követelményeit meghatározza mind az elmúlt évtizedekre, mind a közeli évekre vonatkozóan; jeleit és hiányát, olykor tévedéseit felismerje és megmutassa.”³² Ebben a fontos kérdéskörben is Antall József miniszterelnök vállalta a kongresszus fővédnökségét, aki azonban egészségi állapota okán már nem tudott személyesen megjelenni, így levélben köszöntötte a résztvevőket. A felszólalók között volt Angelo Acerbi érsek, Nemeskürty István, *Jáki Szaniszló OSB*, Kálmán Attila, *Molnár Tamás*, *Keresztesné Várhelyi Ilona* vagy *Latorcai János*. A kongresszus keretében került átadásra a KÉSZ által alapított Szent Adalbert-díj is. Az emlékérmet a szervezet 1992-ben hozta létre és azoknak a tudósoknak, művészeknek és közéleti személyiségeknek kívánta adományozni, akik a kereszténység és a magyarság érdekében kimagaslóan értékes művet alkottak vagy méltó tevékenységet folytattak. Az első díjazott, akinek 1992. november 1-jén, ünnepélyes keretek között az Adalbertinumban adták át az emlékérmet Jáki Szaniszló Templeton-díjas professzor volt.³³ A kongresszuson átadott második kitüntetést *Tempfli József* nagyváradi püspök vehette át.³⁴

32 *Jel*, 1993. V. évf. 6. sz. 162. o.

33 *Új Ember*, 48. évf. 47. sz. 8. o. (1992. 11. 22.)

34 Lehet erkölcsösen politizálni – A KÉSZ II. kongresszusa. *Új Ember*, 49. évf. 50. sz. (1993. 12. 12.)

A kongresszus és a közéleti szerepvállalás jelentősége, a keresztény politizálás lehetősége újabb kerekasztal-vitaszorozat elindítását hozta: 1994 januárjától minden hónap első péntekén az Adalbertinumban a szentmisét követően a kongresszus előadóinak vezetésével indult vita a kereszténység és közélet témájáról.³⁵ A résztvevők között volt Bolberitz Pál, Makovecz Imre, Kálmán Attila államtitkár, Nemeskürty István, *Jeszzenszky Géza* külügyminiszter, Molnár Tamás politológus, *Szabó Iván*, *Csépe Béla*, *Csoóri Sán-*

³⁵ *Jel*, 1993. V. évf. 6. sz.

dor, Fekete György, Dümmerth Dezső, Mádl Ferenc, Rak-sányi Gellért és sokan mások, míg a témakör nemcsak a szűken vett közéletiséggel foglalkozott, de fokozatosan kiterjedt a magyarság történelmére és az európai integrációra is. A cél nem más volt, mint amit a szervezet a létrejötte óta szorgalmazott, mégpedig „a közéletiségre való nevelés”, „a közéleti felelősség iránt való közömbösség feloldása”.³⁶ A másik fontos kezdeményezés a „család évének” meghirdetése volt 1994-re, csatlakozva az ENSZ javaslatához és II. János Pál pápa iránymutatásához. Ez ugyanis lehetőséget biztosított, hogy a pápa és vele a KÉSZ „újra és újra kifejtse a katolikus keresztény tanítást a házassággal, a családdal, az élettel kapcsolatban”.³⁷ Ebben az ünnepi évben közös ima-alkalmak mellett hitbuzgalmi előadások, családi ünnepek és lelkigyakorlatok, valamint a Szentírás családi olvasása is helyet kaptak.³⁸ Sőt mindeme közösségépítés jegyében a KÉSZ országos zárándoklatot hirdetett Lorettóba (1994. szeptember 9–13.) a szentély 700. évfordulóján, valamint elindította a Jel Kiadónál a *Keresztény Lelkiség Kiskönyvtára* sorozatot.

A lelkiségi ügyek, illetve a szekta-kérdés ugyanakkor nem terelték el a szervezet vezetésének figyelmét a soron következő országgyűlési választásokról. Komoly és hosszú felhívással fordult a szervezet tagságához, melyben rámutatott a választásokon való részvétel fontosságára: „Itt az lesz, amit

36 A KÉSZ 1995. évi működése. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

37 *Jel*, 1994. VI. évf. 6. sz. 178. o.

38 *Jel*, 1994. VI. évf. 1. sz.

most többen akarunk. Mindenekelőtt tehát, akarjunk dönteni! Ne mondjuk, hogy nem érdekel a politika, hogy úri huncutság, mert csak akkor lesz az, ha hagyjuk, hogy huncutok csinálják! Menjünk el választani!”³⁹ Ezt követően komoly kritériumrendszerben jelölte ki a támogatható jelöltek körét, melyben fontos szerepet kapott a jelölt elkötelezettsége, hogy feladatát „Istentől kapott megbízásnak tekinti”, hogy a haza sorsát állítja saját érdekei elé, hogy támogatja a keresztény családpolitikát és oktatásügyet, illetve akik „hívó, tisztességes és rátermett emberek”. A nem várt választási eredmény és a *Horn Gyula* vezetésével felálló szocialista-liberális kormányzat következtében a KÉSZ még inkább aktív szerepet kívánt vállalni. Csanád Béla már 1994 nyarán szorgalmazta a helyi csoportok és a KÉSZ tagjai számára az *Egy szebb és jobb magyar világért* mozgalom és kezdeményezés támogatását, annak érdekében, hogy „a keresztény és nemzeti pártokkal, egyesületekkel és közösségekkel vagy magánosokkal” egységbe tömörülve előtérbe tudja állítani „a helyi vagy országos tekintéllyel rendelkező vezetőket”. A súlyos helyzetből való kilábalást csak az ő irányításukkal tudta elképzelni. Ehhez megfelelő módszernek javasolta Csanád Béla a budapesti központi értelmiségi kerekasztal vitáinak vidéken történő folytatását.⁴⁰

A szervezet erejét mutatja, hogy 1995-ben már 39 helyi csoporttal és kilenc budapesti munkaközösséggel,

³⁹ *Jel*, 1994. VI. évf. 4. sz. 98. o.

⁴⁰ *Jel*, 1994. VI. évf. 7. sz. 194. o.

ezzel mintegy háromezer bejegyzett taggal rendelkezett. Ahogy Csanád Béla fogalmazott: „a spiritualitás, a kultúra, a tudomány, a művészet, a közéletiség, de a szociális gondoskodás, segítség területén, a kommunikációban és a könyvkiadásban nagyon szerény anyagi lehetőségeinken belül gazdag szellemi értéket tudtunk létrehozni.”⁴¹ A keresztény iskolák ügyében folytatott eredményes küzdelmét mutatja, hogy Mosonmagyaróváron a KÉSZ szervezte meg az első ökumenikus iskolát, míg Baján egész iskolahálózatot működtetett a szervezet helyi csoportja révén.⁴² Ugyanakkor országossá váltak a KÉSZ-kerekasztalok, melyek egyik legfontosabb motorjává és szervezőjévé a győri KÉSZ-csoport vezetője, Lanczendorfer Erzsébet vált. A témakörök nemcsak az egyház jövőjével, az egyházi iskolák lehetőségeivel, az egészségügy és a kultúra kérdéseivel, vagy a demográfiai válsággal és az ifjúsággal foglalkoztak, de központi kérdéssé vált a kereszténydemokrácia jövője, a kereszténydemokrata párt és mozgalom lehetősége is. Mindezzel párhuzamosan döntés született a KÉSZ elnökségében arról is, hogy 1995-től Keresztény Szabadegyetemet működtet a szervezet, mely országos hálózatként támogatja az önképzést, az értelmiségiek továbbképzését. Az első félév előadásait a budapesti KÉSZ-központban Szent Adalbert ünnepén indította útjára Csanád Béla.

41 A KÉSZ 1995. évi működése. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

42 *Jel*, 1994. VI. évf. 6. sz. 178. o.

Az összesen hathetes félév során 12 előadásra került sor minden meghirdetett témakörben. Az első félév témái a filozófia és teológia, a magyar irodalom és történelem, a vallási néprajz és magyarságtudomány, a keresztény társadalomtudomány és szociális kérdés, valamint a jog és politológia voltak.⁴³ A továbbiakban a fenti témákhoz kapcsolódott az orvos-egészségügy és a táplálkozástudomány.⁴⁴ A rendkívül élénk közösséget jól szemlélteti, hogy még szintén ebben az évben kezdetét vette a munkacsoportok feletti Jel Irodalmi és Művészeti Társaság és a Szent Adalbert Missziós Társaság is a KÉSZ kebelében, melyek havi rendezvényeikkel elsősorban a kulturális életben kívánták megszólítani a keresztény művészeket, illetve növelni a spiritualitás, a

43 *Jel*, 1995. VII. évf. 2. sz. Az első szemeszter előadói voltak: Keresztény filozófia és teológia: Bolberitz Pál, Turgonyi Zoltán, Török József, Rózsa Huba, Vanyó László, Gál Ferenc; Magyar irodalom és történelem: Nemeskürty István, Rónay László, Szeghalmi Elemér, Csanád Béla; Vallási néprajz és magyarságtudomány: Barna Gábor, Pócs Éva, Küllös Imola, Kriza Ildikó, Nagy Ilona, Erdélyi Zsuzsanna; Keresztény társadalomtudomány és szociális kérdés: Szakolczai György, Lenhardt Vilmos, Varga Károly, Molnárfi Tibor, Jobbágyi Gábor, Fekete Gyula; Jog és politológia: Salamon László, Jávor Béla, Balsai István, Király Miklós, Fekete Gyula, Jobbágyi Gábor, Molnárfi Tibor. Későbbi félévek során csatlakoztak az előadókhoz Molnár Tamás, Török József, Szentpéteri József, Györffy György, Turgonyi Zoltán, Frenyó Zoltán, Pápai Lajos, Rászlai Tibor, Róna-Tas András, Andrásfalvy Bertalan, Prokopp Mária és még sokan mások.

44 Ennek keretében előadók voltak Tringer László, Jávor András, Baghy András, Kopp Mária, Rigó János. A későbbiek során itt is kiegészült az előadók névsora: Buda Béla, Csermely Miklós, Lehoczky Pál, Németh György is csatlakoztak a programhoz.

tanúságtétel, a misszió és evangelizáció erejét a szervezeten belül.

A szervezet sikereinek okára Horváth Ciprián OSB világított rá meglehetősen éleslátással: „A KÉSZ lelkiisége nem párt-elkötelezettségű, ezért nem alkot párt-, gazdasági, politikai programot. Minden párt tagja tartozhat a KÉSZ-hez is, ha annak szellemiségét, lelkiiségét magáévá tudja tenni és azt megvalósítja egyéni, valamint társadalmi életében. (...) Belső indítói az Isten kegyelme, az egyház titka, a magyarság sorsa, a kultúra művelése és terjesztése, a kereszténység hatékony közreműködése a nevelésben, a munka igazságosságon alapuló morálja, az emberek és az egyes közösségek közötti barátság, szolidaritás ápolása.”⁴⁵ Ez a gondolat hatotta át a KÉSZ elnökségét, amikor megindította az első kísérleteket a Kárpát-medencei magyarság létkérdéseinek felkarolására is. 1996 tavaszától rendszeressé vált a külföldi magyarokkal kapcsolatos rendezvények megtartása. Az első ilyen jellegű nagyobb horderejű eseményre 1996. május 3-án került sor az Adalbertinumban, melyen *Duray Miklós* számolt be a határon túli magyarság élethelyzetéről és mindennapi küzdelmeiről. A kezdeményezés előzménye volt, hogy 1992-től már működött Pozsonyban a (Cseh)Szlovákiai Magyar Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, mely a magyarországi KÉSZ-hez hasonló feladatok mentén szerveződött, együttműködve a budapesti szervezettel. Elnöke *Alaksza János* volt. Az építkezés nyomán a Felvidéken ekkor már kilenc csoporttal volt jelen a

⁴⁵ *Jel*, 1995. VII. évf. 8. sz. 243. o.

szervezet, valamint megindult a kapcsolatfelvétel Erdéllyel is, Gyimesfelsőlokon a csángók iskolaépítési programja révén.⁴⁶

A határon túli magyarság kérdésköre egyben beépült a KÉSZ III. Országos Kongresszusának programjába is, melyet 1996. október 18–20. között rendeztek Budapesten. A tanácskozás fő témaköre *A kereszténység és a magyarság jövője* volt és alapvetően három nagy szekció köré épült: a kereszténység és a magyar egyház, a magyar társadalom- és gazdaságpolitika, valamint a magyar kultúra, erkölcs és történelem. A rendezvény rendhagyó módon lehetőséget biztosított az előadásokhoz kapcsolódó korreferátumokra, reflexiókra is. Az előadók között volt többek között *Zlinszky János*, *Salamon László*, *Andorka Rudolf*, *Pápai Lajos*, *Tempfli József*, *Ladocsi Gáspár*, *Hegedűs Lóránd*, *Nemeskürty István*, *Andrásfalvy Bertalan*, *Mádl Ferenc*. A felkért korreferátumok sorában pedig megjelent *Osztie Zoltán*, *Spányi Antal*, *Fabiny Tibor*, *Semjén Zsolt*, *Réthelyi Miklós*, *Tütő László*, *Tarján Levente*, *Lanczendorfer Erzsébet*, *Erdélyi Zsuzsanna*.⁴⁷ A kongresszust köszöntötte *II. János Pál* nevében *Giovanni Baptista* érsek távirata. Viszont

46 Megosztottság, eltávolodás – mégis van remény. *Új Ember*, 52. évf. 44. sz. 1. o. (1996. 11. 03.) A Sziklára Épített Ház (Csángó Magyar Lelki Közösség) Alapítvány 1992 novemberében jött létre a debreceni KÉSZ-csoport közreműködésével, célja Gyimesfelsőlokon egy lelkigyakorlatos közösségi ház felépítése és folyamatos működtetése volt, majd végül a zarándokházból iskola lett. Vö.: <http://sziklaraepitetthaz.dnyem.hu/> (Letöltés: 2019. 07. 19.)

47 *Jel*, 1996. VIII. évf. 7. sz. valamint Megosztottság, eltávolodás – mégis van remény. A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének harmadik kongresszusa. *Új Ember*, 52. évf. 44. sz. 3. o. (1996. 11. 03.)

súlyos betegsége okán maga Csanád Béla elnök már nem tudott személyesen jelen lenni a rendezvényen. Az előadását kérésére Osztie Zoltán olvasta fel a jelenlévőknek. A kongresszus keretében adták át a Szent Adalbert Emlékérmeket, az 1995. évi díjat Nemeskürty István professzornak, míg az 1996. évi kitüntetést *Nádasi Alfonz OSB-nek* a keresztény értelmiség érdekében kifejtett áldozatos munkájukért. A kongresszushoz kapcsolódó döntések sorába tartozott, hogy a még szélesebb tömegek megszólítása érdekében az elnökség döntött a KÉSZ internetes jelenlétének megindításáról is.⁴⁸

1996. november 25-én súlyos csapás érte a szervezetet, amikor az alapító elnök, Csanád Béla pápai prelátus, címzetes apát,

48 *Jel*, 1996. VIII. évf. 9. sz. A KÉSZ első honlapcíme: <http://www.datanet.hu/centel/kesz/index.hu> volt.

kanonok, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának professzora 70. életévében visszaadta lelkét Teremtőjének. Munkatársai, tanítványai egyöntetűen állapíthatták meg, hogy „életművének Isten kegyelméből való koronája a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének megalapítása és haláláig való vezetése, felvirágoztatása volt”.⁴⁹ 1996. december 3-án Dékány Endre főtítkárral értesítette az elnökséget, hogy a professzor elhalálozása okán az alapszabály értelmében átvette a szervezet irányítását és a folyamatos ügyvitel érdekében Jávor Béla alelnökkel, *Szeleczy Szilárd* gazdasági vezetővel, *Fejes Antalné* könyvelővel és *Likárovics Andrea* hivatalvezetővel intéző bizottságot alakított az új elnök megválasztásáig.⁵⁰ Csanád Béla temetésére 1996. december 14-én került sor a kispesti Jézus Szíve-templomban, melyet rendkívüli elnökségi ülés követett, ahol ismertették a végrendeletet. Majd komoly polémia bontakozott ki az elnökség körében, hogy teljesíthető-e Csanád Béla egyértelmű óhaja, miszerint Oszti Zoltán plébános, a Szent Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom vezetője, elnökségi tag, Nádasi Alfonz OSB tanítványa és az alapító elnök bizalmasa legyen a szervezet új elnöke. A fő vitakérdés akörül bontakozott ki, hogy a civil szervezet élén állhat-e az alapító végakaratóban megfogalmazott ajánlásnak megfelelően továbbra is egy egyházi személy, vagy mindenképp civil elnök irányítsa a jövőbeni KÉSZ-t. Sőt a vita

49 *Jel*, 1997. IX. évf. 2. sz. 43. o.

50 Dékány Endre levele, 1996. december 3. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

mögött kitapintható volt egy komoly szemléletbeli különbség is, ami a szervezet eredeti evangelizációs és lelkeségi céljaitól eltávolodva, az addigi konzervatív irányultságot egy liberális szemlélettel és egyházfelfogással kívánta helyettesíteni.⁵¹

Az elhúzódó elnökelölési procedúra, a különböző szemléletmódok ütközése, valamint a helyi csoportok közötti információáramlás és egyes hozzászólások hangneme okán egyre komolyabb szembenállás alakult ki a szervezet kebelében. Végül a rendkívüli elnökválasztó közgyűlés 1997. február 1-én 328:181 szavazataránnyal Osztie Zoltán plébánost választotta meg a szervezet második elnökének.⁵² Az alapító, Csanád

51 Jegyzőkönyv, 1996. december 14. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest. „Dr. Osztie Zoltán plébános úr ígéretet tett Csanád Béla professzor úrnak halálos ágyán, hogy – amennyiben a KÉSZ tagsága bizalmat szavaz neki – elvállalja a szövetség vezetését mint elnök, a felelősség vállalásával és az irányítás jogkörével a közgyűlés által felruházva, a vidéki és a budapesti vezetők aktív munkájára támaszkodva, egyenlőképpen bevonva őket a döntéshozatalba.” Likárovics Andrea, a végrendelet végrehajtása felügyelőjének felszólalása az 1996. december 14-i ülésen. Kézirat, KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

52 A konzervatív jelölt győzelmét követően a korábbi elnökség több tagja is az elnökválasztás kapcsán megindult polémiaira és hangnemre hivatkozva kilépett a szervezetből. Távozott Jávor Béla, az elnökválasztás vesztes jelöltje, továbbá Dékány Endre főtitkár, Kuncz Elemér főorvos, Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutató, Farkas Olivér, a JEL szerkesztője, Mirk István elnökségi tag, Szeghalmi Elemér újságíró. Vö.: Lemondott a KÉSZ több vezető személyisége. *Új Ember*, 1997. 7. sz. 4. o. (1997. 02. 23.) A választást követően bírósági eljárásra is sor került, miután volt, aki megtámadta az egyértelmű eredményt. Ennek 1999-ben bekövetkezett lezárulta után kerülhetett csak véglegesen nyugópontra a szervezet működése.

Béla végrendeletében megfogalmazott ajánlásnak megfelelően továbbra is egy, az egyház kebelében lévő elnök vette át a KÉSZ vezetését, aki programbeszédében hangsúlyozta az evangelizációs örökség jelentőségét, miszerint Magyarország missziós területnek tekintendő, és épp ezért a magyarságnak nagy szüksége van nemcsak az egyház szentségéből erőt merítő napszámosokra, de valódi prófétákra is.⁵³ Éppen ezért Osztie Zoltán a kezdetektől a szervezet liturgikus vonulatának fenntartása, az evangelizáció és a civil közéleti szerepvállalás kettősségének egyidejű folytonossága, sőt erősítése mellett érvelt. „Továbbra is elengedhetetlen a keresztény öntudat ápolása magunkban és társadalmunk velünk egy értékrendet valló rétegében, a személyes példaadáson keresztül. Időt kell fordítanunk az elmélyült imádságra, a lelki feltöltődésre, melyből a benső béke fakad, s melynek vonzereje van. (...) Hangsúlyosabbá kívánjuk tenni a közéleti szerepvállalást, mégpedig evangéliumi radikalizmussal, erős akarattal, bátor kiállással és helytállással. (...) Hivatásunk része keresztény meggyőződésünk szélesebb fórumokon (sajtó, iskolák stb.) történő megjelenítése, és a válaszadás a társadalomban fölmerülő kérdésekre. A társadalmi nyilvánosság előtt kulturáltan, hatékonyan és keresztényhez méltóan kell megjelenünk.”⁵⁴

Ennek ellenére a folyóiratok terén 1997 tavaszán változás következett be, amikor az anyagi helyzet egyre sanyarúbb kilátásai közepette dönteni kellett az évente veszteséggel

⁵³ *Új Ember*, 53. évf. 6. sz. 5. o. (1997. 02. 09.)

⁵⁴ KÉSZ-körkép. *Új Ember*, 53. évf. 31. sz. 6. o. (1997. 08. 03.)

záró *Aranyág* katolikus gyermekújság kiadásának felfüggesztéséről. (Az újság 2000-ben ugyan egy rövid időre újraindult, azonban három év után kiadása végleg megszűnt.) A programok terén azonban nem történt törés. Tovább folytatódtak az Adalbertinum kiállításai, irodalmi rendezvényei, újabb és újabb témakörökkel bővültek a KÉSZ-kerekasztalok (alaptanterv, földkérdés, oktatás, egészségügy, egyházpolitika, a sajtó állapota, a határon túli magyarok helyzete, történelmi sorskérdések), új lendületet vett a Keresztény Szabadegyetem előadás-sorozata, folytatódtak a KÉSZ-lelki napok, zárándoklatok és imaestek, továbbá az első perctől felkarolta az új elnökség is a határon túli magyarság ügyét, valamint egyre intenzívebbé vált a közpolitikai szerepvállalás is. Ennek egyik leglátványosabb jele volt, hogy 1997. április 3-án csütörtökön 17.55-től 20 perces film került a KÉSZ életéről és működéséről a TV1 műsorára. Majd ebbe a sorba illeszkedett az 1997. november 15-én megtartott széles körű fórum, melyen a korabeli ellenzéki pártok vezetői képviseltették magukat (KDNP, MDF, Fidesz, FKgP, MIÉP).⁵⁵ Eme egyeztetéssorozat nyomán fogalmazta meg a KÉSZ az 1998-as választások előtti nyilatkozatát, melyben „a keresztény értelmiségiek kifejezik elégedetlenségüket a jelenleg érvényesülő etikai, szociális, gazdasági értékrenddel kapcsolatban és gyökeres változást igényelnek. Olyan hiteles személyeket várnak, illetve kívánnak a parlamentbe

⁵⁵ Valóság – vagy csak látszat? *Új Ember*, 53. évf. 47. sz. 2. o. (1997. 11. 23.); Ellenzéki pártok – lesz-e összefogás? *Új Ember*, 53. évf. 48. sz. 7. o. (1997. 11. 30.)

és az önkormányzatokba juttatni, akik jellemükkel, cselekvőképességükkel bizonyították és szavatolni akarják keresztény-szociális elkötelezettségüket, akik felelősséget vállalnak minden döntésükért, akik vállalkoznak társadalmunk megbomlott erkölcs-anyagi értékrendjének helyreállítására.”⁵⁶ Mindez tükröződött a KÉSZ mindennapjaiban, mely számára a közéletiség sem jelentett mást, mint „a helyi és országos közösség ügyeivel való foglalkozást”, mégpedig a szervezet hivatásának megfelelően „keresztény-konzervatív szemlélet alapján”.⁵⁷

1998 áprilisában nagyszabású ünnepség keretében emlékezett meg a KÉSZ az Adalbertinum alapításának 10. évfordulójáról. Az április 23-án kezdődő háromnapos rendezvény keretében emlékfát ültettek Csanád Béla professzor életművéért, sor került a KÉSZ által rendszeresített, Szent Adalbert tiszteletére tartott szentmisére, majd több előadás és népművészeti program zajlott, valamint ünnepi bálesttel hívták fel a figyelmet a magyar egységre. Az ünnepségsorozat keretében adták át az 1997. évi és 1998. évi Szent Adalbert-díjakat Gál Ferenc professzornak és *Fekete Gyula* írónak.⁵⁸ Az emlékév egyben lehetőséget biztosított arra is, hogy a szervezet az addig spontán módon és esetenként szervezett központi

56 A KÉSZ nyilatkozata, 1998. február 21. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest. Megjelent: Hiteles embereket a parlamentbe. *Új Ember*, 54. évf. 13. sz. 7. o. (1998. 03. 29.)

57 Keresztény konzervatívizmussal a közjóért. *Új Ember*, 56. évf. 20. sz. 4. o. (2000. 05. 14.)

58 *Jel*, 1998. X. évf. 4. sz., valamint *Jel*, 1998. X. évf. 6. sz.

zarándoklatait – a Magyarok Nagyasszonyának közbenjárását kérve – immár rendszeresen visszatérő éves programmá emelje. A program eleinte a májusi Keresztények Segítsége Mária-ünnephez kapcsolódott: az első 1998-as zarándoklat a sümegi Sarlós Boldogasszony kegytemplomba, majd a második Mátraverebély-Szentkútra, míg a harmadik a gyulai Nádi Boldogasszony plébániatemplomba irányult.⁵⁹ A későbbi évek során az országos engesztelő zarándoklatra minden év első októberi szombatján, Mária, Magyarok Nagyasszonya ünnepéhez kapcsolódva került sor egy-egy jelentős Mária-kegyhelyre, és ebbe fokozatosan bekapcsolódtak a határon túli társszervezetek is.

A székház 1998-as évfordulóját hamarosan követte a szervezet tízéves fennállásának ünnepségsorozata. 1999. január 30-án hangverseny keretében emlékeztek meg a piarista kápolnában a KÉSZ alapításáról és Csanád Béláról. Ünnepi megemlékezést tartott Tóth Sándor újságíró, köszöntő táviratot küldött Paskai László bíboros és méltatta a szervezetet Semjén Zsolt helyettes államtitkár. Az ünnepi műsorban a kőbányai Szent László-templom kórusa és a Caritas Collectio Kamarazenekar vettek részt.⁶⁰ Az ünnepi esztendő ugyanakkor számos változást hozott a KÉSZ életében. Ennek egyik fontos eleme volt a budapesti átfogó helyi csoport (Budapesti Munkaközösségek Szakmai Kollégiuma) megalakítása, mely a korábban fővárosi központtal működő munkaközös-

59 Jubileumi kiadvány – A KÉSZ kecskeméti csoportja 10 éves. Szerk.: Tercsi Mátyás. Kecskemét, 2004. 42–43. o.

60 *Új Ember*, 55. évf. 7. sz. 12. o. (1999. 02. 14.)

ségek ernyőszervévé kívánt válni Bolberitz Pál professzor vezetésével.⁶¹ Az alapszabály módosításával lehetővé vált 16 éves kortól csatlakozni a szervezethez és ifjúsági tagozatot is létrehozni. Ekkor a szervezet már több mint 3500 taggal és 46 helyi csoporttal rendelkezett, valódi országos szövetséggé nőtte ki magát.⁶² „A helyi csoportok szervezései igen tág horizontot írnak le, a gyakorlati segítségnyújtástól, mint pl. a gyermektáborok, illetve a jótékony célú hangversenyek, a véradás, az idős, beteg emberek mentális és anyagi segítése, a lelkigyakorlatokon, zárándoklatokon keresztül egészen az elméleti, bölcseleti előadásokig.”⁶³

Így változatlan volt a lendület, mellyel a KÉSZ IV. Országos Kongresszusát rendezték meg 1999. november 26–27-én Budapesten. A rendezvény fővédnöke Orbán Viktor miniszterelnök volt, helyszíne pedig első ízben az Országgyűlés Felsőházi terme. Az *1100 éve Európa szívében* című, kétnapos rendezvényen köszöntőt mondott Áder János házelnök, majd Orbán Viktor miniszterelnök megnyitó beszédét követően többek között Jelenits István, Kellermayer Miklós, Bolberitz Pál, Pokorni Zoltán, Lanczendorfer Erzsébet, Katona Kálmán, Pápai Lajos, Püspöki Nagy Péter, Maróth Miklós, Koltay Gábor, Dippold Pál, Molnárfi Tibor, Harrach Péter, Balogh János, Varga László, Jankovics Marcell, Alaksza Já-

61 *Jel*, 1999. XI. évf. 1. sz. 9–11. o.

62 *Új Ember*, 56. évf. 20. sz. 4. o. (2000. 05. 14.)

63 Császár Amália: A világiak tevékeny felelőssége és részvétele az Egyházban. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége Egyesület bemutatása. Szakdolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Hittudományi Kar. Kézirat, 2004. 24. o.

nos, Ladocsi Gáspár és Semjén Zsolt tartott előadást. Ettől az évtől kezdődően a KÉSZ mindig törekedett arra, hogy a kongresszusok értékes, a szervezet szellemisége szempontjából is jelentős előadásainak szerkesztett változatát kötetben publikálja.

A jubileumi esztendőre, az ezredfordulóra a KÉSZ helyi csoportjainak száma elérte az ötvenet és tagjainak száma meghaladta a 4500 főt.⁶⁴ Itt egyértelműen megmutatkozott Osztie Zoltán elnök programjának sikere: a vidéki kisvárosokra, a keresztény kispolgárság elkötelezett, magyar szívű és egyházhű értelmiségére építeni a szervezet erejét. „Amikor a szervezetben egymásnak feszült a liberális és konzervatív irányzat, tudtam, hogy hatékony munka csak ebben a vidéki értelmiségi körben lehet, és ez alig néhány év alatt igazolódott is. A helyi csoportok a KÉSZ valódi közössége, ez a hiteles képviselő, mely mind a mai napig az egyik kulcselem a szervezet működéséhez.”⁶⁵ Ezért is jelentett komoly erőt a KÉSZ egyes ügyek mellett való kiállása. Ilyen kérdés volt a 2001. március 24-i életvédő demonstráció a budai várban. Ezen a történelmi egyházak képviselőjében *Bíró László*, *Harmati Béla* és *Mészáros István* püspökök, továbbá *Balczó András*, *Eperjes Károly*, valamint számos további közéleti személyiség szólalt fel a magzati élet védelme érdekében, majd a résztvevők gyertyás menetben az Országház-

64 Bevezető. In: *A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége a nagy Jubileumi Esztendőben*. Geográf Kiadó – KÉSZ, 2001. 5. o.

65 Személyes interjú Osztie Zoltánnal, Budapest, 2019. április 9.

hoz vonultak.⁶⁶ Hasonlóan jelentősnek tekinthető a 2004. december 11-én a budapesti Szabadság téren tartott nagy tömegeket megmozgató, az egyházi iskolák működését megnehezítő és alapjaiban átalakító törvénytervezet elleni demonstráció.⁶⁷

Az evangelizációs feladat mellett továbbra is a rendezvények sokszínűsége határozta meg a szervezet életét: irodalmi szalonok, kerekasztal-beszélgetések, a helyi csoportok báljai, iskolás nyári táborok, színházi díjátadók, tudományos konferenciák, keresztény majálisok mellett imanapok, zárándoklatok és egy igen különleges műsor – Osztie Zoltán elnök és a *Vagantes trió* közös zenés estje. A históriás énekeket és régi ünnepi dalokat korabeli hangszereken játszó, nemzetközi hírű Vagantes trió (*Kálmán Péter, Szabó István és Tóth István*) *Krisztus, ki Nap vagy és Világ (avagy, a magyar lélek kibontása)* címmel bemutatott műsorában valójában Osztie Zoltán négy előadás-részletét illusztrálta a jól megválasztott régi dalokkal. A műsor több mint harminc helyen került bemutatásra az országban, és mindenhol a Szentháromság, a szeretetközösség fontossága, a sikeremberek kudarca, valamint a Kárpát-medencei boldogulásunk gondolatkörei mentén szerveződött. És talán ezekhez a komoly kérdésekhez is kapcsolódott a KÉSZ V. Országos Kongresszusa 2001. április 20–21. között a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. A rendezvény fővédnöke ismételten Orbán

66 *Új Ember*, 57. évf. 10. sz. 3. o. (2001. 03. 11.) és *Új Ember*, 57. évf. 13. sz. 1. o. (2001. 04. 01.)

67 KÉSZ Mozaikok 2007. Budapest, 6. o.

Viktor miniszterelnök volt, aki előadásával meg is nyitotta a kongresszust. A *Magyarország az én hazám* címet viselő rendezvény ismételten illusztris előadói névsorában megtalálható volt többek között *Granasztói György*, *Paczolay Péter*, *Papp Lajos*, *Matolcsy György*, *Mikola István*, *Tőkéczi László*, *Pápai Lajos*, *Balog Zoltán*, *Lanczendorfer Erzsébet*, *Rivasz-Tóth Gyula* és sokan mások.

A szervezet ilyen jelentős megerősödése egyértelműen összefüggött Osztie Zoltán vezetési stílusával: a mindennapi munkában könyörtelen igényességgel a legapróbb részletekig részt vett, folyamatosan látogatta a helyi csoportokat, akik így tudták kihez kapcsolni a központ működését. Emellett a belső szervezetépítés egy jóval komolyabb és tudatosabb külső megjelenéssel is párosult: a szervezet vezetője rendszeresen jelen volt a médiában, számos ügyben hallatta hangját a közéleti evangelizáció posztulátumának megfelelően. „Az elnökségben pedig harmonikus együttgondolkodás valósult meg, komoly véleménykülönbségek nélkül tudtunk mindig előre haladni, de úgy, hogy legyen idő az esetleges vitákra és ezek nyomán a konszenzus kialakítására. Ennek köszönhetően megbonthatatlan egység alakult ki a vezetésben.”⁶⁸ Ebben komoly segítség volt *Csorba Gábor*, hosszú éveken át főtitkár a szervezetben, aki a jogi kérdések, illetve a mindennapi technikai és gazdasági ügyek, az irodavezetés ügyei kapcsán jelentett megkerülhetetlen támaszt. A központi iroda munkájában szintén hosszú éveig volt meghatározó Fejes Antalné Ambrózy Klára könyve-

68 Személyes interjú Osztie Zoltánnal, Budapest, 2019. április 9.

lő, valamint *Pálvölgyiné Császár Anita (Amália)* és napjainkig *Baranyainé Sári Judit*, valamint *Nardai Katalin* irodavezetők. 2001 volt az az esztendő, amikor a szervezet központja elköltözött az Adalbertinumból és előbb az V. kerületi Szent Kinga Otthonban (Egyetem tér 5.), majd 2009 tavaszától jelenlegi székhelyén (1016 Aladár u. 17.) lelt új otthonra.

A szervezet fenti jellegű vezetése garanciát jelentett az alapító által megadott konzervatív jelleg mindenkori megtartására. A szekularizálódó magyar viszonyok közepette egy hagyományokon alapuló, gyökereivel és múltjával tisztában lévő közösséget jelentett, mely mindig szem előtt tartotta a nemzettudat erősítését, a helyes nemzeti önértékelést. Ennek jegyében újíttotta fel a KÉSZ a 2002. évi országgyűlési választásokat megelőzően a már korábban is rendkívül sikeres közéleti programsorozatát, mely Lanczendorfer Erzsébet, a KÉSZ győri elnökének, országos elnökhelyettesének szervezésében bejárta az egész országot. A *Milyen jövőt szeretnénk? Válaszol a polgári kormánykoalíció* című kerekasztal-beszélgetéssorozat miniszterek, államtitkárok, főosztályvezetők és politológusok segítségével tárgyalta a főbb aktuális kérdéseket. Ehhez társult a szintén a KÉSZ számos értelmiségi tagja által kezdeményezett *Magyarország választúthoz érkezett* címet viselő aláírásgyűjtő és a polgári hatalomgyakorlás támogatására felhívó kampány, amely a szélsőjobboddallal riogató balliberális kampányra válaszolt. Noha a kezdeményezés nem érte el célját, a határozott szerepvállalásával és az egyre növekvő taglétszámával a KÉSZ egyértelműen megkerülhetetlen részévé vált a magyar közéletnek. Ezt támasztotta alá, hogy az egyetemista-ifjúsági korosztály bevonását is kezdetben nagy lendülettel tudta a szervezet elindítani: Győrben, Nyíregyházán, Pécsen

és Budapesten sikerült ifjúsági tagozatot kialakítani, melyek több-kevesebb sikerrel tudták megszólítani a fiatalabb értelmi-ségi csoportokat.⁶⁹

A megnövekedett létszám okán szükségessé vált az alapszabály komoly felülvizsgálata is. Az alapítástól kezdődően egészen 2003. március 29-ig a KÉSZ legfőbb döntéshozó szerve a közgyűlés volt. Erre minden tag hivatalos volt, ami azonban a megnövekedett taglétszám miatt nem tudott megfelelően működni. Így 2003 tavaszán döntés született, hogy helyébe küldöttgyűlés lépjen, egy sokkal kisebb létszámú, átláthatóbb, sokkal inkább közösségként működő csoport, mely képes ellátni a szervezet legfontosabb döntéshozatalát. A változások sorában kivezetésre kerültek a munkacsoportok és -közösségek, és helyüket a helyi csoportok vették át. Az elnök munkáját egy elnökhelyettes és egy főtitkár segíti, az elnökség – rajtuk kívül – tizenkét tagúvá vált.⁷⁰ „Természetesen a küldöttek a tagság képviselését látják el, a csoportok ugyanis maguk közül választják őket, és a küldöttgyűlésen való jelenlétük megbízatás. Az alapszabály szerint évente legalább egy küldöttgyűlést

69 E téren külön érdekességet jelent a 17 fős budapesti egyetemi csoport elindulása, melynek létrehozása az akkor a polgári körökben aktív szerepet vállaló, az ELTE BTK-n tanulmányait folytató Vona Gábor nevéhez fűződik. Azonban a csoport a főszervező eltérő irányultságú politikai ambíciója okán hamarosan meg is szűnt mint egyetemi KÉSZ-szervezet működni. *Jel*, 2001. XIII. évf. 8. sz. 27. o. Az ELTE mellett a Károli Gáspár Református Egyetemen és a Pécsi Tudományegyetemen működött ideig-óráig KÉSZ helyi csoport egyetemista tagsággal.

70 *Új Ember*, 59. évf. 15. sz. 4. o. (2003. 04. 13.)

kell tartani, a gyakorlatban azonban ez nem bizonyul elegendőnek, így általában kettőt tartanak. Kiváló alkalmak ezek a tapasztalatcserére, az új csoportok beilleszkedésére, a problémák közös megoldására, és a jövőkép, a tervek együttes formálására. A küldöttgyűlés tagjai: az elnök, az elnökhelyettes és a főtitkár hivatalból tagjai, a helyi csoportok elnökei, és ha a csoport létszáma meghaladja az 50 főt, a csoport még egy küldöttet választ, és így tovább, 100 fős létszám esetén kettőt stb.”⁷¹ Az évek során a küldöttgyűlés valódi értékközösségé vált, a küldöttválasztás stabil rendszerének köszönhetően komoly személyes kötődések jöttek létre, melyek elősegítették a szervezet életében az együttgondolkodást és a programalkotás folyamatát.

A jövőnek szóló programok tekintetében Osztie Zoltán elnökségének kezdetétől törekedett modern módszerek megvalósítására a szervezet életében. Ennek egyik eleme volt az üzleti élethől ismert szervezetfejlesztés és stratégiaalkotás meghonosítása az egyre nagyobb létszámú civil egyesületben. Korábbi elnökségi egyeztetéseket követően a 2003-as kecskeméti küldöttgyűlés tárgyalta első ízben a szervezet továbbfejlődésének lehetőségét szélesebb körben. Feladatul szabták az elnökségnek egy modern szervezetirányítási koncepció kidolgozását. Az ezt követő időszakban a klasszikus SWOT-analízis keretében tárták fel a szervezet erősségeit és

71 Császár Amália: *A világiak tevékeny felelőssége és részvétele az Egyházban. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége Egyesület bemutatása*. Szakdolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Hittudományi Kar. Kézirat, 2004. 27–28. o.

gyengeségeit, és fektették le az igényt, „hogya a KÉSZ-nek – küldetése hatékony betöltése érdekében – a jelenleginél tervszerűbben kell működnie”.⁷² Ehhez szükséges a szervezetet érintő új kihívások felismerése, a tisztségviselők és az önkéntes munkatársak körének megújítása, a szervezeten belüli feladatok megosztása és a célok megfelelő megfogalmazása. Ezek a folyamatok vezettek el a 2006-os sárospataki küldöttgyűlés stratégiaalkotó munkájához. Ebben két kiváló szervezetépítő szakemberrel, *Pál Ákossal* és *Matolcsy János-sal* együttműködve kerültek kijelölésre a teendők. „A KÉSZ képes új lendületet venni, még alkalmasabbá lenni küldetésének teljesítése érdekében. A szükséges társadalmi változások közepette munkálni képes a közélet és a keresztény jelenlét átalakulását” – fogalmazták meg az egyértelmű jövőképet.⁷³ A konkrét feladatok között megjelölésre került az ifjúság bevonása, a hatékony és versenyképes (külső és belső) kommunikáció, a még fokozottabb közéleti szerepvállalás, az új szövetségesek keresése és velük mélyreható kapcsolatok kiépítése, a szervezet további bővítése és ehhez a megfelelő szervezetépítés elindítása.

A kommunikáció terén a szervezet egyre inkább igazodott a modern médiaviszonyokhoz és rendszeressé váltak meghatározott, a KÉSZ elnöksége által rendkívüli komolyságúnak tekintett témakörökben a sajtónyilatkozatok. E sorban kiemelkedőnek tekinthetjük ebben az időszakban a Tilos

72 KÉSZ Mozaikok 2007. Budapest, 15. o.

73 KÉSZ Mozaikok 2007. Budapest, 16. o.

Rádió 2003. december 24-i adásában elhangzott uszító és keresztényellenes megnyilatkozások elleni tiltakozást, vagy a kereskedelmi televíziókban elharapódzó, a társadalom szövetét súlyosan deformáló valóságshow-k elleni fellépést, valamint a kettős állampolgárság kérdéskörében kiadott több nyilatkozatot is. Ugyancsak ekkor jelentette meg a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége Muzslay István szerkesztésében *Az Egyház szociális tanítása – a KÉSZ társadalomépítő programja* című kötetét is, melyet a jövő Magyarországnak egyik legfontosabb alappillérenek tekintett.

E lendület jegyében indult meg a KÉSZ VI. Országos Kongresszusának előkészítése, melyre Piliscsabán, 2004. október 15–16. között került sor, s melynek fővédnöke Seregély István egri érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke volt. A szervezet ekkor ünnepelte 15 éves fennállását

is. A fő téma, *A kereszténység megújítja a világot* gondolat köré szerveződő előadások sora átölelte a jog, a biztonság, az oktatásügy, az ökológia és a szolidaritás széles skáláját. A teljesség igénye nélkül emeljük ki, hogy Semjén Zsolt az etikus politizálásról, *Farkas Péter* a globális és lokális értékek konfliktusáról, *Gorka Sebestyén* a biztonsági kihívásokról, *Rónaszéki Gábor* a hátrányos helyzetűek iskolai felzárkóztatásáról, *Hoffmann Rózsa* a keresztény iskolákról, *Lábady Tamás* a keresztény értékrenden alapuló jogrendről, *Juhász Judit* a Magyar Katolikus Rádió küldetéséről, *Pápai Lajos* az egyház és a kultúra kapcsolatrendszeréről, míg *Kelemen Eszter* az ökológiai válság kihívásairól tartott előadást.⁷⁴

Megkerülhetetlen jelentőségű volt az *Otthon a hazában – keresztény felelősséggel a nemzetért* címet viselő, nagyszabású rendezvénysorozat. Az országjáró körút 2006. január 25. és március 24. között került megrendezésre, fő célja volt bemutatni a helyi keresztény közösségek jelenlétét, erejét, tevékenységét a társadalomnak, illetve az egész nemzetet érintő témák, problémák felvetése, és keresztény válaszok megfogalmazása. Minden helyszínen más súlypontok kerültek előtérbe: a média, a helyi jelenlét, a foglalkoztatás, az uniós tagság, a vidékfejlesztés, illetve a hazaszeretet. A zárórendezvényre Budapesten került sor. A főváros mellett Kecskeméten, Békésen, Szegeden, Nyíregyházán, Sopronban és Zalaegerszezen tartották meg a Keresztény Közéleti Akadémia és

74 Vö.: Rochlitz Bernadett (szerk): *A kereszténység megújítja a világot*. KÉSZ, Budapest, 2005.

a Keresztény Értelmiségek Szövetsége közös figyelemfelkeltő előadásait. Az alkalmak résztvevői a két szervezet elnökei in (*Kránitz Mihály* professzoron és *Osztie Zoltán*on) kívül országosan ismert közéleti személyiségek, szakemberek, és a helyi keresztény szervezetek képviselői. A zárórendezvény felszólalói *Kiss-Rigó László* püspök, *Kránitz Mihály* rektor, *Lázár Kovács Ákos* egyetemi tanár, *Terei György* történész és *Zachar Péter Krisztián* főiskolai tanár voltak.⁷⁵

Mint a fentiek is mutatják, ebben az időben már rendkívül komoly szervezeti hálózattal rendelkezett a KÉSZ: folyamatos volt az együttműködés és a konzultáció a Százak Tanácsával, közös programok jöttek létre a Keresztény Közéleti Akadémiával, egymás támogatására szövetkezett a szervezet a Barankovics István Alapítvánnyal, emellett kapcsolatokat épített ki többek között a Nagycsaládosok Országos Egyesületével, számos élet- és magzatvédő civil szervezettel (pl. a *Pacem in Utero* Egyesülettel), a Keve és a Háló szervezetekkel, a Rákóczi Szövetséggel, majd a későbbiekben a Professzorok Batthyány Körével, a Polgári Magyarországért Egyesülettel, az ÉrMe hálózattal és a KETEG képzéssel, vagy éppenséggel a Munkástanácsok Országos Szövetségével. Elvitathatatlan a KÉSZ szerepe a Civil Összefogás Fórum 2009-ben történt létrehozásában: a civil közéleti tevékenységet végző szervezet megalapításához vezető első találkozóra Budapest belvárosában, a KÉSZ ottani rendezvényhelyszínéként szolgáló Szent

75 A rendezvénytársorozat rögzített előadásai elérhetők az interneten: <http://www.plebania.net/kephangtar/?op=view&zid=267> (Letöltés: 2019. 07. 14.)

Kinga Otthonban került sor, ahol döntés született, hogy nagyszabású demonstráció keretében 2009 virágvasárnapján bont zászlót az összefogás. Ennek a folyamatnak fontos előzménye volt a *Spirituális harc Magyarorszáért* elnevezésű kezdeményezés. Az ennek keretében meghirdetett imalánc egyértelmű reakció volt a szervezet részéről az ún. őszi beszédre és az azt követő politikai helyzetre Magyarországon. A KÉSZ vezetői úgy értékelték, hogy „Magyarországot jelenleg mély válság hatja át” és „a politikai szféra képtelen úrrá lenni ezen a válságon”. Az ok pedig véleményük szerint nem volt más, mint hogy „a politika nem csak azt demonstrálta, hogy erkölcsi kategóriákat utasít el, de azt is, hogy semmibe veszi a szervezett civil társadalom véleményét. Sőt igyekszik normává emelni az erkölcsi norma tagadását”. Ezért a KÉSZ húsvét második vasárnapjától, vagyis az isteni irgalmasság vasárnapjától kezdve imával és böjttel fordult Istenhez, hogy „végtelen irgalmában szabadítsa meg Magyarországot” a rendkívüli válsághelyzetből.⁷⁶ Ez a felhívás teremtett lehetőséget a hasonló szellemiségű és azonos célokért fellépő civil csoportok egyre szorosabb együttműködésére.

A mindennapi közéleti kérdések ennek megfelelően folyamatosan jelen voltak a szervezet egészének működésében. A fővárosi központi jelenlét mellett pedig, a 2004-es piliscsai központi rendezvény után a VII. Országos Kongresszusát is a fővároson kívül tartotta a szervezet, mutatva ezzel

76 *Spirituális harc Magyarorszáért* – A KÉSZ felhívása, 2007. április 15. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

a vidéki helyi csoportok egyre jelentősebb szerepét a KÉSZ életében, valamit igazodva a kongresszus meghatározó témaköréhez. A 2008. szeptember 12–13-án Kecskeméten, a piarista gimnáziumban megtartott kongresszus társszervezője a Barankovics István Alapítvány volt, a fő témaköre pedig a nemzet sorskérdésének tartott vidékfejlesztés és az ehhez kapcsolódó új földtörvény-javaslat, melyet kereszténydemokrata képviselők dolgoztak ki az uniós csatlakozás tapasztalatai alapján. Az előadók között volt *Medgyasszay* László országgyűlési képviselő, *Kurucz Mihály* egyetemi docens, valamint *Font Sándor*, a Parlament Mezőgazdasági Bizottságának elnöke. A kongresszus egyben lehetőséget biztosított arra is, hogy a KÉSZ bemutassa a frissen alapított Csanád Béla-díjat, amellyel a szervezet életében kiemelkedő teljesítményt nyújtó tagját kívánta jutalmazni. Az első díjazott Csorba Gábor mérnök, diakónus, a szervezet főtitkára lett.

A politikai környezet értékelése során a KÉSZ elnöksége a meghirdetett spirituális harcnak megfelelően úgy látta, hogy a mindennapok eseményei „az emberek tömegeiben alakított ki gátlástalanságot”, ami komoly kihívás elé állította ezekben az években a szervezetet. „Ebben a környezetben kellett képviselnünk a keresztény értékrendet, Krisztust magát. Elsősorban hűségünkkel, kiállásunkkal, hitvallásunkkal (...) védenünk kellett az erkölcsi rendet, a hitet, egyházainkat, a nemzet egészét és a közjót. Kritikával kellett illetnünk az uralkodó hatalom tetteit a médiumokban is.”⁷⁷ Ezért a

77 Mi történt Sárospatak óta? In: *Ihletett cselekvés*. KÉSZ, Budapest, 2011. 9. o.

szervezet egyre nagyobb szabású fellépéseket és a média révén egyre hangsúlyosabb kritikát igyekezett megfogalmazni, miközben sürgette a világnézetével azonos polgári erők összefogását.

Ennek volt fontos állomása Esztergom: 2009. szeptemberében immár 84 helyi csoport részvételével és több mint hat-ezer aktív tag képviseletében rendezte meg a KÉSZ fennállása 20. évfordulója alkalmából a *Jövőnk: a kisemberek koalíciója* című konferenciát. Az ünnepséget Erdő Péter bíboros-érsek nyitotta meg, majd előadást tartott Hoffmann Rózsa, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem docense, országgyűlési képviselő, Bábel Balázs kalocsai-kecskeméti érsek és Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke is. Felszólalt Hámori József biológus, egyetemi tanár, R. Törley Mária szobrászművész, Kopp Mária orvos, pszichológus is. A KÉSZ tagjai, valamint a velük barátságot ápoló tudósok, művészek, politikusok szekcióbeszélgetéseken oszthatták meg egymással gondolataikat a demográfiáról és nemzetstratégiáról, a gazdasági és az erkölcsi válságról, a modern kori konzervativizmusról, a civil összefogásról a keresztény értékek védelmében, illetve a problémákra adható keresztény válaszokról. A KÉSZ történetéhez kapcsolódó számos visszaemlékezés és személyes hangvételű felszólalás után szeptember 6-án Orbán Viktor, a Fidesz elnöke tartott záróelőadást.⁷⁸ Az ünnepi év Szent Adalbert-díját Kerényi Dénes, míg a Csanád Béla-díjat Huf-

⁷⁸ *Új Ember*, 65. évf. 35. sz. 1. és 3. o. (2009. 08. 30.) és *Új Ember*, 65. évf. 37. sz. 1. és 3. o. (2009. 09. 13.)

nágel Béla, a KÉSZ taksonyi csoportjának elnöke vehette át.

A szövetségépítés jegyében fokozta a KÉSZ a határon túli magyar területekkel való kapcsolatait is. Noha a szervezet életében – mint láttuk – a korábbiakban is adottak voltak az elcsatolt területeken civil kapcsolatok, ezek az évek során a személyi és politikai változások miatt elapadtak. Így az újabb programok és közös fellépés érdekében új kapcsolatok, új szervezetek után kellett néznie a KÉSZ elnökségének. „Kezdetől fogva szívügyünk a határon túli területek hasonló magyar közösségeivel való megismerkedés és támogató együttműködés.”⁷⁹ Az évek során a legjelentősebb kapcsolat a délvidéki Keresztény Értelmiségi Kör csoportjaival és központjával jött létre *Szabó Károly* elnök koordinációja segítségével. A 2010 óta együttműködési megállapodás keretében épített kapcsolatok célja az evangelizáció szolgálata mellett a magyar kultúra és hagyományok ápolása, a magyar nyelvű oktatás támogatása, ezáltal a nemzettudat erősítése. Ezzel is igyekszik segíteni a KÉSZ a határon túli magyarság szülőföldjén való boldogulását és magyarként való megmaradását.⁸⁰

Az evangelizációs feladat során vált világossá a szervezet vezetése számára, hogy a fennálló politikai struktúrákban egyes szélsőséges erők tudatosan rájátszanak a magyarság történetének bizonyos vitakérdéseire és szinkretista tanokkal, az újpogányság elemeinek előtérbe állításával kívánják

79 Mi történt Sárospatak óta? In: *Ihletett cselekvés*. KÉSZ, Budapest, 2011. 11. o.

80 Vö.: Vajdasági társszervezetek. <http://www.keesz.hu/vajdasag> (Letöltés: 2019. 07. 11.)

háttérbe szorítani a nemzet keresztény hagyományait. Ezért a magyar püspöki kar támogatásával indította meg a KÉSZ 2010 februárjában az összesen 107 előadásból álló rendezvénysorozatát *Keresztény gyökerek és a boldog magyar élet* címmel. A 17 helyszínen megszervezett előadói körút tíz előadást kínált, melyek időrendben tekintették át a magyar-ság kereszténységhez fűződő – régészeti leleteken, történelmi tényeken, kulturális és társadalmi jelenségeken nyugvó – elválaszthatatlan összetartozását. A rendezvény előadói voltak *Vida Tivadar* régész, az ELTE docense, *Bollók Ádám*, az MTA Régészeti Intézetének munkatársa, *Tóth Endre* régész, a Nemzeti Múzeum Könyvtárának igazgatója, *Miskei Antal*, az Esterházy Károly Főiskola docense, *Barna Gábor* vallástörténész, a József Attila Tudományegyetem tanszékvezető tanára, *Bátor Botond* pálos tartományfőnök, *Hegedűs András*, az esztergomi Prímási Levéltár igazgatója, *Szűjártó István* irodalomtörténész, egyetemi docens, valamint a Kórányi Alapítvány szakértői, *Gilly Gyula* és *Szilvácsku Zsolt*.⁸¹ A körút végeztével az elhangzott előadásokat a KÉSZ tanulmánykötetben adta közre. Az e körben, valamint ezt megelőzően végzett evangelizációs munkának is volt köszönhető, hogy 2010-ben a szervezet Szent Adalbert-díját Hegedűs

81 „A tájékoztató jellegű előadás-sorozat Erdő Péter bíboros ötlete volt, a szervezést pedig a KÉSZ vállalta. A programot a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia, a Barankovics István Alapítvány, a Polgári Magyarországért Alapítvány is támogatja. Médiatámogatók: a Magyar Katolikus Rádió és az Új Ember.” *Új Ember*, 66. évf. 6. sz. 3. o. (2010. 02. 07.) valamint *Új Ember*, 66. évf. 7. sz. 1. és 3. o. (2010. 02. 14.)

András kapta. A Csanád Béla-émlékérem díjazottja pedig Tarján Levente, a KÉSZ bajai csoportjának elnöke volt.

A keresztény magyar történelem jelentős stációinak felmutatásához hasonlóan kiemelkedő evangelizációs program volt a házasság társadalmi szerepének, valamint szentségének bemutatása. A korábbi évek kormányzati időszakában drasztikusan megnőtt válási és roppant mód visszaesett születési számok ellensúlyozása érdekében a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia a 2011-es évet a Család Évének nyilvánította, és ehhez igazodva a KÉSZ a legfontosabb alapértékének tekintett házasság és a család intézményének megerősítését vette célba. Ennek érdekében *Nem papír, életre szóló szövetség – előadás-sorozat a házasságról* címmel indította el országos rendezvénysorozatát. A programban a szentségi házasságban élők számoltak be saját tapasztalataikról, örömeikről, bánataikról, sikereikről és kudarcukról és ezáltal „személyük által hitelesített válaszokat” adhattak „a házasság, család, szeretet, és általában az emberi kapcsolatok kérdésében”.⁸² A sorozat ugyan széles közönséghez szólt, azonban elsődleges célcsoportját a középiskolák végzős diákjai jelentették. Az előadások „azt a célt szolgálják, hogy a 17–18 évesen a felnőtté válás folyamatának döntő fázisában lévő diákok sikeres családfőktől, családayáktól kaphassanak a mindennapi élet tapasztalatain alapuló válaszokat kérdéseikre. Szeretnénk bemutatni, hogy mit is

82 Levél a KÉSZ helyi csoportjainak vezetőihez. 2010. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

jelent a mindennapokban a házastársi kapcsolat, hogyan lesz két ember egymás iránt érzett szeretetéből, szerelméből olyan szeretetkapcsolat, amely értéket teremt úgy az egyes ember, mint a kisebb közösség, tágabb értelemben az egész nemzet számára.”⁸³ A *Szentmihályi-Szabó* Péter által koordinált program során az előadások középpontjában a forgatókönyvek szerint a diákszerelem, a párválasztás, valamint az élettársi viszony, a polgári házasság és a szentségi házasság közötti különbségek álltak. Az ország számos pontján megrendezett előadások jól dokumentálták, „hogyan

83 Levél középiskolai intézményvezetőkhez. 2010. KÉSZ levéltári anyagok, Budapest.

az ifjúság mennyire nyitott és érdeklődő e témával kapcsolatban”.⁸⁴

2011 tavaszán, a faddi küldöttgyűlésen a korábbi tapasztalatok alapján jelentős változás történt a szervezet alapszabályában: sor került a társelnöki rendszer bevezetésére, vagyis az elnök mellé azonos jogkörrel egy társelnöki funkció felállítására. A pozícióba az az évi őszi budapesti küldöttgyűlésen Csorba Gábor korábbi főtitkárt választották meg. Ezzel kialakult az elképzelések szerint még hatékonyabban működő új vezetés a szervezetben, ahol az egyházi elnök mellett egy világi körökből érkező társelnök tudja megjeleníteni a KÉSZ egészét a nyilvánosság felé. Ugyancsak ekkor indult meg a sárospataki folyamat felülvizsgálata, amelynek keretében régiós találkozókra egyeztetette az elnökség javaslatait és meglátásait a vidéki csoportokkal. „Értékeljük a »sárospataki folyamat« eredményeit, számba vettük a sikereket és a hibákat, novemberben igyekeztünk ennek alapján felvázolni a közeljövő főbb céljait, s most finomítani akarunk az elképzeléseken.”⁸⁵ A találkozók során Osztie Zoltán, a KÉSZ országos elnöke, Csorba Gábor társelnök és Galgóczy Gábor elnökhelyettes mutatták be a KÉSZ következő öt évet meghatározó stratégiájának gondolatait, melyeket *Ihletett cselekvés* cím alatt öntöttek formába. A programot végül a szombathelyi küldöttgyűlés fogadta el, és ez lehetőséget biz-

84 Vö.: Szathmári Tamás: *Nem papír, életre szóló szövetség*. Magyar Bioetikai Szemle, 2011. Online: http://www.hrb.hu/2011/mbsz/1/SZATHMARI_Tamas__Nem_papir_eletre_szolo_szovetseg.pdf (Letöltés: 2019. 07. 07.)

85 Fordulópont? In: *Ihletett cselekvés*. KÉSZ, Budapest, 2011. 146. o.

tosított az alapvető pillérek megújítására. Három pillér a belső struktúrákat és feltételrendszert illető javaslatokat tartalmazott (a helyi csoportok közötti koordináció és kapcsolat, a szervezet átlagéletkorának fiatalítása, valamint a programok megvalósításához szükséges feltételek megfelelő biztosítása), míg három további pillért ezeken alapulva kívántak megvalósítani (a Kárpát-medencei egység elősegítése, a szakmai munka erősítése és a hatékony, markáns kommunikáció megvalósítása).⁸⁶

A feladatok és az elért eredmények áttekintése során vált nyilvánvalóvá, hogy az egyik legfontosabb célkitűzés, az ifjúság megszólítása a korábbi időszakban nem mutatkozott eredményesnek. „A várt eredmények elmaradtak, kevés fiatal jelent meg a programokon, ők a »más stílusú« civil kapcsolatokat keresik. (...) Nem sikerült sem helyben, sem országos szinten megszólítani a fiatalokat, főként nem sikerült szimpátiát ébreszteni a KÉSZ iránt. (...) Nincsenek meg azok a fórumok, ahol a fiatalokkal kapcsolatot lehet építeni.”⁸⁷ Ez a felismerés vezetett el a KÉSZ Aquinói Szent Tamás Akadémia elindításának ötletéhez, mely „kérlelhetetlen igényességgel” kívánta magára vállalni a következő nemzedék kimagasló érdeklődésű fiataljainak továbbképzését. „Élményszerű ismeretszerzés révén olyan látásmódot akarunk beléjük plántálni, amelynek segítségével az értelmiségiek mindenhez közelítenek, bármivel találkozzanak is az életben. Természetesen ezzel együtt a résztvevők egy munkamódszert is elsajátítanak,

⁸⁶ *Ihletett cselekvés*. KÉSZ, Budapest, 2011. 148–156. o.

⁸⁷ Mi történt Sárospatak óta? In: *Ihletett cselekvés*. KÉSZ, Budapest, 2011. 14. o.

melyet használni tudnak, ha egy témában el kell mélyedniük. Kialakul bennük a felelősségtudat, az elkötelezettség (sőt elszánás), a közéletiség vállalása, azaz az évek folyamán hadra fogható ifjak sokasága kerülhet ki e műhelyből” – írta Osztie Zoltán a program ismertetőjében.⁸⁸ A programban az istenkeresés és szakralitás, az egyén és közösség, a kommunikáció és a jelképek, a verseny és együttműködés, lokalitás és globalitás, valamint a történelem témakörei mentén folytattak a hallgatók elmélyült ismeretszerzést. A felkért oktatók között volt többek között Csath Magdolna közgazdász, Török Csaba teológus, Hegedűs András levéltáros-történész, Klembala Géza zenetudós, Árvay Anett kommunikációs szakember vagy Zachar Péter Krisztián történész. Ugyanakkor a program költségei és az óratervezés nehézségei okán mindösszesen két évfolyam elindítását tudta a szervezet megvalósítani. Ennek ellenére az elkötelezett munkát, a magyarságért és a társadalom felemelkedéséért végzett sokirányú tevékenységet, a haza jövőjéért való határozott fellépést a magyar állam vezetői is elismerték, így 2011-ben a KÉSZ elnöke, Osztie Zoltán plébános volt a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje kitüntetés egyik díjazottja.

A KÉSZ VIII. Országos Kongresszusára *Krisztusban van az igazság* címmel 2011. szeptember 7–8-án az Országgyűlés Felsőházi termében került sor. A rendezvényt Kövér László, az Országgyűlés elnöke nyitotta meg, majd köszöntötte

88 Jel, 2012. <https://www.jelujsag.hu/indul-a-szent-tamas-akademia> (Lectöltés: 2019. 07. 09.)

előadásával Orbán Viktor miniszterelnök. Az előadók között volt *Budai Gyula* elszámoltatási és korrupcióellenes kormánybiztos, *Hoffmann Rózsa* oktatásért felelős államtitkár, *Ángyán József*, a Vidékfejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára, *Répás Zsuzsanna* nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár, *Szócska Miklós* egészségügyért felelős államtitkár, *Szászfalvi László* egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkár, valamint *Harrach Péter*, a KDNP alelnöke. A rendezvény zárásaként Erdő Péter bíboros, prímás tartott összegző előadást.⁸⁹ A rendezvény középpontjában az igazságosság megvalósítása állt, így lehetőséget biztosított a megváltozott politikai környezetben az eddig elért eredmények áttekintésére, valamint az esetleges problémák tekintetében a megfelelő kérdésfelvetésekre. Ahogy Osztie Zoltán kiemelte: a KÉSZ ugyanis „tisztánlátással szeretné formálni a társadalmat, ezért igen fontosnak tartja a tény alapú értékelést, ami az értelmiségi lét alapja”.⁹⁰

Ennek a szemléletmódnak és az ebből fakadó sokrétű munkának is volt köszönhető, hogy 2012. március 13-án a KÉSZ is bekerült annak a 47 társadalmi szervezetnek a

89 MKPK. Nyolcadik országos kongresszusát tartotta a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége. <https://regi.katolikus.hu/cikk.php?h=1707> (Letöltés: 2019. 07. 09.)

90 *Az igazságosság áll a KÉSZ országos kongresszusának középpontjában.* Magyar Kurír. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/az-igazsagossag-all-kesz-orszag-os-kongresszusanak-koezeppontjaban> (Letöltés: 2019. 07. 05.)

körébe, amelyekkel a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium stratégiai partnerségi megállapodást írt alá. Az ünnepélyes ceremónián a kormányzat részéről Rétvári Bence, míg a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége nevében Csorba Gábor társelnök látta el a dokumentumot kézjegyével. A feladat, amelyre a szervezet meghívást kapott, eddig is része volt mindennapjainak: a kiemelkedő szakmai tapasztalattal és kimagasló tudású szakemberekkel rendelkező civil egyesület hozzá tud járulni a civil szektort érintő jogszabályok előkészítéséhez, így jobb minőségű, végrehajtható és az életviszonyoknak megfelelő jogszabályok születhetnek.⁹¹

Ez az új helyzet, valamint a civil szervezet kötelességtudata tette alapvető feladattá, hogy a KÉSZ mindenben megfeleljen az állami szabályozásoknak. Így 2013-ban a budafoki helyi csoport által gondozott küldöttgyűlésen került sor a szervezet újabb jelentős alapszabály-módosítására. Erre az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról és a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény rendelkezései miatt volt szükség. A módosított alapszabály szerint a KÉSZ 2014-től kezdődően két közhasznú feladatot kívánt részletesen ellátni: egyfelől a hagyományos kulturális tevékenységét, valamint ehhez kapcsolódóan a kulturális örökség megóvását, védelmét. A szervezet evangélizációs céljaink elérése érdekében még további területeket is megjelölt tevékenységéhez, így az eddigieknek megfele-

91 Jel, 2012. <http://www.jelujsag.hu/strategiai-partnerek-lettunk> (Letöltés: 2019. 07. 09.)

lően a helyi csoportokon keresztül valósul meg a szociális tevékenység és családsegítés; a tudományos tevékenység konferenciák és kerekasztalok szervezésével, a nevelés, oktatás, ismeretterjesztés legkülönbözőbb fórumai, a gyermek- és ifjúságvédelem akár táborok szervezésével, a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység és a nemzetközi kapcsolatok erősítése.⁹²

Ezt a gondolatsort erősítette a KÉSZ IX. Országos Kongresszusa, mely a 2012 októberében XVI. Benedek pápa által elindított Hit Évéhez is kapcsolódva *A hit nemzetmegtartó ereje* címmel került megrendezésre. Ahogy Csorba Gábor fogalmazott: „azon túl, hogy tényleg élményszerű és jól körvonalazott képet kaptunk az összmagyarság helyzetéről, jó volt megtapasztalni a nemzet egységét. Ez az egység túlmutat azon a keresztyéni lelki egységen, amely mindnyájunkat, hívőket összetart. Az előadások tanúskodtak ugyanis arról, hogy a jó szándékú, igazságot szomjazó magyarok is összehatalálkozhatnak a helyi keresztyén közösségekben, mert azok erre kellően nyitottak. Amellett, hogy erre büszkék lehetünk, kiderül újra és újra, hogy csak a Krisztus-hívők tudnak valódi és stabil egységet teremteni.”⁹³ Jól szemléltették ezt a 2013. november 9-én az Országgyűlés Felsőházi termében megtartott rendezvény előadásai is: Kövér László házelnök nyitóelőadását követően *Ternyák Csaba* egri ér-

92 *Jel*, 2013. <http://www.jelujsag.hu/kuldotteink-tanacskozasarol> (Letöltés: 2019. 07. 08.)

93 *Jel*, 2013. <http://www.jelujsag.hu/a-krisztusba-vetett-hit-megtartja-a-nemzetet> (Letöltés: 2019. 07. 09.)

sek, *Német László* nagybecskereki püspök, *Fabiny Tamás* evangélikus püspök, Balog Zoltán miniszter, *Majnek Antal* munkácsi püspök, *Kató Béla*, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke, *Pásztor Zoltán* kassai püspöki helynök valamint *Tempfli Imre* stuttgarti plébános adtak körképet a Kárpát-medencei magyarság helyzetéről, vallásos életéről, örömeiről és bánatáról.⁹⁴

Az utóbbihoz, az összmagyarság fájdalmaához tartozó fontos kérdéskörnek szentelte a 2014-es esztendő megemlékezéseit a KÉSZ. Az éppen 70 évvel korábban történt tragédia,

⁹⁴ KÉSZ-kongresszus 2013. Online: <https://evangelikus.hu/node/2355?language=en> (Letöltés: 2019. 07. 09.)

a délvidéki mészárlások feldolgozásához kínált fogódzkodót a Keresztény Értelmiségek Szövetsége és a vajdasági Keresztény Értelmiségi Kör közös háromnapos emlékútja. 2014. március 21. és 23. között azokat a településeket járták be, amelyeken az egykori magyarellen események történtek, és ahol ma emlékhelyek jelölik az emberirtások helyszínét. Előbb Horgoson, Martonoson és Adorjánban koszorúztak, ahol a kísérő *Forró Lajos* történész volt. Majd az emlékút Újvidék, Bácsföldvár, Csúrog és Óbecse érintésével ért Bajmokra és Szabadkára, ahol Rétvári Bence, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium államtitkára is beszédet mondott.⁹⁵ A közös megemlékezést és emlékutat követően a KÉSZ felkarolta a *Délvidéki magyar Golgota 1944–45* című vándorkiállítását, melyet a KÉSZ és a KÉK támogatásával több magyarországi helyszínen is bemutatott a Keskenyúton Alapítvány. Továbbá szintén jelentős eredménynek tekinthető, hogy a KÉSZ javaslatára 2014-ben *Matuska Márton* temerini újságíró a délvidéki tényfeltáró munkásságáért Magyar Örökség-díjban részesült.⁹⁶

A fájdalmak mellett ugyanakkor nagy öröm is volt a szervezet életében, hiszen 2014-ben volt a KÉSZ fennállásának huszonötödik évfordulója. A gödöllői kastély dísztermében május 17-én 350 egyesületi tag vehetett részt az ünne-

95 A KÉSZ délvidéki emlékútja a mészárlások 70. évfordulóján. Magyar Kurír, 2014. március 26. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/a-kesz-delvideki-emlekutja-meszarlasok-70-evfordulojan> (Letöltés: 2019. 07. 15.)

96 Jel, 2014. <http://www.jelujag.hu/delvideki-magyar-orokseg> (Letöltés: 2019. 07. 15.)

pi megemlékezésen. A jubileumi rendezvényen szentmisét celebrált *Beer Miklós* váci megyéspüspök, ünnepi beszédét tartott *Jókai Anna* író, Mészáros József, a Barankovics István Alapítvány kuratóriumának elnöke, valamint külön levélben köszöntötte a vendégeket Rétvári Bence államtitkár is. A rendezvényt azonban a KÉSZ tagjainak visszaemlékezései, ünnepi gondolatai határozták meg. Így szót kaptak a határon túli társszervezetek képviselői, Szabó Károly és *Miskolczi József* a KÉK nevében, valamint lelki vezetőjük *Harmath Károly OFM*, visszaemlékezett Fejes Antalné a KÉSZ-ben végzett több mint két évtizedes munkájára, valamint Tarján Levente, Hegedűs András, *Izing László*, Tóth Ernő, *Brummer Krisztián*, *Lukácsi Katalin* és Zachar Péter Krisztián. Az ünnep nemcsak emlékezés, hanem megerősítés és új lendület kezdete is volt. „Meg kell jelennünk a társadalom színpadán, mert a társadalomban lassan olyan mértékben szorulunk háttérbe, hogy nemcsak negatív előítéletekkel fordulnak felénk, hanem el is fordulnak tőlünk. S e mögött az is meghúzódik, hogy a magyar társadalom egyre szélesebb rétege nem ismer minket. Nem tudják, hogy kik vagyunk. S éppen ezért maradnak az előítéletek, a durva szembenállás, amelyet viszont mélyen elültettek az emberek fejében.”⁹⁷ Ebben a helyzetben „feladatunk mindenekelőtt azt felmutatni, hogy a keresztény megoldás, az emberhez méltó megoldás az élet forrása, csupa öröm, reménység, szeretet, találkozás.”⁹⁸

97 Rochlitz Bernadett (szerk.): *Az Emberhez méltó megoldás*. KÉSZ, 2014. 33. o.

98 Rochlitz Bernadett (szerk.): *Az Emberhez méltó megoldás*. KÉSZ, 2014. 28. o.

Ennek a gondolatnak a jegyében indult meg a jubileum farvizén a felvidéki hálózat újjászervezése is a *Pelle Tibor* elnök vezette Rimaszombati Katolikus Körrel, valamint a kassai Szent Gellért Pasztorációs- és Oktató Központtal. Erdélyben a kolozsvári Szent Mihály-plébánia keretében működő civil körökkel épített kapcsolatot a KÉSZ, míg Kárpátalján a beregszászi Római Katolikus Egyházközség keretében jött létre KÉSZ-csoport *Jakab Eleonóra* vezetésével. Szintén folyamatos volt a CÖF keretein belül a meglévő lengyelországi civil kapcsolatok erősítése, majd sikerült a kapcsolatfelvétellel a nyugat-európai magyarság egyes szervezeteivel is, így például a stuttgarti Erasmus Körrel, amely a Szent Gellért Magyar Katolikus Egyházközség keretein belül működik. A megindult sikeres kapcsolatfelvételeket 2015. február 20. és 22. között egy budapesti Kárpát-medencei tanácskozás töltötte be, ahol a résztvevő szervezetek közös stratégiát, programokat fogalmaztak meg. A tanácskozáson a Kárpát-medence négy országából vettek részt a keresztény értelmiségi szervezetek képviselői: Délvidékről a Keresztény Értelmiségi Kör, Erdélyből a kolozsvári főesperesség, Felvidékről a kassai Szent Gellért Pasztorációs és Oktató Központ, Kárpátaljáról a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség részéről érkeztek résztvevők, Partiumból pedig *Merlás Tibor* atya, korábbi szatmárnémeti plébános volt jelen. Az anyaországot a KÉSZ kibővített elnöksége képviselte.⁹⁹ A háromnapos

⁹⁹ *Magyar Kurír*, 2015. február 23. <https://www.magyarKurir.hu/hirek/karpat-medencei-testverszervezeteit-latta-vendegul-kesz> (Letöltés: 2019. 07. 08.)

megbeszélés nemcsak az egyes szervezetek helyzetértékelését tartalmazta, de közös javaslatok és programok megfogalmazására is sor került. Ezek közül az összefogásnak rendkívül látványos és egyben méltó jele volt 2015. április 24–26-án a szerveződő összmagyar keresztény értelmiség zárandoklata Mariazellbe, ahol a hazáért és a magyarságért könyörgő misét koncelebrálva mutatták be az összmagyarság közösségeiből érkező atyák.¹⁰⁰

2015 tavaszán kezdte meg a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, a Magyar Polgári Együttműködés Egyesület és a Professzorok Batthyány Köre azt a közös társadalmi projektet, amelynek *Az idők jelei* elnevezést adták. A három szervezet keresztény alapokon elemezte a magyar társadalmat, a közélet és a politika helyzetét. Megvizsgálta, melyek ma Magyarországon a legfontosabb társadalmi kérdések, és ezekre milyen, speciálisan keresztény válaszok adhatók. A munkálatokban többek között részt vett Barsi Balázs, Bíró László, Náray-Szabó Gábor, Velkey György, Kásler Miklós, Mráz Ágoston, Lánczi András, Csath Magdolna, Baritz Sarolta Laura, Vecsei Miklós, Bagdy Emőke, Czakó Gábor, Józsa Judit, Aczél Petra és sokan mások. Így született meg 2015. október 30-án az első vitairat, melynek bemutatójára Budapesten az Olasz Kulturális Intézetben került sor. A bemutatón jelen volt és felszólalt Orbán Viktor miniszterelnök, előadást tartott Balog Zoltán, Gyulai Endre, Tőkéczkai Lász-

100 Zárandoklat Mariazellbe. *Jel*, <https://www.jelujsag.hu/zarandoklat-mariazellbe> (Letöltés: 2019. 07. 08.)

ló, Osztie Zoltán, Náray-Szabó Gábor és *Martonyi János*.¹⁰¹ A vitairat áttekintette a magyar társadalomban az elmúlt huszonöt évben lezajlott fejleményeket, és a jelenlegi kihívásokat. Ennek során a kötet a következő 16 területet fogta át: nemzeti karakter, egyházi élet, politika, nemzetpolitika, család és demográfia, gazdaság, mezőgazdaság és vidékfejlesztés, egészségügy, oktatás, szociális ügyek, kisebbségügy, kultúra, tudomány, média, környezet, Magyarország a globális világban. A vitairat és a párbeszéd kedvező fogadtatása nyomán – a vitairat országos megismertetése és társadalmi vita folytatása érdekében – *Az idők jelei 2016* című, 10 állomásból álló konferenciasorozat keretében az egész országban bemutatásra került a kiadvány. A körutat egy kétnapos síófoki zárókonferencia tette teljessé.¹⁰²

Tovább folytatódott a KÉSZ életében meghatározó országjáró kerekasztal-beszélgetés sorozata is, 2015–2016-ban *Magyarország megoldásai Európa problémáira* címmel került sor közel két tucat helyszínen politológusokkal, miniszterekkel, államtitkárokkal folytatott beszélgetésekre. 2015. szept-

101 Az idők jelei, 2015. <http://keesz.hu/idokjelei/az-idok-jelei-2015> (Letöltés: 2019. 07. 15.)

102 Az előadások helyszínein egy-egy témára koncentrálnak mutatták be a tanulmányokat és következtetéseket: Hódmezővásárhely (közpolitika), Kaposvár (kisebbségi és szociális ügyek), Szombathely (gazdaság), Győr (oktatásügy), Baja (nemzetpolitika), Budaörs (kultúra), Nyíregyháza (vidékfejlesztés), Székesfehérvár (egészségügy), Jászberény (egyházi élet és család), Kecskemét (vidékfejlesztés és környezetvédelem) voltak. Az idők jelei programról. <http://keesz.hu/idokjelei/programrol> (Letöltés: 2019. 07. 15.)

tember 5-én tartotta X. Országos Kongresszusát a szervezet az Országház Felsőházi termében *Igazság, igazságosság, szabadság* címmel. A rendezvény reagálni kívánt az időszak tragikus történéseire (háborúk, népirtások, terrorcselekmények, nemzetek önrendelkezése elleni támadások) és választ kívánt nyújtani az erkölcsi relativizmus, a demokrácia köntösébe bújtatott agresszió, a féktelen, szabadelvű liberalizmus kihívásaira. A konferenciával a KÉSZ igyekezett kiállni az emberi méltóság védelméért, mely Istentől kapott ajándék, valamint az ebben kibontakozó szabadságért, mely építi a társadalmat és az igazságért, mely egyedül a krisztusi alapon jöhet létre. A kongresszus témaköréhez hozzászólt többek között Bábel Balázs érsek, *Horváth Attila* docens, *Fekete Károly* református püspök, *Sutarski Konrad* író, *Wetzel Tamás*, nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár, *Babály András* plébános, *Kovács Sándor* főesperes és *Korhecz Tamás* egyetemi tanár, a Magyar Nemzeti Tanács volt elnöke.¹⁰³ A kongresszuson is napirendre került a keresztények világméretű üldözése, mely ellen a KÉSZ – együttműködve más civil szervezetekkel – rendszeresen felszólalt. 2015. június 16-án a Magyar Polgári Együttműködés Egyesülettel és a Professzorok Batthyány Körével kezdeményezte a *Gyűjts egy gyertyát* – séta a keresztény üldözöttekért programot, majd a KÉSZ-fórumoknak és engesztelő imanapoknak is fontos témakörévé vált a kérdés. 2016. március 19-én Egerben *Mint*

103 Igazság, igazságosság, szabadság. <http://www.jelujsag.hu/igazsag-igazsagossag-szabadsag> (Letöltés: 2019. 07. 12.)

Dobó a bástyán címmel szervezett országos zárandoklatot a KÉSZ, melynek célja volt, hogy a közösség együtt imádkozzon a keresztényekért, a keresztény Európáért a Fájdalmas Anya-templomban.

A 2016-os esztendő fő kérdésévé ugyanakkor mindezeket túl a szervezet tisztújítása vált. Osztie Zoltán elnök egyértelművé tette, hogy a szervezet élén töltött két évtized után eljött az ideje a megújulásnak, az újabb elnöki ciklusra való jelölését nem fogadta el. Ezért országjáró körútja során tájékozódott a helyi csoportok véleményéről, előkészítette az elnökség és az elnök személyének megújítását az őszi küldöttgyűlés keretében, ugyanis, ahogy fogalmazott „ne öre-

gedjen meg vele a szervezet, ne nyugdíjas klub legyen”.¹⁰⁴ Méltó volt Osztie Zoltán elnökségének egyik legutolsó momentuma is: soha nem feledve az alapító szellemiségét és alkotását, Csanád Béla halálának 20. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezést a KÉSZ 2016. november 11-én, pénteken a kispesti Jézus Szíve-templomban. A megemlékező gyászmisét Osztie Zoltán plébános, elnök celebrálta, míg ünnepélyes megemlékező beszédet tartott rajta kívül *Fülöp Zsuzsanna* és Tarján Levente. Csanád Béla verseiből *Császár Angéla* színművésznő szavalt, majd sor került a professzor sírjának ünnepélyes megkoszorúzására is. A másnap kezdődő küldöttgyűlés megnyitása és levezetése volt Osztie Zoltán utolsó hivatalos tevékenysége a KÉSZ elnökeként.

Az elnökjelölési procedúra folyamatában nyilvánvalóvá vált, hogy a KÉSZ közössége továbbra is követendő alapelvnek tekintti Csanád Béla alapító elnök végakaratát, hogy a szervezet élén mindenképp egyházi vezető álljon. Az egyházi személy lehet ugyanis a garancia a világi kísértések sodrában a megfelelő szellemi tartalomra. Így kristályosodott ki a 2016. november 12-i elnökválasztó küldöttgyűlésen megválasztott *Maklár Ákos* görögkatolikus parókus, mint a szervezet fiatalabb generációhoz tartozó új vezetője. Világi társelnök Galgóczy Gábor, a józsefvárosi csoport vezetője, míg elnökhelyettes *Keresztes Dénes*, a nyíregyházi KÉSZ-csoport elnöke lett. A megújuló elnökségben is egyértelműen a követ-

104 Személyes interjú Osztie Zoltánnal, Budapest, 2019. április 9.

kező generáció felé nyitás dominált, ugyanis a korábbi vezetőségi tagok mellett több, a fiatalabb generációhoz tartozó elnökségi tag is bizalmat kapott a választáson. A rendezvény keretében adta át Rétvári Bence államtitkár a köztársasági elnök által Osztie Zoltánnak a KÉSZ elnökeként végzett áldásos tevékenységének elismeréseként a Magyar Érdemrend középkeresztje kitüntetését.¹⁰⁵

Az új vezetéssel a KÉSZ folytatta a már megkezdett munkákat, így továbbvitte Az *idők jelei* program munkálatait. 2018-ban a négy sarkalatos erény köré csoportosult a konzervatív értelmiségiek helyzetértékelése és a magyar állammal kapcsolatos gondolatainak csokra. Az *idők jelei* 2018-as kötete az Újra néven nevezzük – *Erények a közéletben?* címet kapta és a négy erény fényében igyekezett áttekinteni a magyar közéletet, a magyar társadalomban észlelhető tendenciákat, jelenségeket. A díszbemutatóra 2018. április 25-én került sor, ahol Balog Zoltán miniszter értékelte a közös munkát. Az est során nemcsak az újabb vitairat került a széles közönség elé, hanem egy azonos című film is, mely a négy sarkalatos erény – az igazságosság, a mértékletesség, a lelki erősség és az okosság – megjelenési formáit, mindennapi szerepét, fontosságát mutatja be újszerű, izgalmas módon. Az alkotás televíziós premierjére 2018. október 14-én, vasárnap 21.35-kor a Duna World adón került sor. *Krisztics Dezső* és *Szögi Lackó* rendezők alkotása azóta a KÉSZ hon-

105 MTI, 2016. 11. 30. http://www.ma.hu/belfold/292606/Maklary_Akos_gorogkatolikus_parokus lett_a_KESZ_uj_elnoke (Letöltés: 2019. 07. 12.)

lapján elérhető és megtekinthető.¹⁰⁶ A program egyértelmű eredménye és sikere, hogy rajta keresztül a szervezet nemcsak saját tagjaihoz tudott szólni, nemcsak saját értékközösségét tudta megszólítani, de a megfogalmazott gondolatok markáns figyelmet vívtak ki maguknak a társadalom akár ellentétes gondolkodású köreiben is. Ezzel igazolódni látszik a tézis, miszerint a KÉSZ megnyilatkozásai megkerülhetetlen igazodási pontot jelentenek a magyar társadalom életében.

A közéleti tevékenység mellett azonban a KÉSZ sohasem feledkezett meg kulturális, művészeti oldaláról sem. E tekintetben kiemelkedőnek tekinthető az utóbbi évekből a *Kárpát-medencei Népénekgyűjtemény* végleges formába öntése és kiadása. A 2015-ben elindított projekt öt Kárpát-medencei magyar közösség népénekeiből válogatott össze 250 olyan ma is használatban lévő éneket, melyek az adott közösségre leginkább jellemzők. A kötet szerkesztését *Kocsis Csaba* és *Mezei János*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyházzene tanszékének oktatói vállalták, míg a hanganyag elkészítését *Osváth Zoltán* hangmérnök zenei szerkesztésében különböző Kárpát-medencei kórusokkal vették fel.¹⁰⁷ Szintén ebbe a körbe sorolandó az a komoly pályázati tevékenység, melynek segítségével sikerült több helyszínen szerte a

106 A világhálón Az idők jelei című film. <https://www.keesz.hu/a-vilag-halon-az-idok-jelei-cimu-film> (Letöltés: 2019. 07. 13.)

107 A népénekgyűjtemény teljes anyaga elérhető online: <https://nepe- nekgyujtemeny.keesz.hu/>

Kárpát-medencében bemutatni Verebes Ernő *Gerendák* című egyfelvonásos drámáját a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház vendéjátékával. 2017-ben többek között a Szent László-emlékév rendezvényeiben vállalt szerepet a KÉSZ, melynek keretében Kolozsvárott került sor a *Szent László: történet, kultusz, üzenet* című konferenciára. A Kolozsvári Keresztény Értelmiségi Körrel és elnökével, Kovács Sándor fősperessel megkezdett közös munka eredménye lett a 2018-ban kiadott *Szent László, a velünk élő lovagkirály* című egyház-, művészet- és vallástörténeti kötet.

E szellemiségben *Védők és építők – Magyarok a keresztény Európában* címmel került megrendezésre a KÉSZ XI. kongresszusa 2017. szeptember 16-án az Országgyűlés Felsőházi termében. A rendezvény nyitó előadásait Erdő Péter bíboros, prímás, valamint Orbán Viktor miniszterelnök tartották. A történelmi sorskérdéseket és napjaink kereszténységének aktualitásait vizsgáló rendezvényen felszólalt *Steinbach József*, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, *Fabiny Tamás*, az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke, *Gál Kinga* EP-képviselő, *Török Tamás*, az üldözött keresztények megsegítéséért felelős helyettes államtitkár, *Zachar Péter Krisztián* történész, valamint *Benvin Sebastian SVD*, a Pápai Missziós Művek igazgatója. Ezzel is folytatta és megújította az új elnökség a korábbi évtizedek hagyományát. Ahogy Maklár Ákos elnök megfogalmazta: „Aki az államot és az egyházat olyan módon akarja szétválasztani, hogy az egyháznak nincs helye a közéletben, az ateista ideológiát fogalmaz meg, tehát kirekeszt és nem hiteles demokrata, sem nem

hiteles liberális. Az állam szempontjából nincsenek hívő és nem hívő állampolgárok, csak polgárok. (...) Állam és egyház egymásban él, a feladat pedig az, hogy megtalálják a szimbiózist, azt a kölcsönösen előnyös együttélést, amely garantálja a lelkiismereti szabadságot és a köz javát szolgálja.”¹⁰⁸ Ebben a folyamatban pedig a KÉSZ rendkívül fontos sarokkő, aminek letéteményesét, Osztie Zoltán korábbi elnököt a KÉSZ 2017-ben a Csanád Béla-díjjal is elismert.

A szövetségépítés jegyében a KÉSZ továbbra is jelentős szervező szerepet vállalt a Keresztény Sziget rendezvényein, a KATTÁRS – Katolikus Társadalmi Napok megrendezésében, valamint folyamatos konzultációt folytat a 72 Tanítvány Mozgalommal, a Karitással, a Magyar Katolikus Rádióval és a Mária Rádióval, a Kopp Mária Intézettel, különböző keresztény öregdiák mozgalmakkal, a teremtvédelmet sürgető szervezetekkel. Ugyancsak a kapcsolatok kibővítése érhető tetten abban a rendhagyó döntésben is, hogy 2018-ban a Szent Adalbert-díjat nem egy a hazáért, a keresztény értékekért és a konzervatív világképért határozottan kiálló személy, hanem a Három Királyfi, Három Királylány Mozgalom nyerte el. A közéleti megnyilvánulások terén az utóbbi időben a KÉSZ elnöksége nyilatkozatot tett közzé a teremtvédelem alapvető fontosságáról, a pápát ért rágalmak és támadások tarthatatlanságáról, a közbeszéd

108 Az egyháznak helye van a közéletben. <https://www.keesz.hu/maklary-akos-az-egyhasznak-helye-van-a-kozeletben> (Letöltés: 2019. 07. 13.)

tisztaságáról, valamint a kárpátaljai magyarság támogatása érdekében az ukrán nyelvtörvénnyel és oktatási törvénnyel kapcsolatosan is. A határon túli magyarsággal való rendkívül szoros kapcsolat továbbfejlesztése érdekében hozta létre a KÉSZ 2017-ben a Kárpát-medencei Magyarság Evangelizációjáért Alapítványt (KÁMME), amely célkitűzése szerint a KÉSZ vezetésével együttműködve, azonos értékek mentén végzi tevékenységét a Kárpát-medencei magyarság érdekében. Az alapítvány központi feladatának tekinti a Kárpát-medence keresztény/keresztyén értékeinek megőrzését, bemutatását, a magyar nemzeti egység elősegítését, a társadalmi és kulturális szerepvállalás révén az értékmentő és értékteremtő feladatellátást. A kuratórium elnökévé Zachar Péter Krisztiánt, a KÉSZ elnökségi tagját, a budapest-belvárosi csoport elnökét választotta meg a KÉSZ küldöttgyűlése. Az első rendkívül nagyívű projektek előkészítése 2018 októberében a KÉSZ nyíregyházi küldöttgyűlésének keretében indultak meg: a 2015-ös budapesti kerekasztal után ismét összegyűltek a határon túli társszervezetek képviselői, hogy megvitassák az elért eredményeket, és megkezdjék a következő három év programjainak kidolgozását. A Kárpát-medencei találkozó keretében fogalmazódott meg az a jelentős igény, melyet 2018. év végén a kormányzat a Bethlen Gábor Alapon keresztül a KÁMME részére komoly finanszírozásban részesített: a Kárpát-medencei keresztény értelmiségiek együttműködésének elmélyítése és egyben a határon túli keresztény alkotóművészek támogatása.

Napjainkra a KÉSZ jelentősége a magyar társadalomban megkérdőjelezhetetlen. Csanád Béla hét- és Osztie Zoltán húszéves elnökségét követően, a mostani események tükré-

ben elmondható, hogy sikeres volt a generációváltás a vezetésben, miközben biztosított a folytonosság és az alapítói akarat szerinti egyházi vezetés. A KÉSZ 30 éves munkássága egyértelmű bizonyítéka sikerének. „Konzervativizmusa kiegyensúlyozott keresztény-keresztyén értékmegőrző és értékteremtő magatartást és lelkületet jelent. A KÉSZ hivatása, hogy a keresztény kinyilatkoztatás egészét őrizze, és annak megfelelő megoldásokat dolgozzon ki a társadalom által fölvetett mai problémákra, alternatívákat kínálva ezzel a társadalom számára.”¹⁰⁹ Ezzel napjainkban is kovászként van jelen a társadalomban, személyes kapcsolatokkal és példamutatással, a helyi csoportok elszánt, mindennapi szerepvállalása révén valósítja meg az alapítója által megfogalmazott célokat. A szervezet jövőbeni sikerének, növekedésének egyértelmű záloga, hogy alapvető vonásaihoz hű, töretlen folytonossággal őrzi az alapító Csanád Béla által kidolgozott és megrajzolt arculatot.

109 Bevezető. In: *A Keresztény Értelmiségek Szövetsége a nagy Jubileumi Esztendőben*. Geográf Kiadó – KÉSZ, 2001. 5. o.

Csanád Béla és a KÉSZ

Amikor a KÉSZ neve, munkája, értéke valahol szóba kerül, nekem mindig Csanád Béla jut eszembe, akivel hosszú éveken át jó kapcsolatot tartottam. Többször találkoztunk, és barátként mindig azonnal fogadott, ha kerestem. Nem küldött el, bár bizonyára lett volna más dolga is. Ilyen pap volt.

A Központi Szemináriumban is felkereshettem szobájában, ugyanis kinevezett tanára volt a Hittudományi Akadémiának. (Így nevezték annak idején a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet, degradálva egyetemi státusát, csak akadémiának tartva azt.)

Kis szobája valóban csak arra volt megfelelő, hogy saját jegyzeteit elhelyezze, készüljön óráira: homiletikát tanított heti néhány órában.

Mivel nem bízott az Akadémia „biztonságában”, nem tudta, hová építettek be lehallgató készüléket, csak szűkszavúan, de tanári, atyai szeretettel szólt arról, amit kérdeztem. Akkor nyílt meg azok felé, akik barátai voltak, amikor egy idős hívő jóvoltából egy budai ház tulajdonosa lett. Megadta a címét, és várt bennünket. Mentünk, én is mentem, hogy arról beszélgezzünk, ami neki – és nekünk is – olyan fontos volt: a magyar értelmiség ébresztése, a jövő keresése. Itt is benne volt a költő szerénysége (Pilinszkyre hasonlított ebben). Így fogalmazta meg „álmat”: hogyan lehetne talpra állítani és ismét elindítani a magyar katolikus, keresztény értelmiséget?

Egy alkalommal egy késő esti beszélgetésben vetette fel: mi lenne, ha egy szövetséget hoznánk létre azoknak a költőknek, íróknak, tudósoknak, művészeknek a részvételével, nem megelégedve a katolikus és magyar identitásukról, akiknek vissza kell adni hitüket, fórumot kellene biztosítani munkájuk, alkotásaik bemutatására, újra öntudatot adva a keresztény magyar értelmiségnek. „KÉSZ” – fogalmaztuk meg azokon az esteken a nevet, belefoglalva a célt és a feladatot. Ennek lett az eredménye a szervezet megalapítása, ami akkor már lehetséges volt.

Emlékszem egy másik beszélgetésre is. Mi lenne – fogadott kapujában a kérdéssel –, ha a KÉSZ csoportokra lenne osztva, és ezek központjai a plébániák lennének? Legyen egységes szervezet országos elnökséggel, de a plébániák, lelkészségek, protestáns gyülekezetek is szervezzenek csoportokat, hogy a szervezet „összefogható” legyen, tudást, hitet, közösséget továbbadva nemcsak a KÉSZ-en belül, hanem azon túl is.

Magunkat ajánlottuk, a józsefvárosi plébániát. A híveink között sok az intelligens felnőtt, többen felsőfokú végzettségűek. Van egy orvos barátunk, dr. Galgóczy Gábor, ő lett az első helyi csoport vezetője.

Istennek legyen hála!

Oltalom alatt álló eszköz

Büszkeség tölti el szívemet, ha az elmúlt három évtizedre gondolok. Még kimondani sem kevés. Nem sok szervezet, egyesület, párt maradt talpon ennyi ideig a rendszerváltás óta a magyar közéletben. A KÉSZ pedig minden vihar közepette megmaradt küldetéséhez híven, egységben, alkalmas eszközként Isten gondviselő oltalmában. Ezt igazolja, hogy az élete töretlenül bontakozott.

A KÉSZ-t alapítása körüli lendület jellemezte. *Csanád Béla* professzorom, akitől kateketikát, lelkipásztorkodás-tant, liturgikát hallgattunk teológus növendékekként, fölismerte a történelmi hívást. '89 előtt létrehozta a Kateketikai Bizottságot, ahol szakmailag megalapozott támogatást tudott nyújtani a hitoktatóknak. Leendő igehirdetőkként lelkesülten fordultunk a pedagógiában nagy gyakorlattal rendelkező szakemberekhez segítségért. Azt megelőzően nem volt hasonló szolgálatban álló intézmény. Ezzel párhuzamosan házában, az Előpatak utcában munkatársaival, barátaival, akiket maga köré gyűjtött, elindította a keresztyén értelmiségiek számára rendezett események sorát, melyek között igencsak változatos programok szerepeltek. Emlékszem, az értetlenséggel vegyes kétkedésre, sőt ellenállásra, amely kezdeményezéseit kísérte. Többek között ez volt az oka annak, hogy a fordulat évében azonnal egyesületi formában, civil (nem egyházi) szervezatként jegyeztette be a Keresztyén Értelmiségiek Szövetségét. Egyre növekvő érdeklődés övezte a lelki

programokat, irodalmi esteket, kiállításokat, előadásokat és kerekasztalokat, folyóiratok indítását, zenei eseményeket, szakmai csoportok munkáját, melyeknek a székház otthont adott. Magam a Dobszay László professzor által kezdeményezett Szent Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom keretében kezdtem meg a munkát. Az európai színvonalon dolgozó, majd világviszonylatban ismertté és elismertté vált zenetudóstól rengeteget tanultam. Körülötte is kialakult egy lelkileg a liturgia gazdagságából meríteni akaró csoport. Ennek segítségével adtuk ki a *Népszolozsmák* kötetet, amely mind a mai napig forrásanyag az imaórák liturgiáját végezni szándékozók számára.

Aztán villámcsapásként vettünk tudomást Csanád Béla halálos betegségéről. Nekem személy szerint másik felejthetetlen mesterem, *Nádasi Alfonz* bencés atya volt. Ő tanártársként ajánlott Csanád professzor figyelmébe, hogy tovább vigyem a szövetséget. Az alapító hivatott, és fölvetette a lehetőséget, sőt rám bízta a vezetést. Ekkor még nem sejthettem, hogy mire mondtam igent. Halála hamarabb következett be, mint azt gondoltuk. Az elnökválasztó közgyűlés, amelyet a Szent Margit Gimnázium dísztermében rendeztek, rémálomszerű eseményre sikeredett. Jogi bukfenc miatt az elnökségre törekvők beperelték a KÉSZ-t, majd sorra jöttek a kilépési nyilatkozatok olyan neves személyiségektől, akiket személy szerint soha nem ismertem, velük nem találkoztam. Az értelmiség dekadenciáját súlyos teherként tapasztaltam. Amíg sikeres volt a szervezet, jelen voltak, amikor meg kellett volna érte harcolni, ki kellett volna érte állni, azonnal kihátráltak. Aztán hamarosan a Parlament Felsőházi termében rendeztük meg a kongresszust, mire hirtelen „ezer” alapító tagja lett a

szövetségnek, akik föl voltak háborodva, hogy miért nem az első sorban kaptak helyet. Az értelmiségre világviszonylatban, a jóléti, liberális társadalmakban is jellemző volt, hogy – ahogy *Patrick J. Buchanan* írja *A nyugat halála* című alapvetően fontos kötetében – „gyorsan elhagyta őrhelyeit”. Ennek következménye lett a hagyományosan keresztény alapú társadalmak gyors hanyatlása, mára súlyos dekadenciája. Mindez nagy tanúságként szolgált számomra.

Alapélményem továbbá a vidék magyarsága, tiszta, nemes lelkének megtapasztalása. Kezdetől fogva láttam, hogy a KÉSZ a helyi csoportjaiban él elevenen. Az igazi erejét ezek a közösségek adják. Nyilvánvaló volt tehát, hogy ezekre és vezetőikre kell építeni. Irántuk való bizalmamban soha nem csalódtam. Mélységes tisztelettel emlékszem ma is azokra a barátokra, akik keresztény vallásosságukban, a haza iránti elkötelezettségükben, a tágabb környezetükért vállalt felelősségtudatukban sokfelé kitartóan helytállnak. Egyházközségeikben, családjukban, a társadalmi életben, szakmájukban egyaránt teljesítenek. Nem is akárhogyan! E helyen szeretném felsorolni a több száz nevet, akikre most gondolok. Ezt mégsem tehetem meg, pedig szívem szerint tenném.

A KÉSZ kezdetől fogva valódi, pezsgő értelmiségi közeg. Fölmérhetetlen, hogy bekapcsolódva vérkeringésébe megnyit és mennyi félét tanultam. Először is kitágította az érdeklődési kört. Ugyanis nem csak egyetlen téma vagy irány jelent meg az előadásokon, hanem sokrétű tudás, színes paletta. Másrészt nem engedte meg az eltunyulást, azt, hogy megelégedve „beleüljünk” a meglévőbe. A szakemberekkel való személyes találkozások rádöbentettek, mennyire keveset tudok, mennyi mindent kell még tanulnom. Arra is ráírá-

nyitotta a figyelmet, hogy a féligazságok, a fele információ, a felszínes tudás nem elegendő, sőt veszélyes lehet.

Ezenfelül egy gondolkodó ember, értelmiségi, aki szeretné megérteni a környezetét, megtermékenyítő belátásokra tehet szert. Magam igehirdetőként tudom, hányszor adott konkrét mondanivalót a köz- és tudományos életben való jártasság, melyet a KÉSZ-en keresztül szerezhethünk. Így nem vesztettem el a kapcsolatot a mindennapokkal, az egyszerű emberek kérdéseivel, küzdelmeivel. Nem akadémikus álláspontot képviselek, hanem választ keresek korunk kérdéseire az evangélium fényében. Másként joggal érzik honfitársaink, hogy elefántcsonttoronyban él az egyház, amelynek nincs köze hozzájuk, nekik pedig nincs dolguk vele. Ehhez természetesen az kell, hogy minden érdekeljen, ami emberi, és mindenről legyen egy irányba mutató ítéletünk, mely megbízhatóan kiszámítható, hiszen mindig ugyanaz a mérték. Szemben a liberális ideológia ítéletalkotásával, amely rendre a kettős mércét használja és megbízhatatlan, hiszen mindenkor a pillanatnyi önérdeke diktálja. Figyeljünk csak oda a pártok, illetve a közélet szereplőinek nyilatkozataira.

E témában a médiastratégia-készítéssel adósak maradtunk vezetésem alatt. Voltak ugyan kezdeményezéseink, de nem született meg szakmailag jól átgondolt koncepció, amely szabályozta volna a KÉSZ életének mindennapjaiban: ki, mikor, milyen témában és milyen módon közölje a keresztény értelmiség álláspontját. Nem alakultak ki a szerkesztők, újságírók köréből azok a kapcsolatok, melyek biztosíthatták volna a sokféle médiumban történő megjelenést. Hiszen nyilvánvalóan nem elegendő a katolikus sajtóban való megszólalás, hanem a „másképpen gondolkozó” fórumokban is

föl kell hívni magunkra a figyelmet. Olyan szellemi-erkölcsi erőnek kell bizonyulnunk a közéletben, amely megkerülhetetlen tekintély. „Ritkán szól, de akkor oda kell rá figyelni”, mert súlya van annak, amit mond, s azzal formálja a közgondolkodást. Mindig is foglalkoztatott, hogy ne az ellenoldal határozza meg a sorskérdéseket, s mi mindig csak legfeljebb reagáljunk, hanem mi legyünk a kezdeményező megszólalók, akik előre látva elmondják, amit fontosnak tartanak, s ezzel befolyásolják, mik lesznek a jövőben a fontos témák, melyekről mi mondtuk el először a véleményünket, s ezzel befolyásoltuk a következő időszak alakulását. Ezt a célt magunk előtt tartva a folyamatos munka követelménye jelen van, hiszen a környezet gyorsan változik, az adott hírek csak órákig, legfeljebb napokig élnek, aztán jönnek az újak. Ezért a megalapozott és gyors véleménynyilvánítás igénye vele

jár. Feltéve, hogy kell megszólalnunk! Hiszen számos esetben hallgatni kell, mert vagy pártpolitikai kérdésről van szó, vagy a közélet olyan alantas, hozzánk méltatlan témájával, illetve színvonal alatti, alpári stílussal van dolgunk, amelyre igaz Jézus szava: „Ne szálljatok szembe a gonosszal!” Van ugyanis a gonoszságnak olyan megjelenése, amellyel kapcsolatban nem szabad „fölvenni a kesztyűt”, hiszen a szintjére alacsonyodunk vagy csapdába kerülünk. Hányszor védett meg minket ettől a Gondviselés és a nagyszerű munkatársak, akik adott esetben ésnél voltak.

Amint azt főntebb állítottam, nem szeretnék neveket említeni, sorolni, de itt hadd tegyek mégis kivételt! Föl kell idéznünk *Lanczendorfer Erzsébet*, a győri KÉSZ-elnök – nem túlzás – történelmi példáját. Örökké hálásnak kell lennünk azért a köz- és politikai életet formáló leleményességéért, bölcsességéért, amellyel helyi csoportját vezette, a híressé vált országjáró kerekasztalait szervezte és a kapcsolati tőkét kiépítette. Példája kapcsán még két téma adódik, melyek a közös történelmünk súlypontjai voltak három évtizeden keresztül.

Az egyik a kreativitás, amely a keresztény embert meghatározza. Ennek motivációja pedig az a vízió, amelynek benne elevennek kell lennie. Az az ember, akinek nincs pozitív jövőképe, amely a keresztény reménységen alapul, nem alkalmas az Isten országának építésére. „Bizony a világ fiai okosabbak a maguk nemében a világosság fiainál.” (Lk 16,8) Valamint: „Úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé. Legyetek tehát okosak, mint a kígyók és ártatlanok, mint a galambok. Legyetek óvatosak az emberekkel szemben, mert bíróság elé állítanak és zsinagógáikban megostoroznak titeket. Miattam helytartók és királyok elé is hurcolnak, hogy

tanúságot tegyetek előttük és a pogányok előtt.” (Mt 10,16-18) A „világosság fiai” mi vagyunk, akik a világ világosságától, Jézus Krisztustól ragyognak, mint a fényes csillagok. Am okosságunk, leleményességünk Isten országának építésében eléri-e legalább azt a szintet, melyen a „világ fiai” munkálják a maguk módján a maguk világát? E kreativitást mi „ihletett cselekvésnek” neveztük, mert a keresztyén értelmiségiek csoportja imádságos közösség azokból a Krisztus-hívőkből, akik felfogják a Szentlélek indításait és engedelmeskedve követik azokat. Így válnak „ihletett emberekké”, és így lesz a cselekvésük is ihletetté. Rajtuk keresztül pedig megvalósul Isten terve, akarata, hiszen az ő forrásaiból merítenek: „Aki hisz bennem, annak szívéből, az Írás szava szerint, élő víz forrásai fakadnak. Ezt a Lélekről mondta, akiben a benne hívőknek kellett részesülniük.” (Jn 7,38-39) Ezért is büszke vagyok – többek között – az *Ihletett cselekvés* programunkra. A *keresztyén gyökerek és a boldog magyar élet* mottójú, nagyívű munkánkra, az elcsatolt területek magyar közösségeivel való együttműködésre, a helyi csoportok régiókba szervezésére s vele kapcsolatban a régiótalálkozókra, a helyi csoportokkal való számtalan személyes, lelkesítő együttlét alkalmaira, az Aquinói Szent Tamás KÉSZ Akadémiára, a professzionális stratégiakészítés folyamatára, a Vagantes együttessel történt országjáró körútra, a KÉSZ jubileumának esztergomi, gyönyörű ünnepére, az éves KÉSZ-zarándoklatokra, a küldöttgyűlések rendszerének kialakítására, a szervezetépítés sokféle módjára és alkalmára (pl. az elnökségi ülések és a csapatépítés szeretetteljes együttléteire), az évente a helyi csoportoknak központilag ajánlott témáink kijelölésére, a kongresszusok megrendezésére és lebonyolítására,

a kiadványaink megjelentetésére, a társadalmi kapcsolatok hálózatának építésére, az „Imádkozó KÉSZ” mozgalmának elindítására, az elnökség tagjainak tartott médiakurzusra, a KÉSZ-központban hetente többször végzett hatékony és baráti munkákra, a KÉSZ-díjak átadására, a bálók társadalmilag fontos eseményeire, bár stratégia nélkül, de a mégis megvalósuló számtalan médiamegjelenés alkalmaira. S végül, de talán erre gondolok leginkább hálatelt lélekkel, *Az idők jelei* címen több évig tartó, sokrétű akciónkra. (A felsorolás nem teljes és nem az események súlyának sorrendjében való.)

Meg kell emlékeznünk az egyéb szervezetekkel történt kapcsolatépítés fontosságáról is. Ezek között a szervezetek között kiemelkedő fontosságú volt a Professzorok Batthyány Köre és a Magyar Polgári Együttműködés Egyesület, a Százak Tanácsa, a Keresztény Értelmiségi Kör, a Kassai Szent Gellért Pasztorációs Központ, a stuttgarti Szent Gellért Pasztorációs és Oktató Központ, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete, a Vasutas Nyugdíjasklubok Országos Szövetsége, a Munkástanácsok Országos Szövetsége, a szerzetes öregdiák körök, a Civil Összefogás Fórum, a Civil Együttműködési Tanács, a Szellemi Honvédők Köre... Ezek mellett a helyi csoportok számos, a településükön vagy lakókörnyezetükben működő egyesülettel, civil szervezettel állnak kapcsolatban (pl. egyházközségek, gyülekezetek, karitás szervezetek, a máltai szeretetszolgálat közösségei, Kolping családok, lokálpatrióta, városvédő körök, felekezeti iskolák...). Ha visszagon-dolok, hány nagyszerű emberrel ismerkedhettem meg ezen szövetségeken keresztül, hány több-kevesebb akcióban vet-tünk részt együtt, akkor hálatelt lélekkel fordulok imában a

Gondviselőhöz. Igyekszünk fölmérni azt, hogy milyen társadalmi hatást tudunk munkánkkal elérni. Az bizonyos: a magyar társadalom szövetét, kohézióját határon innen és túl jelentősen tudtuk erősíteni. Igazolni persze nem tudom, de figyelemre méltó, hogy miután komoly eredményeket értünk el a civil szféra révén a társadalmi élet formálásában – főként helyi szinten –, s miután a civil szervezetek szerepe látványosan megnövekedett, a (bal-liberális) ellenoldal is aktívabb lett. Ez megmutatkozott például az egyesületi törvény megalkotása körüli történetekben vagy a civil szervezetek állami finanszírozásáért felelős kollégiumok körüli mozgásban.

Felidéződik bennem a két évtized alatt egymást követő kormányok, pártok sora. Ismét büszkeség tölt el, ha arra gondolok: bármilyen érák követték egymást, a KÉSZ mindenkor ugyanazzal a küldetéstudattal, elkötelezettséggel élte a maga életét. Ha ellenséges politikai környezetben, szűkös anyagi feltételek között, akkor ugyanolyan szabadsággal dolgoztunk, mint amikor a jobboldali kormányzással tudtunk együttműködni. Az együttműködés mindenkor csakis partneri lehetett. A KÉSZ soha nem függött sem kormányoktól, sem pártoktól, sem finanszírozástól. Amennyiben az együttműködés lehetőséget biztosított, azzal tudtunk élni, ha nem álltak rendelkezésre források, akkor is megtaláltuk az aktuálisan lehetséges és szükséges cselekvés módozatait a magunk identitásának megfelelően. Érdekes volt megtapasztalni, hogy baloldali uralom alatt, ellenzékbeli számos esetben könnyebb volt programot adni, mint a kedvező légkörű szabadság lehetőségei közepette.

Végül még egy gondolat a misszióról, az evangelizációról. Évekkel ezelőtt a Szentatya „új evangelizációról” beszélt.

Dolgoztunk azon, hogy ezt értelmezzük, elmélyítsük, magunkra alkalmazzuk és nyomában konkrét cselekvési programot alkossunk. A KÉSZ az alapítás szándéka szerint is „evangelizációs szervezet”. Ez teszi hitelessé és történelmileg is szükségessé. Ez az oka annak is, hogy nekem, lelkipásztorként a KÉSZ-munka soha nem politikai irányultságú közszereplés volt, hanem papi küldetésem gyakorlásának alkalmas kerete, eszköze. Olyan lehetőség, amelyhez foghatót keresve sem találhatok sokat.

A szövetség valóban „keresztény”, nemcsak nevében, hanem identitását megőrizve lényege szerint is. Ehhez is hűséges maradt három évtizeden át. Ha pedig krisztusi (= keresztény), akkor a Mestertől kapott parancs szerint az evangélium hirdetése azonos a küldetésével. Feladata, misziója, küldetése tehát, hogy keresse és az adott körülmé-

nyek között megtalálja az örömhír hirdetésének gyümölcsöző módját. Mivel a körülmények szinte már követhetetlen gyorsasággal változnak, ezért szükséges a leleményesség, az ihletettség ahhoz, hogy újabb és újabb módokat kutasson, próbáljon ki és alkalmazzon. Ebbéli munkájában vannak sikerek és persze kudarcok, amelyekből szintén lehet tanulni. Gyönyörűség volt látni azt, ahogyan a helyi csoportok színes változatossággal alakították a munkájukat, tettek eleget küldetésüknek. Boldog voltam, amikor meglátogathattam ezeket a közösségeket a maguk otthonaiban, és bizonyosságot szerezhettem arról, hogy a KÉSZ élő, alkalmas eszköz az Úristen gondviselő kezében. Ilyenkor minden egyes alkalommal fölbuzdultam, újra és újra lendületet kaptam ahhoz, hogy a vezetés – sokszor csak adminisztratív – terheit viseljem. Láttam értelmét annak, hogy a KÉSZ-tagságért és a társadalomban betöltött szerepük támogatásáért minden áldozatot meghozzak. Büszkén képviseltem őket bármerre vitt is a kötelesség: lett légyen az sajtó, a legkülönbözőbb rendezvények, események, minisztériumi tárgyalás, személyes találkozók vagy éppen a mindennapi adminisztratív munka. Tudtam: ők az enyéim, s én büszke vagyok rájuk, megtisztelő, hogy az ő nevükben lehetek jelen bárhol, bármiben, bármilyen céllal. Igen, megtisztelve éreztem magam, hogy bizalmukkal méltónak tartottak arra, hogy a nevükben járjak el. Meggyőződéseim, hogy ez az egyetlen méltó vezetői lelkület. Ez pedig egymáshoz rendelt bennünket, a jó Isten összekötötte évtizedekre utunkat, összetartoztunk. Sőt, összetartozunk ma is, hiszen a KÉSZ-szel kapcsolatos elkötelezettségem nem múlt el, nem szűnt meg azáltal, hogy az ötödik ciklusra már nem jelöltettem magamat.

Ennek oka pedig az a szándék volt, hogy frissüljön, fiatalodjon a közösség. Bízom abban, hogy a szövetséggel továbbra is hosszú távon terve van az Úrnak. Imáimban sokszor kérem az Úr Jézust, hogy a Keresztény Értelmiségiek Szövetségét tartsa meg alkalmas eszközeként az ő dicsőségének szolgálatában, és a halhatatlan lelkek üdvösségének érdekében.

Jelenünk és jövőnk

A magyar nemzet életében kiemelten fontos elmúlt harminc esztendő történelmi időszak, amit keresztényként megélni nagy feladat és kihívás volt. A harminc évből éppen tizednyit, három esztendőt szolgálhattam a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének elnökeként, így nem tehetek mást, mint a jelenről és a ránk váró jövővel foglalkozom. Teszem ezt azért, mert az előttem szólók a múltból hitelesen és kellő alapossággal írtak, másrészt pedig a közösség és a környezet elvárása is az, hogy Kölcsey Ferenc szavai érvényre jussanak: *„Messze jövendővel komolyan vess össze jelenkort.”*

Amikor 2016-ban munkámat elkezdtem, a KÉSZ-nek a hiteles keresztény közösségi arculatát ismertem meg, ami valóban krisztusi szeretetközösséget jelent. Az első másfél évben a csoportok döntő többségét meglátogattam, és ezeken a személyes találkozásokon keresztül sikerült reális képet kialakítanom az egyesületről. Sokan megosztották örömeiket és gondjaikat, félelmeiket, vágyaikat és elvárásaikat is. A beszélgetések során előkerült minden olyan cél, téma és nehézség, amelyek valószínűsíthetően a magyarországi keresztény civil közösségek jó részében fellelhetők. Jelen írásomban a teljesség igénye nélkül kívánom ezeket sorra venni azért, hogy a ránk váró időszakban be tudjuk tölteni hivatásunkat: hirdetni és tanúságot tenni Krisztus örömhíréből a magyar emberek között.

Kereszténynek lenni és maradni

Aki a KÉSZ-ben tevékenykedik és annak mindennapi életében részt vesz, jól tudja, hogy ez kettős hatást jelent. Fontos, hogy Krisztus-hitét másokkal együtt élje meg. Az azonos alapokon nyugvó értékek, életvezetés, erkölcsi normák és világnézet biztonságot ad abban, hogy „otthon érzésem” legyen, mert a közösségi élet során megerősítjük egymást. Ez a szempont nagyon fontos, mert az evangelizáció csak úgy élhető meg, ha az, aki evangelizál maga is kap, és ez által erősödik hitében és szeretetében. Nem véletlen, hogy a nagy missziós szerzetesrendek tagjai minden esetben közösségben végezték munkájukat. Nem lehet hitelesen és lelkesen tanúságot tenni Jézus Krisztusról úgy, hogy nem a közösségben megtapasztalt erővel és tűzzel végzem azt. Emiatt beszélhetünk belső evangelizálásról, ami feltétele a külsőnek.

Igaz ugyanakkor az is, hogy a közösség hat a külső környezetre, alakítja azt úgy, hogy sugározza lényegét, hitét és elkötelezettségét. Teszi ezt alázattal és szerénységgel. Egy KÉSZ-csoport által meghirdetett esemény mindig lehetőséget jelent mindenki számára, hogy az egyház életébe nyerjen betekintést. Sokan vannak olyanok, akik előítélettel telve elutasítják a templomot, a klérust, a szertartásokat és istentiszteleteket, talán egy-egy családi ünnepi eseményen való részvételt leszámítva nem is találkoznak az egyházzal, mégis, amikor egy érdekes programra kapnak meghívást és azon részt vesznek, megérintheti őket is a Krisztus-hit. Ez a kifelé ható evangelizálás olyan lehetőség számunkra, ami nagyban segíti az egyházak pasztorációs és missziós munkáját. Ehhez pedig nem kell más, mint hiteles jelenlét, kreativitás és sze-

retetteljes nyitottság azok felé, akik bevallottan vagy be nem vallottan keresik Istent.

Az evangelizáció nagyon mély örömöket tartogat annak, aki benne szolgál. A testi élet átadásának boldogsága hasonlítható ahhoz, amikor egy másik ember hitének megszületésében lehet valaki segítő eszköz. Az Istenhez vezető úton kísérni valakit, még ha egy lépésnyi távolságra is, saját keresztény életünk értelmének, nagyságának és örömének megtapasztalása is egyben.

A hit, mint ajándék azt jelenti, hogy van az életünknek fix pontja, amihez bátran köthetjük és rögzíthetjük azt. Krisztus feltámadása számunkra ez a biztos pont, ami örömhír annak, aki egész lényében megéli ezt a személyes kapcsolatot. Az örömhír természetéből fakadóan és krisztusi rendelése szerint is arra való, hogy továbbadjuk. Nem könnyű a panaszkodó,

szóba azt a véres valóságot, ami szerint az Al-kaida vagy a Boko-Haram harcosai számára teljesen közömbös, hogy az útjukba kerülő keresztény milyen felekezetű.

A KÉSZ-csoportok nagy lehetőséget jelentenek az adott településen élő és különböző felekezetekhez tartozó krisztushívők számára a közös hitéletre és a közös cselekvésre. A világiak alulról történő szerveződése mindig többletenergiát tartalmaz a felülről jövő szándékhoz képest. Szép és példaértékű modelleket láttam csoportjaink között arra, hogy miként lehet örülni a közösségnek Krisztusban és ebből erőt meríteni a cselekvésre. A „*ne azt keressük, ami szétválaszt, hanem ami összeköt*” (Szent XXIII. János pápa) gondolatának megélése megszabadít az előítéletektől és tettekre serkent. A csoportok minden szervezése az evangelizációt kell, hogy szolgálja közvetett vagy közvetlen módon. Nem cél a felekezetek összemosása, ahogyan nem eszköz a szinkretizmus, de fontos a közös cselekvés a közjóért, a rászorulóknak megsegítéséért, a teremtés védelméért. A közös fellépés a jó ügy érdekében mindig nagyobb erőt jelent, ami az érdekek és értékek érvényesítésekor sokat nyom a latba.

Tapasztalom, hogy a keresztény felekezetek vezetői szívesen látnak bennünket, és örömmel támogatják kezdeményezéseinket, de ők is – el nem ítélni való módon – látni szeretnék a KÉSZ vezetésének és tagságának felekezeti köziségét, amiért az utóbbi időben sokat tettünk.

A KÉSZ-nek van lelkiisége, hiszen a közösségeknek a hit közös megélését kínálja az imádságon keresztül. Az ima, a szertartások és istentiszteletek adják az alapot a közös cselekvéshez és ahhoz, hogy képesek legyünk megbocsájtani, kompromisszumokat kötni, önmagunk határait átlépve igazi

kötözködő és kákán is csomót kereső világban és médiában az örömről tanúságot tenni. Nekünk keresztényeknek azonban nagy gyakorlatunk van a leszólás, leköpdösés, nevetségessé tevés és lejáratás elviselésében, mert Krisztus urunkkal ugyanezt tették. A keresztény hívek és vezetők valós vagy vélt hibái, bűnei és gyengeségei felnagyításának és általánosításának korát éljük a fejlett világban, amikor a keresztény felekezetek hitelességének aláásása érdekében nagy erők mozdulnak meg. Krisztust ki lehetett csúfolni és gúnyolni, ahogyan egyházával is meg lehet mindezt tenni, de a történelem újra és újra megmutatja, hogy az egyházüldöző Juliánusz császár „Győztél, Galileai!” felkiáltása hangosan vagy hang nélkül végül mindig felszakad. Mindezek miatt a Szentlélek erejében és magunk elkötelezettségében bízhatunk, hogy hiteles, fel nem híguló és meg nem alkuvó krisztushívők leszünk a jövőben is.

Ökumenikus élet

A keresztény családba tartozó felekezetek tagjai számára alaptapasztalat, hogy a januári ökumenikus imádság után mindenki visszatér saját „táborába” és éli tovább életét a megszokott módon. A keresztények közötti párbeszéd és közös tevékenység sokak számára szép vágy és cél, de a mindennapi életben nem sok nyomát látjuk. Néhány nagyon szép kivételtől eltekintve az ökumenizmus a távoli jövőben felsejlő célként áll előttünk, amire vágyakozunk, de legtöbbször az udvariassági gesztusokon kívül nem teszünk mást. Az ökumenizmus gyakorlása sok vezetőben és hívőben meggyengül, sajnos az eszme ellenkezőjére is sok példa van, amikor rivalizálás és féltékenység üti fel fejét. Ritkán hozzuk

közösségben gondolkodni. Figyelnünk kell arra, hogy egyesületi formánk ne váljék a szó helytelen értelmében laikus-sá, azaz imádság nélkülivé. Minden találkozásunk magában hordozza az Isten jelenlétét és annak megtapasztalását, hogy „*ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben ott vagyok közöttük.*” Ne múlják el egyetlen esemény vagy program sem közös imádság nélkül! A KÉSZ tagjai mindig szívesen zárandokolnak egy-egy, a magyar kereszténység számára kiemelt fontosságú helyre, ahol a nemzetért imádkoznak. Az éves őszi és az adventi zárandoklatok résztvevőinek nagy száma jelzi, nagy szükségünk van a lelkiiség megélésére.

Fiatalság

„Bármit teszünk, nem jönnek a fiatalok” – hallom gyakran a panaszt, ami tudjuk, nemcsak a KÉSZ-ben, hanem a civil közösségek, egyházi csoportok esetében is szinte általánosnak mondható. Az egyik legnagyobb gondunk a generációk közötti távolság, ami sokakat elbizonytalanít, vajon lehet-e átadni bármit az utánunk jövő nemzedékeknek mindabból, amit mi magunk értéknek és kincsnek tartunk. Előzetesen le kell szögeznünk, hogy a közösségért élni és tenni elsősorban nem a fiatalok feladata, hiszen őket elfoglalja önmaguk felépítése, a gyűjtés, a világ felfedezése. Ők legtöbbször még nem szembesültek azzal, hogy közösségben is kell gondolkodniuk. Kor és élettapasztalat szükséges ahhoz, hogy fontossá váljon az átadás, a megőrzés és a közjó. Emiatt nem gondolom, hogy el kellene keseredni azért, mert a 20-as és 30-as fiatalok nem gyakran keresik a kapcsolatot közösségeinkkel. A gyermeknevelés szép feladatán már túl lévő szülők

és nagyszülők kerülnek abba a helyzetbe, hogy állapotbeli kötelességeik teljesítésén túl lássanak, és megtapasztalják azt, hogy a közvetlen környezetnek is kell adniuk mindaból, amijük van. Igen, a 40 és 50 évesek tudnak legjobban bekapcsolódni abba a közösségi szolgálatba, amit a KÉSZ szervez és lehetőségként felkínál. Ők azok, akik jól tudják, mert megélték, mi az, amire a családoknak és kisgyermeket nevelő fiatal szülőknek valójában szükségük van, és mindezek befogadására van idejük és módjuk. Ugyanakkor ők azok, akik már tudnak figyelni az idősebbekre is, akik gyakran feleslegesnek érzik magukat csupán azért, mert nem találnak értéket teremtő feladatot, nekik való elfoglaltságot a közösségért. Célként a jövő számára fent említett „középkorosztály” megérintését és motiválását jelölném meg.

Közéleti szerepvállalás

Küldetésünkéből fakad, hogy nem élhetünk sem elefántcsonttoronyban sem rezervátumban. A társadalmi kérdésekről van véleményünk és annak hangot is akarunk adni, mert a demokratikus államrend ezt lehetővé teszi. Régiókban a kommunista időben az egyházak elnyomása miatt, a szabadság harminc évében pedig az állam és az egyház szétválasztásának hazug értelmezése és antidemokratikus hangoztatása miatt egyes, legtöbbször szélsőséges baloldali politikai erők igyekeznek megkérdőjelezni jogunkat a közéleti megnyilvánulás terén. Mindez azonban nem befolyásol bennünket abban, hogy a közösséget érintő kérdésekben hallassuk hangunkat. A KÉSZ megnyilatkozásai közlemények formájában lesznek nyilvánossá, amikből megismerhető a világi keresztények álláspontja az adott kérdésben. A KÉSZ sosem volt és nem is lesz egyetlen pártnak lekötelezettje, de azoknak programját, megnyilatkozásait és tevékenységüket az evangélium szemszögéből folyamatosan vizsgálja és reagál arra, ha azt fontosnak ítéli meg. A kritikus szolidaritás eszmeisége az a meghatározó megközelítés, amivel a keresztény értékeket felvállaló és azok szerint szolgáló politikai erőket tekintjük. Bizonyos esetekben a hasonló értékrendet valló pártokat, politikusokat és közéleti szereplőket éppen a kritikus szolidaritás lelkületével kötelességünk figyelmeztetni és emlékeztetni az evangéliumi értékekre, még ha ez olykor feszültséget is okoz.

Sokan a KÉSZ vezetésétől ezen a területen sokkal nagyobb aktivitást várnak el. Azt igénylik, hogy lényegesen több alkalmal fogalmazzunk meg állásfoglalást és véleményt, ami

azonban meglátásunk szerint nem mindig indokolt, ezért igyekezni fogunk a jövőben is a valóban fajsúlyos kérdésekben megszólalni.

Magyarság

A KÉSZ a magyar nemzeti hovatartozást érték-ként éli meg. Büszke magyarságára és ez a többi nép egyenrangúságával nem áll feszültségben. Feladatunknak tekintjük a magyar nemzet szolgálatát az élet minden területén, aminek érdekében létrehoztuk a Kárpát-medencei Magyarság Evangelizációjért Alapítványt (KÁMME Alapítvány). Ez az alapítvány hivatott a magyar kultúra és szellemiség értékeinek megőrzésére és támogatására. A KÉSZ csoportjai a három évtized alatt számtalan látogatást tettek határon túli magyar közösségeknél és látták őket vendégül saját otthonaikban. Ezen a területen nincsen erősebb kötelék, mint a barátság, ami átnyúlik a határokon. A jövőben is azon fogunk dolgozni, hogy mind több ilyen baráti kötelék jöjjön létre magyar és magyar ember között. Hiszünk a politikai határok felett létező nemzeti újraegyesítésben és abban, hogy a Kárpát-medence magyarsága a trianoni nemzeti tragédia ellenére is képes a szomszéd népekkel békében együtt élve gyarapodni és növekedni. Örülünk annak, hogy erős politikai akarattal tudunk ezen a téren együttműködni és nem kell ellenszélben tevékenykednünk. A jövőben is gondot fordítunk arra, hogy az elszakított országrészek közösségei számára találkozási lehetőségeket teremtsünk.

Kisközösségek ereje

A KÉSZ a csoportjaiban él – mondta egy tapasztalt tagtársunk, és ezzel arra utalt, hogy az adott településen a KÉSZ-nek fontos szerepe van abban, hogy összegyűjtse és szeretetközösséggé formálja a krisztushívőket. Tapasztaljuk, hogy az individualista szemlélet nagy kárt okoz a közösségi létforma háttérbe szorításával. A virtuális közösségek idejét éljük, amikor sokan önmagukat becsapva azt gondolják, hogy mindez elegendő. Igyekszünk a jövőben is jó példát mutatni abban, hogy a személyes találkozásokat, a közösen megélt élményeket és a közösségben megtapasztalható lehetőségeket nem pótolja a virtuális valóság adta lehetőség.

A kisközösségi életforma az egyetlen fóruma annak, hogy „beleéljük” az evangéliumot a társadalomba. Bátran kell hallatni a hangunkat akkor, amikor a magukat sokszor tévesen vagy álságosan liberálisnak nevezett csoportok és erők éppen a keresztényi álláspontot kívánják elhallgattatni. Az emberről, a szabadságról, az identitásról vallott, a kereszténytől teljesen különböző álláspontot képviselve azokat a gyökereinket tépik el, amelyek évszázadok során megtartottak bennünket hitünkben, kultúránkban és civilizációnkban. Az, hogy a helyi igazgatásban, médiában és közéletben a KÉSZ-tagok mindenfajta anyagi érdektől mentesen hallatják hangjukat és kiállnak az evangélium mellett, számunkra mindig elsődleges fontossággal bír. A jövőben is ennek a belső elvárásnak és Jézus Krisztustól kapott küldetésnek akarunk megfelelni.

A KÉSZ hatékony eszköze szeretne maradni a magyarság evangelizációjának úgy, hogy senki viszonylatában nem a vi-

tát, a konfrontációt és a feszültséget keresi, hanem mindig a közjó érdekében és az evangélium szellemében képviseli Jézus Krisztus tanítását. Olyan céljaink vannak, amelyek megvalósítása utópisztikusnak tűnhet: nemzeti egység, keresztény demokrácia, teremtésvédelem, az evangélium szépségének és ajándékának felmutatása mindenki számára. Hisszük és hirdetni akarjuk, hogy az emberszerető Isten közössége mindenki számára evilági boldogságot és földi életünk után az üdvösség elérését jelenti. M.I.N.D.

„...tenni kell, nem csak beszélni”

(Csanád Béla)

Gratulationes variae |

A '80-as évek végén Lentiben is egyre többen éreztük, hogy magunknak kell összefogni, ha a fővárostól 270 km-re szeretnénk változásokat. Néhányan együtt próbálkoztunk a hivatalos városvezetés megkerülésével megmutatni, hogy az öntevékenység lehetőségeivel akarunk is és tudunk is élni. Akkor spontán alakultak a városban kisebb csoportok, melyek arra törekedtek, hogy neves előadóktól olyan ismereteket szerezzenek, melyekről a mi iskoláink nem beszélhettek. Jelentős megmozdulásaink egyike 1989. október 22-én este volt, a szentmisét követően egy megemlékezés az '56-os eseményekre. Egyre jobban érezve, hogy szükség van szervezett működésre és kapcsolatra egy országos hálózathoz, Csanád Béla professzor úrral találkoztunk Lentiben. Szavai-iból úgy láttuk, hogy a KÉSZ az a szervezet, mely összefoghatja a helyi tenni akaró embereket, nem párt keretekben biztosítja a szervezett működést, és országos hálózata van. Így alakultunk meg 1992-ben. Jól együtt működünk helyi szervezetekkel, és szlovéniai kapcsolatok alakítására is nyílt lehetőségünk.

Reméljük, hogy a KÉSZ szervezet egy újabb születésnapján szlovéniai magyar keresztény értelmiségiekkel is együtt ünnepelhetünk.

Balás Endre
a lenti csoport tagja

Talán nem tévedek nagyot, ha azt mondom, Szent Pál apostol, akiről a szentmise prefációja azt mondja, hogy „feltárta nekünk hitünknek mélységes értelmét”, az első keresztény

értelmiségi, s így az értelmiségi magatartás ideáltípusa. Művelt írástudó, változni is merészleő elkötelezett gondolkodó, aki nem fél a kérdésektől (a nehéz kérdésektől sem), válaszai pedig nem egyen válaszok, hanem elmélyült imádságban és gondolkodásban kiérlelt útmutatások.

Pár lépés távolságból ugyan, de születése óta figyelemmel kísérem a KÉSZ munkáját (alapítója, Csanád Béla tanárom volt a teológián): rokonszenves az a törekvése, hogy szakmatit és hitbélit, tudást és spiritualitást integráljon, ugyanakkor hozzászóljon a közélet aktuális történéseihez, irányaihoz is. Életbevágó, hogy a keresztény értékrend hangja árnyaltan, hitelesen, határozottan és nyitottan legyen hallható a közélet, a kultúra, a tudomány különféle területein, és hogy mindennek legyen szervezeti kerete, támogató háttere is. Ebben látom a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének jelentőségét.

Feladatának, küldetésének további teljesítéséhez kérem és kívánom a Szentlélek megvilágosító, ihlető kegyelmét.

Gábor Csilla

Kolozsvár

Úgy gondolom, hogy a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének nagyon fontos küldetése, szolgálata van, főleg napjainkban, amikor annyi támadás éri a keresztény gyökerű Európát és keresztény testvéreinket.

A győri KÉSZ tagjaként hálás szívvel emlékezem a lélekemelő szertartásokra, misékre, körmenetekre, kitűnő előadásokra, és köszönöm, hogy részese és előadója is lehettem a rendezvényeinek. Köszönöm azt is, hogy kegyelemben részesültem, és megerősítést kaptam hitemben ebben a lelki közösségben, és zárandokútjainkon eljuthattam a csíksom-

lyói Máriához, a lourdes-i Szűzanyához és áldást kaphattam Rómában II. János Pál pápától.

Isten áldja, Jézus védelmezze, Boldogasszony Anyánk óvja továbbra is népünket, hitünket és a jubileumát ünneplő közösséget!

Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna
néprajzkutató, egyetemi docens

A Keresztény Értelmiségiek Szövetségéhez 2000-ben csatlakoztam, amikor a Szegeden és a külföldön végzett egyetemi tanulmányaim után hazatértem Győrbe. Fontosnak tartottam, hogy katolikus hitem mindennapi megélésének a része legyen az aktívabb közéleti érdeklődés is. Úgy láttam, hogy az otthoni és a templomi keretek közt megélt hit pusztán egy véka alá rejtett gyertya, ugyanakkor akár a városi közéletben, akár a munkahelyen is nagy annak az üzenetértéke, ha nyíltan felvállalom a keresztény értékrendhez való tartozásomat.

A KÉSZ által szervezett értékes programok, az elmúlt évek országos konferenciái, korunk nagy társadalmi kérdéseivel kapcsolatban szerkesztett kötetei kristálytisztán, határozottan és hitelesen adnak válaszokat és iránymutatást, amelyekre építve tovább lehet haladni egyénileg és közösségi szinten is.

Számomra a KÉSZ egy értékközpontú, folyamatosan megújuló és a napjaink társadalmi kihívásaira a maga eszközeivel hitelesen válaszoló civil szervezet, amely értékteremtő munkájával alapjaiban járul hozzá a sikeres magyar társadalmi fejlődéshez.

Dr. Pongrácz Attila
Győr

„...legyenek az egész közösség favágói és vízholdói” – olvashatjuk József könyvében. Ezt vállalta fel a Keresztény Értelmiségi Kör megalakulásakor, 16 évvel ezelőtt. Küldetésünk szerint a KÉK feladata az ember formálása. A keresztény erkölcsi alapokat hirdető és megvalósító kovászként, igyekszünk jobbra tenni az embert, beleértve önmagunkat is, ami által a társadalom is jobbra válik. A társadalom legkisebb és egyben legfontosabb atomja pedig a család. Innen, vagyis a családból építkezve tudjuk mi is teljesíteni küldetésünket. A kis család pedig akkor érzi magát biztonságban, akkor tud nőni és fejlődni, ha beletartozik egy nagy családba. A nagy családba, amely a KÉK számára a KÉSZ.

A 2010 óta tartó „családegyesítés” számunkra szent kötelek, amelynek alapja a bizalom, a tisztelet, az összetartás és a szeretet. Ezt kapja és adja egymásnak a két szervezet. Hiszen ott vagyunk a KÉSZ életének minden fontos pillanatában, legyen szó küldöttgyűlésről, zárándoklatról, kongresszusról, projektről vagy színházi előadásról. Köszönjük.

Ez a kapcsolatrendszer a KÉSZ-nek köszönhetően kiszélesedett az egész Kárpát-medencére. Legyen szó kassai látogatásról, mariborzi zárándoklatról vagy a horvátországi és szlovéniai magyarokról. Ezt is köszönjük.

A KÉSZ összetart bennünket, anyaországiakat és határon túliakat. Ez a szó, összetartás, nem jelent mást, mint hogy bármikor, bármi történik, kiáll az egyik a másik mellett. Támogatja, segíti, biztatja és erőt ad neki mindenben. Ezt kapjuk mi (is) a KÉSZ-től. Hiszünk abban, és tapasztaljuk, hogy a családi összetartás szent köteléke mindenben átsegít minket, és erőt ad mindenben. Számítani a családdra és érezni, hogy számítanak rád és számítasz nekik, az a fajta biztonság,

amire mindenki vágyik. Mert „a hívek mind összetartottak és mindenük közös volt” (ApCsel 2,44).

Tudjuk, tapasztaljuk, hogy nem könnyű családot alapítani, meg kell találja az ember az igazit. A KÉK megtalálta.

Szabó Károly
a KÉK elnöke

A KÉSZ számomra zsinórmérce: biztos értékrend egy zavaros világban. Közgazdászként különösen sokat segít abban, hogy érvelni tudjak a pénzérték túlhangsúlyozásával szemben az ember, a közösség és a teremtet világ értékének fontosságáért a gazdaságpolitikai döntések kapcsán. A KÉSZ szakmai sokszínűsége, a harmóniát teremtő közös értékrend biztos alap a jelenben és eligazítás a jövőre vonatkozóan. A KÉSZ közössége megbízható vitafórum is, ahol a nemzet előtt álló fontos kérdéseket nagyon sok szempont szerint lehet úgy értékelni, hogy a viszonyítási alap, a közös értékrend keretet szab a vitának. A szervezet ezért tükröt tud tartani a döntéshozók számár, érzékeltetve azokat a határokat, amelyeket semmilyen gazdasági vagy egyéb meggondolásból nem lenne szabad átlépniük.

A KÉSZ által képviselt értékrend társadalmi terjesztése egyben a magyarság megmaradásának is egyik fontos feltétele. Ezért ha valaki a KÉSZ tagja, annak lehetősége nyílik arra a nemes feladatra, hogy szakmai területén, sőt azon túl is a jövőért, a megmaradásunkért tevékenykedhessék.

Ezért felemelő és egyben megerősítő érzés a KÉSZ tagjának lenni.

Dr. Csath Magdolna
kutató professzor

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége mindenekelőtt egy hiteles közösséghez tartozást jelent számomra, olyan szilárd értékrenddel rendelkező közösséget, amelynek tagjait a keresztény magyar jövőért való felelősség hatja át, és ennek érdekében cselekszik ki-kí a maga területén, településén.

A szervezetben eltöltött két és fél évtized életem legszebb időszaka volt: rengeteg élménnyel, ismerettel gazdagodtam a zarándoklatokon, előadásokon és egyéb rendezvényeken keresztül, hitem tovább erősödött, sok értékes embert ismertem meg, többségükhöz a mai napig barátság fűz.

A számtalan „esemény” közül egyet emelek ki, ami életre szóló, feledhetetlen emlék számomra: 2011-ben a tolnai csoport szervezésében tíz délvidéki honfitársunk tett magyar állampolgársági esküt a tolnai városháza dísztermében. Valom, hogy a KÉSZ-nek küldetése az evangelizáció és a határon túli magyarság szolgálata.

Kívánom, hogy a jövőben is ezt tegye a Jóisten áldásával!

Isten éltesse a harmincadik születésnapját ünneplő Keresztény Értelmiségiek Szövetségét!

Dr. Saramó Márta
a KÉSZ tolnai csoport vezetője

A csodák éve volt 1989, a megváltozott világpolitikai helyzet következtében Magyarországon is jelentős változások történtek, így az addig elnyomott, lefojtott keresztény/keresztén társadalom is újjáéledt.

E változások egyik jelentős eseménye volt, hogy megalakult a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, mely a keresztény szemléletű közélet nagyon fontos intézményévé vált. A keresztény közélet politikai képviselője a KDNP is 1989-ben alakult újjá.

Külön megtsiszteltetés számomra, hogy köszönhetem a KÉSZ-t a Barankovics István Alapítvány nevében, mely hasonló célok érdekében munkálkodik. Köszönöm Csanád Bélának, a KÉSZ alapítójának és Kovács K. Zoltánnak, a BIA létrehozójának, hogy a szervezeteink közötti együttműködést megalapozták. Hálával gondolok Osztie Zoltánra, aki mindig támaszunk volt az együttműködésben. Számos közös rendezvény, kiadvány bizonyítja azt, hogy közös célok érdekében munkálkodunk

Kérem Isten áldását, hogy a KÉSZ az elmúlt harminc évhez hasonlóan a jövőben is legyen a keresztény közélet kovásza!

Prof. Dr. Mészáros József

a Barankovics István Alapítványkuratóriumának elnöke

A rendszerváltás eufóriájában nem győztünk csodálkozni, hogy mennyi minden megalakulhat, amire azelőtt gondolni sem mertünk. Gombamód szaporodtak a különböző egyesületek, így azok is, amelyek korábban illegalitásban voltak – a Regnum Marianum közössége vagy az Ökumenikus Baráti Társaság –, hivatalosan napvilágra jöhettek. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége Csanád Béla, egykori professzorom Szentlélektől ihletett elgondolása volt, s nagy örömmel vettem annak megalakulását. Tanúja voltam a professzor úr nagy aktivitásának, ahogy belevetette magát a közéletbe és a keresztény emberek számára öntudatot adott. Hiszen voltak addig is értelmiségiek, akik ugyanakkor vallásosak voltak, de a kettőt nyíltan nem kötötték össze. Számomra a KÉSZ magyar megvalósulása a későbbi XVI. Benedek pápa szellemiségének, aki nagyon sokat

hangsúlyozta a Római levél alapján, hogy hitünk értelem-szerű meghódolás az Isten előtt (Róm 12,2), és jelmonda-tában pedig vallotta, hogy az igazság munkatársainak kell lennünk (3Jn 8).

Bábel Balázs
kalocsa-kecskeméti érsek

A múlt század közepétől a hangadó „írástudók” a közgondolkodást a morális ember számára nem befogadható irány-ba terelték. Világossá vált, a keresztény közéletet újjá kell szervezni, hogy minél több emberhez eljuthasson az üzenet: az ember az élet teljességét keresi. Nemcsak szabadságot, hanem felelősséget, nemcsak érvényesülést, hanem szolgál-tatot, nemcsak az egyén boldogulását, hanem a közösség

fejlődését is.

Néhány jóakarátú ember harminc évvel ezelőtt összefogott és azt mondta, alkossunk szövetséget, és legyünk a nyilvánosság emberei.

Az így születő „új” értelmiség, már nemcsak a diplomások közössége, hanem mindazoké, akik nyitott füllel és nyitott szívvel „értik” a körülöttünk lévő világot.

A szövetség a Krisztusi megfogalmazást tette magáévá: „... ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20). A szövetség elkötelezte magát az evangélium tanúságtévő megélése mellett.

A keresztségben mindenkit befogad a keresztény közösség, de keresztennyé önmagunk, az Úrtól kapott szabad akaratunk és tehetségünk, megszerzett tudásunk, Istenbe vetett hitünk által válhatunk. „Ne félj!” – olvashatjuk számtalanszor a Szentírásban. Halljuk meg Isten bátorító szavát! Vállaljuk nyíltan kereszténységünket, ne legyünk restek tanulni és gondolkodni, életünkkel, megnyilvánulásainkkal mutassunk példát! Ez a KÉSZ mai és a minket követő generációinak útja.

Horváthné Hatos Éva
a csornai csoport elnöke

Az 1989–90-es rendszerváltozást 45 év kommunista diktatúra után olyan élményként éltük meg, mint amikor egy fulladozó ember oxigénhez jut. Különösen igaz ez a hitüket a kommunizmus évtizedeiben is gyakorló, keresztény magyar állampolgárookra. Hitük gyakorlását ugyanis csak a templomokban engedélyezte az egyházakat felügyelő kommunista rezsim.

De megtörtént a csoda: 1989-ben Csanád Béla teológiai

professzor létrehozta a Keresztény Értelmiségek Szövetségét, kitűzve azt a célt, hogy részt vegyen a kereszténység és a magyarság újjáalakításában, mert – mint mondotta –: „Semmiféle politikai és gazdasági reform nem lehet igazán eredményes az ember benső, lelki-erkölcsi átalakulása nélkül, még kevésbé hit nélkül.”

Hitünk mellett a visszakapott szabadságunk szívet-lelket melengető erőforrássá vált: az országban sorra alakultak a KÉSZ tagszervezetei. Mivel nem azért vagyunk hitvalló keresztények, mert nem kereszténynek alkalmatlanok lettünk volna, „hitelesítőként” tagszervezeteink vezetőnek, védnöknek aktív egyházi embereket kértek fel.

A Keresztény Értelmiségek Szövetségének létjogosultságát ma egyértelműen igazolja az Isteni kegyelem által adott harmincadik születésnap.

Dr. Lanczendorfer Erzsébet
a győri csoport tiszteletbeli elnöke

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm a Keresztény Értelmiségek Szövetségét megalakulásának harmincadik évfordulóján. 1989 a fantasztikus lehetőségek éve volt. Párhuzamosan a KÉSZ létrejöttével részese lehettem – 1989. február 11-én – a Keresztény Orvosok Magyarországi Társasága megalapításának. Október 10-én *Szenvedő ember* címmel rendeztünk összejövetelt az egyik egyetemi kollégiumban Dr. Böszörményi Miklós orvos, Hafenschér Károly evangélikus lelkész és Blankenstein Miklós atya részvételével. A kérdés, amire az előadóktól és a résztvevőktől választ vártunk: Mit tehet az orvos? Miben segíthet a lelkész? Úgy vélem, hogy 1989-ben a keresztény szervezetek egymást biztatva léptek ki a semmi-

ből, és hirdették meg programjaikat.

A KÉSZ három évtizedes munkája nyomán, a minden eddig felülmúló széles körű közreműködéssel és hozzáértéssel készített *Az idők jelei* sorozatban 2018-ban megjelent *Újra néven nevezzük* átfogó tanulmány – Erények a közéletben? – minden magyar emberhez szóló, régen várt erkölcsi kódex. Jusson el a szépen kiállított könyvecske minél hamarabb, minden tanár kezébe (ha ez még eddig nem történt volna meg), és olvassák a felnőttek is! Időnk nagy kérdéseire a válaszokat ott megtaláljuk.

Dr. Réthelyi Miklós
volt nemzeti erőforrás miniszter,
a Semmelweis Egyetem professor emeritusa

Megalakulása óta folyamatos témalelőhely volt számomra a KÉSZ. Olyan emberek, riportalanyok tárháza, akiket mindig érdeklődéssel faggattam példaértékű kezdeményezéseikről, közösség-szervező, evangelizáló tevékenységükről. A rendszerváltozás utáni civil szervezetek között az egyik legígéretesebb összefogásnak tartom. Csak olykor a nyitottságot hiányoltam. Mire gondolok? A kereszténységnek sokunk szótárában szinte állandó jelzője, hogy konzervatív. Pedig ez a szóösszetétel védekező, bezárkózó, az egyház missziós törekvéseitől idegen magatartást sugall. A konzervatív kifejezés nem véletlenül hiányzik a Szentírásból, a zsinati dokumentumokból, a Katolikus Egyház Katekizmusából vagy az utóbbi négy-öt pápa szótárából.

A keresztény értelmiséginek prófétai a szerepe, amely a magyarság értékeinek ápolása mellett mindig szem előtt tartja az egyház egyetemességét és a közjót. Kész kell legyen a KÉSZ

mindig a párbeszédre, mások megértésére, megsegítésére és az önkritikára. Azt szeretném, ha ez a több bátorságot, nagyobb bizalmat igénylő nyitottság markánsabban jelen lenne a KÉSZ munkájában. Hálával gondolok egykori kollégámra, az alapító Csanád Bélára, akit még az Új Ember szerkesztőségében ismertem meg, Osztie Zoltán és Maklár Ákos elnökökre, akik mindig igényelték a segítségemet a KÉSZ eseményeinek, kezdeményezéseinek népszerűsítésében.

Szerdahelyi Csongor
újságíró

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége számomra a hidat jelenti a hívő, keresztény világ és a tudományos, értelmiségi szféra között. XVI. Benedek pápa útmutatása alapján a tudomány, az értelmiségi tevékenység akkor lesz teljes, valódi értelmű, ha a tudományos munka, a tudomány eredményei párosulnak az erkölcs, még tovább menve a hit kérdéseivel, ha a keresztény hit értékei átjárják az értelmiségi mivoltot.

A KÉSZ intenzív rendezvényszervezési tevékenységével, publikációival, programjaival messzemenően ellátja ezt a híd szerepet, s értéket teremt mind a keresztény hívők, mind az értelmiségi körök számára. Jelentősége abban áll, hogy ébren tartja a keresztények érdeklődését az időszerű, kulcsfontosságú tudományos ismeretterjesztő témák iránt, s aktivizálja a nem hívő, de érdeklődő közönséget is értékes problémafelvetéseivel.

Több KÉSZ-rendezvény előadójaként találkoztam már közelebbről a szervezőkkel, de legintenzívebben, legközelebből Az *idők jelei* program aktív tagjaként és alkotójaként

láttam bele a szervezet és vezetőinek munkájába, írhattam cikket, adhattam interjút az elkészülő felületekbe, s érezhettem át a közös alkotás örömét.

Baritz Sarolta Laura OP

A keresztények kötelessége, hogy újra néven nevezzék az erőnyeket és a bűnöket. Erre tettünk kísérletet *Az idők jelei* programban, mely három éven át fokozatosan jutott el arra a szintre, hogy hitelesen, a kritikus szolidaritás jegyében értékelje a magyar politikát, a törvényhozást, a kormányt, az igazságszolgáltatást, általában a közéletet.

Ennek a törekvésnek a jegyében Osztie Zoltán atya hívására kerültem szorosabb kapcsolatba a KÉSZ-szel. Nagy élményt jelentett a részvétel, sokat tanultam, és én is igyekeztem hozzájárulni a közös munkához. A KÉSZ éppen ilyen, elkötelezett keresztény és elkötelezett értelmiségi tevékenységhez ad teret, jól kihasználva országos és a határon túlra is nyúló hálózatát. A felelősen gondolkodó, keresztény értelmiségiek nélkülözhetetlen szerepet töltenek be a társadalom állapotának felmérésében és értékelésében, a Biblia üzenetének terjesztésében. Fontos, hogy megtaláljuk a helyünket a közéletben. Miközben örülünk az eredményeknek és szavá tesszük a hibákat, nem szabad megfélekednünk arról, hogy a döntés nem a mi kezünkben, hanem az általunk választott vezetők kezében van.

Náray-Szabó Gábor
a Professzorok Batthyány Köre elnöke

Nagy szeretettel köszöntöm a harmincéves KÉSZ-t. Isten áldását kérem, hogy még sok évig fennmaradjon!

Esztergomban, első plébánosi helyemen alakult ki egy olyan kapcsolat a szervezet helyi közösségével, melyben felismertem, milyen jó, hogy vannak, és mennyire tudják gazdagítani egy plébánia és egy város életét. Hegedűs András személyében ez tovább erősödött.

A KÉSZ jelentőségét Kárpátalján láttam meg leginkább, amikor Beregszászban Jakab Nóra vezetésével létrejött, és azóta is megtartó erő az ottani közösség számára.

Józsefvárosban Galgóczy Gábor vezetésével egy lelkiekben gazdag KÉSZ-csoportot találtam, melyet Péchy Mária vezet tovább mind a mai napig. Hála Istennek értük!

És miért lettem a tagja? Mert magyarságtudatban, hitben megtartó erőt láttam meg benne.

S milyen kapcsolat, emlék fűz hozzá? Valóban sok. Esztergom, Beregszász és most Józsefváros. Úgy érzem, „ahová lépek, ott KÉSZ terem”.

Legyünk mindig KÉSZ-ek arra, hogy igennel tudjunk válaszolni Isten meghívó szeretetére.

Michels Antal

*a budapest-józsefvárosi Szent József-plébánia plébánosa,
h. esperes, tb. kanonok,
lelki gondozó*

Bár nem vagyok a KÉSZ tagja, csupán programjainak látogatója, illetve időnként előadója, fontosnak tartom, hogy egy nagyobb közösségben legyen egy keresztény, illetve keresztényen szellemiségű értelmiségi tömörülés. A kétféle elnevezést nem véletlenül hangsúlyozom. A szolnoki szervezetet mi, protestánsok is éppúgy magunkénak tekintjük, mint katolikus testvéreink.

Ma az információk teljes zűrzavarát, nem egyszer hiteltelenségét éljük, így az a szűrő, ami jelen esetben a KÉSZ létéből fakad, segíthet abban, hogy előadásait, rendezvényeit olyan bizalommal keresse fel bárki, hogy ott hiteles információk birtokába juthat. Talán ennek is köszönhető, hogy rendezvényeinek közönsége nemcsak az egyházak vonzásköréből, hanem kívülállókból is áll. Ezt a helyi sajtó is igyekszik elősegíteni a programok közhírré tételével.

Előadóként nekem az a személyes emlékem van a KÉSZ programjairól, hogy azokon az értő közönségnek őszintén fogalmazhattam meg a gondolataimat. Emellett az együttgondolkodásnak hála, szinte párbeszédes formában zajlottak találkozásaim a hallgatósággal. Ez pedig az egyik legfontosabb adomány annak, aki bármivel ki akar állni a nyilvánosság elé.

Szathmáry István
újságíró, Szolnok

A KÉSZ számomra egyet jelent a jóakarató emberek közösségével, akiknek minden gondolata, szava és cselekedete arról szól, hogyan lehetnének segítségére másoknak; miként tehetnék szebbé, boldogabbá a körülöttük lévő darabka világot; hogyan élhetnék meg azt, ami az evangélium mások felé elkötelező szeretetparancsa nyomán elsősorban nem szavak, hanem tettek által valósulhat meg. Hálás vagyok Istennek azért, hogy az első lépések megtétele óta közelről és időnként belülről is mindezt átélhettem magam is.

Katona Gyula
református esperes

Hazánk és benne egy-egy település sorsa – múltja, jelene és jövője – azok kezében van, akik tettekre váltják a szavakat és eszméket. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége ezt tűzte zászlajára szerte az országban, így Békés városában is. A kereszténység mint az európaiság kiindulópontja pedig valóban tettekre hív, hiszen élő választ ad mind a kisebb közösségek, mind a nemzet nagy kérdéseire. Ezen gondolat hiteles képviselője, jövőnk egyik legnagyobb feladata, ezért hiszem, hogy a KÉSZ országos szerepvállalása kulcsszerepet játszhat közös jövőnk alakításában.

Dankó Béla
országgyűlési képviselő

A KÉSZ Isten munkálkodását teszi láthatóvá közöttünk. Hálas vagyok értük, hogy vannak, hogy „együtt örülnek az örülőkkel és együtt sírnak a sírókkal”! Hogy számtalan értékes, igényes rendezvény szervezésével felüdítik az embereket, közöttük engem is. Hogy sok hiteles művész és közéleti szereplő meghívásával segítenek véleményt formálni, megőrizve a sodródás veszélyétől a bizonytalankodót. Hogy tevékenységük felekezet-közi, éppúgy értékeli a protestánsok karitatív munkáját, mint a katolikusokét. Hogy nyitott a szemük, és ami fontosabb: a szívük! „Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat!”

Dr. H. Kovács Eszter
baptista orvos

Családom és jómagam számára a KÉSZ fontos kapaszkodó a hagyományos értékrend tekintetében. Ebben a sok száz

év alatt összegyűjtött kulturális és erkölcsi javakat leromboló értékrend-válságban nagy szükség lenne több hasonló szervezetre, amely eltévelyedett embertársainkat szeretetre, szolgálatra, belső értékek megőrzésére, saját kultúránk tisztelésére tanítják. Még hosszasan sorolhatnám, mennyi mindenről adnak példát, olyan dolgokról, amelyeket ma „divat” elfelejteni. A KÉSZ példaértékű csapat, tagjai oszlopai lehetnek a hagyományos értékrendre történő építkezésnek.

Mahovics Tamás

a Belencéres Néptáncegyüttes művészeti vezetője

Már többször feltették a kérdést: mit jelent nekem a KÉSZ? A válasz mindig ugyanaz volt: saját magam megtalálását. Az öntudatra ébredést, a helyes, szép és jó dolgok melletti kiállást, a szókimondás bátorságát. Azt a felismerést, amit – bár örökérvényű igazság, mégis –mindenkinek saját magának kell megismernie, alkalmaznia és ezen axióma szerint élnie: a szeretet mindenek felett való. Azt, hogy előbb önmagunkat kell meglegnünk, tisztelnünk, szeretnünk testestől, lelkestől. Ha ezt meg tesszük, másokat is képesek leszünk szeretni.

Megtanultam, hogy a szó szép, de éles fegyver is, melylyel harcolni, védekezni és sebezni is lehet. Hogy barátság, barátok nélkül lehet, de nem érdemes élni. És azt is, hogy adni a legjobb a világon, hogy magyarnak lenni, öntudatosan élni ezt a gyönyörű nemzeti létet a legfelelősebb érzés.

Rájöttem, hogy soha nem szabad feladni semmit, de észszerű kompromisszumokat szabad kötni ahhoz, hogy az ember ugyanaz próbáljon lenni mindenhol: ember. Felismertem, hogy a világ nagy, ezer sebből vérző, de orvosol-

nunk mindenekelőtt azt kell, amit a szubszidiaritás szerint meg is tudunk gyógyítani.

Megtanultam, hogy ezer fokon kell égni, mert minden ember – legyen az családtag, barát, ellenfél, ellenség, egészséges vagy beteg – ügye ezt kívánja meg. Hogy a család egy olyan acélkemény véderő – ugyanakkor olyan puha fészék is –, mely nélkül minden csak sivárság volna. Végül magamba véstem azt is, hogy soha, egy pillanatra sem feledhetem: Isten irgalmas és szeret.

Hát „csak” ennyi nekem a KÉSZ. A megtalált út maga.

Pálmai Tamás
a KÉSZ elnökségi tagja

Számomra a KÉSZ elsősorban embereket jelent. Az alapító elnök emlékét, a második és harmadik elnök és társelnök barátságát. A KÉSZ központ munkatársait. Olyan közösséget, amellyel bármikor, bármely körülmények között kerülök kapcsolatba, azt érzem, hogy otthon vagyok.

Az idők jelei címmel jelent meg az elmúlt három évben egy kiadvány, amely a magyar társadalom helyzetét értékelte néhány kiemelt téma összefüggésében. E kiadványok szerkesztésében a KÉSZ is részt vett, szerzői általában keresztény értelmiséginek mondhatók. A nyolcvanas évtized végén, és azóta folyamatosan a KÉSZ maga az idők jele! Felmutatása annak, hogy a Krisztus követésére alapozott élet és a közösségért érzett értelmiségi felelősségvállalás képes a társadalom értékelvű formálására.

Egy katolikus szervezet, a Magyar Katolikus Újságírók Szövetségének elnökeként nem lettem tagja a KÉSZ-nek. Folyamatosan megerősödöm ugyanakkor abban az élményben,

hogy együtt haladunk, s bár a megvalósítás útjai sajátosak, közös célokért munkálkodunk.

Szikora József
főszerkesztő
Magyar Katolikus Rádió

A Keresztény Értelmiségek Szövetsége alakulásánál rendszeresen jelen voltam, mivel Csanád Béla professzorral régóta ismeretségben voltam. A kapcsolat 1978-tól kezdve fokozódott, mióta a jó barátja, Prokop Péter atya Rómából évente hazalátogatott. Közösén alakították ki a Keresztény Értelmiségek Szövetsége célkitűzését, és indították el a programokat, jelentették meg a Jel című folyóiratot, majd a JEL könyveket. Mindehhez Prokop Péter anyagilag is jelentősen hozzájárult. Csanád Béla rendszeresen tartott könyvbemutatót Prokop Péter új köteteiből, és kiállítást a képeiből. A tárlatok szakmai bemutatóit rendszeresen én tartottam.

Az elmúlt harminc évben sorra alakultak a KÉSZ vidéki csoportjai, amelyek közül több kitűnően működik, segíti hazánk keresztény öntudatának erősödését.

Osztie Zoltán elnök úrral is jó kapcsolatban vagyok ma is. Írtam cikkeket a Jelbe, előadásokat tartottam azokon a helyeken ahova hívtak, kiállításokat nyitottam meg stb.

Örülök a harmincéves megemlékezésnek, számvetésnek, mert éppen a 2020. évi Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előestéjén új lendületet adhat hazánkban a kereszténység elmélyítéséhez, hogy betölthessük – ismételten – hivatásunkat mint a kereszténység védőpajzsa.

Prof. Dr. Prokopp Mária
művészettörténész

A főparancs az élet feltételeit foglalja össze: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, felebarátodat pedig, mint saját magadat.”

Ez az ószövetségi törvény nemcsak azért főparancs, mert mindegyiknél fontosabb és mindegyiket magába foglalja, hanem azért is, mert mindenkire vonatkozik, és nemcsak sajátos körülmények között, s nemcsak különleges adottságok birtokában kötelez.

Mit jelent kereszténynek lenni a főparancs krisztusi értelmezésében? Ő úgy szerette önmagát, hogy minket jobban szeretett. Kereszthalála és feltámadása óta ez az új norma érvényes. Minden embertársunk felebarátunkká lesz, akit szolgáló szeretettel szeretünk. Ez a magatartás a szemlélődésből, Isten akaratának megértéséből nő ki. Az embert szolgáló szeretettel szeretni minden szeretetszolgálat célja. Ez esetben az egymással való kapcsolatunkat az határozza meg, amit az Isten mond és akar.

Ha Isten szava eltűnik az életünkből, maradnak az emberi szavak, amelyek alig bontakoznak ki az emberi önzésből. Ha Isten törvénye nem számít, emberi törvények lépnek a helyébe, és fenyegető közelségbe kerül a diktatúra. A csak emberi parancsokat csak diktatórikus eszközökkel lehet kényszeríteni.

Európa Isten tagadásával az isteni gondolkodást tagadta meg, tüntette el életéből, s közben demokráciát emleget. Csak emberi törvényekre hivatkozik, s állandósul a nyugtalanító kérdés: mi az igazság, hol az igazság? A feledésre ítélt Isten az igazság!

Ebben az elsötétült világban reménycsillag a keresztény demokrácia, az az emberi magatartás, amely a szolgáló szeretet-

ben gyökerezik. Azért szeretjük egymást, mert Isten szavára hallgatunk, s megértettük, hogy egymásra bízott bennünket az Isten. Ajándékba kapott életünkkel Istennek tartozunk, de adósságunkat egymás felé törlesztjük.

Az emberben, aki jön felénk, Isten közeledik hozzánk. Az emberben, akivel az utcán találkozunk, Istennel találkozunk. Az emberben, akiért áldozatot hozunk, Istennek szolgálunk.

Szolgáló szeretettel szeretni egymást, s egymásban Istent szeretni, győzelemre méltó emberi perspektíva.

P. Kozma Imre OH

A megalakuláskor a KÉSZ a nyilvánosan megvallott hit lehetőségét és a tudatos keresztény élet képviselését, örömteli felvállalását jelentette. Sok kiváló embert ismerhettem meg

az Előpatak utcai rendszeresen összejöveteleken, vezetőségi megbeszéléseken: az alapító Csanád Béla mellett a szelíd szavú poéta-főtitkárt, Dékány Endrét, vagy a szépírói tehetséggel is megáldott ügyvédet, Jávor Bélát, akiben az új elnököt láttuk, s a költő Tóth Sándort és Farkas Olivért. Mintha tudatos lett volna Csanád Béla választása. Emlékezetes több vidéki csoport megalakulása.

A rendszerváltás idején a megújulás egyik gyökerét a valósi néphagyományban véltük felfedezni, ezért a KÉSZ-en belül Erdélyi Zsuzsanna vezetésével megalakult a *Bálint Sándor Magyarságkutató és Vallási Néprajzi Munkacsoport*, amelynek titkáráként a szervezés volt a feladatom. A sok rendezvény közül emlékezetes marad Seres Katalin naiv művész és népi író kiállítása, köszöntése, egy megszenvedett élet elismerése. Éreztük, hogy „főlegyen esedik és kisimul” a lelke.

Az 1997-es tisztújítás után a korábbi vezetőség és a munkacsoportok munkájára már nem tartottak igényt. Így elmaradtam én is. Olykor előadásommal, tanácsaimmal segítem a KÉSZ munkáját, ha kéri, főleg szülővárosomban, Kunszentmártonban. A KÉSZ vidéki szervezeteit kellene erősíteni, hiszen a vallásgyakorlás ismét városi jelenség lett, a vidék pedig szó szerint 'paganus', azaz pogány marad. Kell(ene) a keresztény értelmiségi minta mindenütt.

Barna Gábor

*néprajzkutató, egyetemi tanár,
a Szent István Tudományos Akadémia főtitkára*

Szívesen köszöntöm a Keresztény Értelmiségiek Országos Szövetségét megalakulásának harmincadik évfordulóján.

Amikor 1975-ben megjelenhetett a II. vatikáni zsinat tanítása egy kötetben, az *Apostolicam actuositatem* c. dekretumhoz én írtam bevezető kommentárt. Ebben kiemeltem, hogy az egyház minden tagjára vonatkozik a parancs: „Menjetek el az egész világra, hirdessétek az evangéliumot, és tegyetek tanúságot rólam.”

Pünkösdkor az összegyűlt sokaság mindegyikére leszállott a Szentlélek. Mindegyiküknek egy volt a szíve és a lelke, a hívők száma pedig egyre inkább gyarapodott – olvassuk az Apostolok Cselekedeteiben. Szent Pálnak is voltak mindig munkatársai, akik a hit terjesztésében segítették. Csak akkor vonultak vissza, amikor a papság száma megnövekedett, a hierarchia vette át az irányító szerepét, a hívek pedig mindenben engedelmeskedtek nekik. Napjainkban a papok és a szerzetesek száma egyre csökken. Szükség van tehát olyan világiakra, akik jól ismerik az egyház tanítását és mindenben segítik a papság munkáját.

Amikor az „értelmiségiek” kifejezést használjuk, nemcsak a magasan képzett hívekre gondolunk, hanem olyanokra is, akik „értik” Krisztus evangéliumát, felkészítették őket annak továbbadására, és életükkel tanúságot tesznek erről. Amikor harminc évvel ezelőtt Csanád Béla, a Hittudományi Akadémia professzora megalapította a KÉSZ-t, a II. vatikáni zsinat szellemében cselekedett. Mi is megértettük az „idők” változását, és mint a Csornai Prépostság apátja két évvel később megalakítottam az országos egyesület helyi csoportját. Az alakuló ülésre meghívtam Csanád Bélát és egy verbita szerzetest, aki a világmisszióról, vagyis újraevangelizációról beszélt. Hála Istennek előadásainkra szép számmal jönnek az érdeklődők, mindazok, akik megértik,

hogy az egyházban nekik is feladatuk van a hit és a keresztény erkölcsi életre vonatkozóan. A harmincadik évforduló alkalmával a csornai KÉSZ helyi szervezetének nevében is kérem Isten áldását mindazokra, akik „érteni” akarják Krisztus tanítását és „készek” továbbadni a mai nemzedékeknek.

Dr. Horváth Lóránt Ödön
ny. csornai apát

Balassagyarmaton 1996-ban alakult meg a KÉSZ-csoport. *Vendrey Gábor* szalézi plébános atyával és keresztény barátokkal történt egyeztetés eredményeként vállaltam a helyi szervezet vezetését mindaddig, amíg munkahelyváltás el nem szólított.

Jézus örömhíre elsősorban a gyermekeknek és a szegényeknek szól. A keresztény értelmiségiektől várható leginkább, hogy ezt és az egész Szentírást megértsék, ezzel azonosulva evangelizálják a kereszténységről hovatovább mit sem tudó honfitársaikat. Keskeny az út ahhoz, hogy ne legyünk farizeusok, hanem igaz és hiteles tanítványokként, Isten képmásaiként szeretteink, nemzetünk örök boldogságra jutását szolgáljuk. A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének és minden keresztény értelmiséginek hivatása, hogy túllásson a szitán. Túllásson az én-központú, anyagelevű, kényelemorientált világon, és személyes példamutatással képviselje egyházunk, keresztény elődeink meggyőződését és hagyományát. Hogy a Szentlélek inspirációjával helyreállítsuk, újraalkossuk a Szent István királyunk Boldogasszonynak felajánlotta keresztény magyar hazát, s benne a Kárpát-medencében élő nemzetiségek szeretetteli össze-

tartozását. Hogy sokasodjunk számosságban és jószágban egyaránt.

Ez a hivatásunk! Segélje az Úr a KÉSZ-t a megvalósításához!

Dr. Limbacher Gábor

néprajzkutató

Nemzetünk története a honfoglalás óta összeforrt az európai kereszténységgel. Ma ez az értékrend egyre jobban visszaszorul. Mi ebben az igazi értékek iránt közömbös világban is ragaszkodunk hagyományainkhoz: katolikus hitünkhöz és magyar nemzeti identitásunkhoz. Ezeket az Istentől kapott kincseket hűségesen akarjuk őrizni és továbbadni utódainknak. Meg akarunk maradni katolikusnak és magyarnak.

A határ másik oldalán élőknek ez nem könnyű. E cél érdekében alakítottuk meg tizenegy éve a Katolikus Kört, mely soraiban tudja városunk templomjáró magyar katolikusainak többségét.

Jelentős esemény volt a KÉSZ elnökének, Osztie Zoltának előadása templomunkban 2015 őszén. Látható változást hozott a társszervezeti kapcsolat felvétele a következő év áprilisában. Hitünk, anyanyelvünk megmaradása érdekében elengedhetetlenül szükséges az anyaországi keresztényekkel való állandó kapcsolat. Érezzük testvéreink felénk nyújtott kezének melegét, és igyekszünk viszonzni, meghálálni a bizalmat. A KÉSZ minden küldöttgyűléséről, zárandokútjáról hitben és magyarságunkban megerősödve, lelkiekben feltöltődve térünk haza.

Köszönöm a segítő kezet és köszöntöm a harmincéves KÉSZ-t. Hiszem, hogy szembe tud nézni az új kihívásokkal,

és hatékony megoldást fog találni. Folytatja evangelizációs küldetését, lesz ereje és kitartása a küzdelemre, hitünk és nemzetünk megvédésére.

Pelle Tibor

Rimaszombat, a Katolikus Kör elnöke

A KÉSZ-szel Osztie Zoltán tanácsadójaként először a viharos Margit gimnáziumi elnökválasztáson találkoztam. Nem sokkal ezután, az alsóörsi küldöttgyűlésen „debütáltam”. Zoltán atyával közösen próbáltuk az üzleti életben akkor már széles körben alkalmazott, de a társadalmi szervezetekben nem nagyon ismert stratégiatervezési folyamatot bevezetni. A műhelymunkák során mély benyomást tett rám a küldöttek elkötelezettsége, a csoportok szeretetközössége. A kezdeti értetlenség után („minek nekünk az az amerikai módszer?”) sikerült meghonosítani a munkamódszert, aminek mentén – a későbbiekben Matolcsy Jánossal közösen – mintegy húsz éven keresztül segíthettem a KÉSZ munkáját. Hálás vagyok, hogy a mindennapi gondok mellett lehetőségem volt dolgozni egy szervezet küldetésének alakításában, amely nemcsak a mindennapi feladatokat, hanem végső soron az örök életet tartja szem előtt.

Pál Ákos

A KÉSZ-szel tíz évvel ezelőtt, Osztie Zoltán atya révén kerültem kapcsolatba. Magyarország legnagyobb keresztény civil szervezetének fő célkitűzései a szívemből szólnak. Különösen a magyarság létének és önbecsülésének támogatása egyezik meg valamennyi alkotásom üzenetével. Számos vetített képes előadást tartottam a helyi csoportok-

nál szerte az országban, és több alkalommal láttam őket vendégül a galériámban. Bekapcsolódtam *Az idők jelei* programsorozatba. A KÉSZ által alapított Kárpát-medencei Magyarország Evangelizációjáért Alapítvány *Kárpát-medencei keresztény alkotóművészek támogatása* projektje kuratóriumának elnökeként segítem a határokon átívelő munkát 2019-ben.

Különösen napjainkban, amikor Európa-szerte veszélyben a keresztény hit és kultúra, a hagyományos erkölcsi rend, fontos a KÉSZ tevékenysége. A magyar nemzeti művészet elkötelezett híveként, alkotóművészként és művészettörténészként, jó honleányként továbbra is kitarok és kiállok a keresztény hit, nemzeti erényeink és értékeink mellett. A keresztény magyar kultúra megerősítése, megmaradása érdekében támogatom a KÉSZ munkáját.

Isten áldja és segítse a harmincéves KÉSZ további nemzetépítő munkáját!

Józsa Judit

kerámiaszobrász, művészettörténész

A feleségemmel 1990 januárjában lettünk a KÉSZ tagjai. Jáki Teodóz bencés tanár, atyai barátunk irányította figyelmünket egy Budapesten induló kezdeményezésre, ahol Csánád Béla teológiai professzor irányításával szakmai csoportok munkálkodtak. Osztie Zoltán atya elnökletével gomba módra szaporodtak a KÉSZ vidéki és külhoni csoportjai. 22 éve alakult meg a KÉSZ Tatabányán, 18 éven át voltam az elnöke. A keresztény kultúra ötvözése a bányász, a szlovák és a sváb nemzetiségi hagyománnyal nem kis feladatot adott csoportunknak. Programjainkkal igyekeztünk a lakosság

minden rétegéhez szólni, hitünket a társadalom felé nyíltan közvetíteni.

A Küldöttgyűlések számomra az aktuális ügyek rendezése mellett a szellemi, lelki épülés színtere volt. A vidék történelmének, kultúrájának megismerése, személyes kapcsolatok, barátságok építése is szorosabbá fűzte az egyesület tagjait. Nagyon fontos a KÉSZ jelenléte a mai társadalmi helyzetben, amikor szükséges megszólalni, értéket közvetíteni és Jel lenni. Ezt a szervezet fungáló elnökei mindig tudták. Maklár Ákos atya erős hittel, imádságos szeretettel folytatja elődei törekvéseit. Hálát adok az Úrnak, hogy tagja és munkása lehetek a KÉSZ-nek.

Pap István

a tatabányai csoport volt elnöke

Római katolikus magyar író vagyok. Nehezen viselem, hogy ezért ma hazánkban bárki lenézzen. Pedig előfordul, elsősorban a nemes erkölcstől elrugaszkodott töltetű tollal firkáló nemzetsemlegesítő szellemi szennyezése következtében.

Ezért a Keresztény Értelmiségiek Szövetségét jelképes menedékházamnak tekintem, ahol az azonos akolbeliek védelmét érezve publikálhatom – a Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésem indoklása szerint – a keresztény és polgári értékrendet következetesen képviselő, a spirituális realizmus jegyében született műveimet. A KÉSZ otthont ad a keresztény irodalomnak, s kifejezetten örülök, hogy a JEL irodalmi rovatának „portásaként”, az Istennel élő művészek munkáinak beengedésével szolgálhatom az olvasókat.

Az illiberális kereszténydemokráciát hirdető érában is fontos szerepet tölt be ez a Szövetség, hiszen olyan hitbéli és erkölcsi elvek hirdetője, melyek széleskörűen a minden-

napok „jó oldaliságára” késztetnek. Azért, hogy Gárdonyi Géza megfogalmazásával élve: ne egymás taposása, hanem egymás gyámolítása jellemezze az embereket.

Zsirai László

író, publicista, irodalmi szerkesztő

Isten éltesse a harmincéves Keresztény Értelmiségiek Szövetségét akkor, amikor egy korszakos változásnak vagyunk tanúi. Amikor az új kihívásokat még megérteni is nehéz, hiszen az internetről és a televízió csatornáiból folyamatosan (és egyre erőszakosabban) fejtetőre állított „értékek” zuhanak ránk és gyermekeinkre. Jókívánságok helyett ezért inkább kéréseimet sorolom társaim felé:

Kövessük Ferenc pápa buzdítását, aki minket, világi hívőket és közösségeinket is arra szólít, hogy legyünk próféták, hiszen a keresztségben mindenki királyi, papi és prófétai hivatást kapott. Vállaljuk ezt még akkor is, ha a prófétálás zajt csap, úgy látszik, ma erre van szükség. Miközben hallgatunk, vagy éppen önelégülten védjük hit nélküli kulturális kereszténységünket, a világ elmegy mellettünk. Segítsük egymást az evangélium életre váltásának útján, fontoljuk meg az irányváltást: prédikáció helyett inkább megtérés!

Fohászkodjunk együtt Ferenc pápával: „szeretném megtalálni a szavakat, hogy egy buzgóbb, örömtelibb, merészebb evangelizációs korszakot ébresszek, amely telve van a végsőig menő szeretettel, és a másokra átragadó élettel”. (Evangélii gaudium)

„...ez a mi munkánk; és nem is kevés.”

Nógrádi László

a lenti csoport elnöke

Mint az alapítók egyike a Csanád Béla megfogalmazta alapítólevéllel, annak programpontjaival egyetértve kezdtük el a szervezeti fölépítést. Elsődleges cél volt – az is maradt öröndetesen mindmáig –, hogy az értelmiségi megszólítás mindenkire vonatkozott/vonatkozik, akik a Szövetség koncepcióját követik. Nagyszerű műhelymunkának lettem tanúja-szervezője, és örömmel tölt el, hogy az első elnök szándéka mindmáig jelen van az immár országosan jól ismert szervezet munkájában.

Tóth Sándor
költő

Michels Antal atya 2014 és 2016 között Beregszászban szolgált plébánosként. Az ő indíttatására alakult meg Kárpátalján, Beregszászban a KÉSZ 2015-ben. Az egyházközségtől

engem kértek meg az alakuló ülés megszervezésére. Beregszászban a KÉSZ fogja össze a közösségükért tenni akaró katolikusokat. Az eltelt idő alatt próbáljuk menteni a keresztény tárgyi és eszmei értékeket. Olyan hiánypótló tevékenységet végzünk, amelyet egyetlen, a városban működő magyar szervezet sem vállal fel ebben a formában. Mindig is szerettem volna szülővárosomért tenni valamit, s úgy érzem, hogy ezt a KÉSZ-en belül találtam meg.

Jakab Eleonóra
a beregszászi KÉSZ elnöke

Amikor végigolvastam a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének bemutatkozását az interneten, akkor döbbsentem rá, mennyi párhuzamosság van közöttünk. Éppen egyidősek vagyunk, hiszen mi is a rendszerváltás évében, 1989-ben kezdtük meg egyházi lapkiadó munkánkat. Hetilapunk, a Keresztény Élet is nevében hordozza a „keresztény” jelzőt. A KÉSZ-szel együtt mi is valljuk: „Keresztény, azaz krisztusi ember mindaz, aki Krisztusban él és Krisztus őbenne.” Ez mindkettőnk számára egyfajta ökumenikus küldetést is jelent.

És hasonlatosságot jelez szolgálatunk kettős iránya is: az egyház felé, a krisztusi ember felé és a társadalom felé, egyfajta „külső misszióval”, amely a krisztusi élet szépségét kívánja bemutatni. Hiszen társadalmi, politikai életünk annyira lesz emberi, amennyire krisztusi.

S végül a KÉSZ-hez hasonlóan mi is a magyar nemzetben és nem országban gondolkodunk, hiszen a Keresztény Élet és az Új Misszió folyamatosan eljut a határon túl élő magyarsághoz is.

Mindezek után úgy érzem, nyugodtan köszönhetem testvérként a harmincéves Keresztény Értelmisségek Szövetségét. Kívánom, hogy küldetésének további évtizedeit is jellemezzék azok a szép és krisztusi célok, amelyek eddig is. „Belső” és a „külső” missziója során pedig továbbra is használja azt az egyenes és bátor megfogalmazást, amely Jézus Krisztus beszédére is jellemző volt.

Czoborczy Bence
főszerkesztő

Keresztény Élet hetilap és Új Misszió katolikus folyóirat

A Keresztény Értelmisségek Szövetsége munkáját régóta figyelemmel kísérem. 2010-ben a keresztény hit és a jól megalapozott magyarságtudat védelmében szervezett előadás-sorozat részeként, amely könyv formájában is megjelent *Keresztény gyökerek és a boldog magyar élet* címmel, a Pálos Rend történetét és lelkiességét több helyszínen is bemutatthattam.

Ezek az alkalmakon megismerhettem a krisztusi hitüket megvalló értelmisségeket, akiknek szerepe vitathatatlan a magyar társadalom életében. Ugyanakkor sok ismerőssel is találkoztam, akik a KÉSZ munkájában aktívan részt vesznek és ebből a szempontból új oldalukat ismerem meg.

A KÉSZ-nek köszönhetően kaptam meghívást a Keresztény Szigetre is, aminek jelentőségét nagyon fontosnak tartom.

Isten dicsőítésének, az evangélium terjedésének elmúlt harminc éve a Keresztény Értelmisségek Szövetségén keresztül sok gyümölcsöt termett. Kívánom, hogy Isten ke-

gyelméből ez a szolgálat tovább folytatódjék Isten népének és nemzetünknek javára!

Bátor Botond
pálos szerzetes

Különleges megtiszteltetés számomra, aki Magyarországtól tízezer kilométerre végez missziós munkát, hogy rendszeresen írhatok a KÉSZ színvonalas folyóiratába. Ez a kapcsolat tette lehetővé, hogy háromévenkénti haz látogatásaimkor sok KÉSZ-csoport előtt tehettem tanúságot az egyház missziós küldetéséről.

Ezek a közösségek élő hordozói annak a krisztusi egyetemes gondolatnak, amely az egész emberiséget egybefűzi. Már harminc évvel ezelőtt is, amikor megalakult a KÉSZ, nagy szükség volt olyan keresztény világnézeti munkára, amely túlmutat a plébániák keretein. Mostanra pedig a csoportok igen sokféle szakmai és társadalmi háttérrel rendelkező tagjai sokat segítenek abban, hogy keresztény világnézetünk mások számára is meggyőző tanúságtétellé válhasson. Hiszek benne, hogy a szervezet így járulhat hozzá az egyház népek és korok feletti hitterjesztő munkájához. Hálatelt szívvel kívánom, hogy a KÉSZ lelkiisége sok missziós papi, szerzetesi és önkéntesi hivatást adjon Krisztus világméretű missziója számára.

Lányi Béla
verbita missziós testvér

Köszöntöm a harmincéves KÉSZ-t. Nagy jelentőségű tett volt a megalakítása, mert a megelőző 45 év hosszú volt, kegyetlen és alattomos. A szovjet katonai megszállás egyszerre volt nyílt és burkolt támadás az élet ellen, az Eucharishtiában

örök életet adó, táplálékul velünk maradt Megváltó ellen. És lám, amikor 1991. június 19-én az utolsó megszálló katona is elhagyta az országot és „szertenéztünk” a világban, döbbenettel kellett tudomásul vennünk, hogy az élet egyedüli forrását, az Eucharishtiában velünk maradt, élő Krisztust mindenütt üldözik.

Ám új helyzet jött létre a világban, a panteizmus mocsarából kötelező a tudomány világát kiszabadítani. Eddig azt kellett elfogadni, hogy a „tudomány kötelezően materialista”, ma tudjuk, hogy kizárólag az „igazság, a feltárt igazságok” világa! A számunkra leglényegibb igazság, amit a mindennapi élet is és a tudomány is bizonyít, hogy amíg körülöttünk minden anyagi létező törvényfüggő, addig mi, emberi személyek istenfüggő élőlények vagyunk, de Krisztus nélkül csak „bálványisten-függők” lehetünk! Őbenne és Őáltala – teljes bizonyossággal, amikor magunkhoz vesszük az Eucharishtiában – a Szentháromság egy Istenben élők, örökké élők lehetünk! Ennek a magasztos igazságnak a tudatosítása a társadalom széles rétegeiben a KÉSZ csodálatos feladata a jövőben is!

Kellermayer Miklós

egyetemi tanár, professzor emeritus

Amikor a KÉSZ harmincéves jelenlétét ünnepeljük, a közösségi-történeti visszatekintés és a személyes emlékek együtt merülnek fel emlékezetemben. Büszkén és örömmel gondolok a több mint két évtizedre, amikor a nyíregyházi csoport elnökségi tagjaként részese voltam a tartalmi és szervező munkavégzésnek, és 2007 és 2012 között az országos küldöttértekezleteknek Kecskeméten, Budapesten, Tiszafüreden, Tatán és más helyeken is.

Tanárként, közéleti tevékenységem során és az értelmiségi lét mindennapjaiban az elmúlt három évtizedben sokféle témában és formában sürgetett az erkölcsi kötelesség: keresztényként – az idők jeleire figyelve – közösségben jobbítani a világot. Így volt ez akkor is, amikor egy előadásomban és a *Jel* című folyóiratban arra kerestem választ, evangelizál-e az irodalom? És akkor is, amikor több fórumon is megszólaltam az egyre veszedelmesebben eluralkodó nyelvi trágárság ellen.

Sorozatban mutattam fel az adventi csodavárás hangulatát, Szent II. János Pál pápa: „Ne féljetek” üzenetét, az idők jeleit elemző tendenciákat, az Árpád-házi szentek életének és országépítő munkájának napjainkig ható értékeit és eredményeit. Irodalmi fórumokon, világi olvasóköri foglalkozásokon – ahol gyakran tanítványaim, a görögkatolikus kispapok voltak „fegyverhordozóim” – kimondva-kimondatlanul hirdettük az örömhírt akkor is, amikor írói-költői kötetbemutatókon szerepeltünk, és akkor is, amikor a Szent Márton-év és a Szent László-év emlékét és hagyományait mutattuk be.

Nekem, nekünk a harmincéves KÉSZ programot adott, fórumot teremtett és jövőt formáló eszmeiséget közvetített.

Dr. Csermely Tibor

a nyíregyházi csoport tagja

Politizálhat-e az egyház? A válasz egyértelmű: az egyház mint intézmény nincs egyetlen párthoz sem kötve. Ugyanakkor kötelessége az egyháznak képviselni az evangélium értékeit, nem visszahúzódva a templomok falai közé, hanem a minél szélesebb nyilvánosság előtt.

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége arra törekszik kezdetek óta, hogy ennek a kihívásnak megfeleljen. Csanád Béla

professzor Előpatak utcai háza otthont adott azoknak, akik egyre határozottabban és szervezetteren kívánták képviselni és hallatni a keresztény értékeket.

A keresztény hit magánügy, de a keresztény ember létezése már közügy. Közügyet képviselni pedig szervezetteren lehet. Az eleinte baráti társaságnak induló közösségből szervezet lett. Hiányoztak és ma is hiányoznak a társadalomból azok az emberek, akik elkötelezetteren merik és tudják vállalni tudományterületük biztos ismeretével és hátterével az ún. „profán” világban az evangélium életet alakító világát.

Az egyre szekulárisabbá váló világban a kereszténység sokak számára idejét múlt doktrína. A KÉSZ újra és újra szervezetter formában is bizonyosságot tesz arról, hogy a kereszténység megkerülhetetlen, életet formáló valóság.

Aldott legyen az alapítók emléke! És Isten áldása legyen mindazokon, akik tudatosan vállalják a krisztusi örömhír emberformáló, egy emberibb társadalmat szolgáló küldetését!

Korzenszky Richárd OSB
ny. tihanyi perjel

A KÉSZ miskolci munkájába 1993 tavaszán kapcsolódtam be, amikor Kartal Ernő miskolci minorita szerzetes és Várhelyi Krisztina közgazdász a csoport újraszervezését végezte. A szervezőmunka kiemelt szempontja az ökumenikus együttműködés volt, így az elnökség római és görög katolikus tagjai mellett képviselőtet kapott Péter József elnök személyében a helyi reformátusság, míg jómagam az evangélikusokat képviseltem.

Az elkötelezett működést nagyban segítette, hogy megszthattuk tapasztalatainkat az országban működő egyéb

helyi csoportok aktivistáival. Emlékezetes maradt számomra a 90-es évek derekán az egyik tihanyi téli hétvégén megvalósult találkozás, ahol Mirk István, Erdélyi Zsuzsanna, Dékány Endre és még mások társaságában spártai körülmények között – a jéghideg házban a tüzelő hasogatásáról és a fűtés felélesztéséről is a résztvevőknek kellett gondoskodni – cserélhettük ki gondolatainkat az alapítás kori szervezési küzdelmekről.

A havi rendszerességgel tartott előadásokkal, hangversenyekkel, vetítésekkel, kirándulásokkal és teadélutánokkal nemcsak a keresztény értelmiségieket, hanem Miskolc értelmiségét is sikerült megszólítani, így a templomfalak mögül kiléptünk a szélesebb körű helyi nyilvánosság elé.

A KÉSZ helyi csoportja Gróf Lajos szerkesztésében 2005-ben negyedéves kiadványként indította el a Miskolci Keresztény Szemle folyóiratot, amely rendszeresen megjelenik nyomtatott és elektronikus kiadványként is. 2017 óta

főszerkesztőként törekszem a lap olvasói és szerzői körének megtartására és bővítésére, a keresztények társadalmi felelősségvállalásának bemutatására, a lap ökumenikus és kulturális arcának folyamatos megőrzésére és megújítására.

Dr. Zsugyel János
a miskolci csoport tagja

Canterbury Anzelm híres mondása minden keresztény, keresztény számára zsinórmérték: fides quaerens intellectum – a hit törekszik az értelemre. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége a gondolkodó és felelősen cselekedni akaró Krisztus-hívők jó társasága. Emlékszem, amikor a Magyar Televízió még az első szabad országgyűlési választás előtt hírt adott a keresztény értelmiségiek első találkozásáról. Valóságos „evangélium” (örömmüzenet) volt ez akkor sokunknak, akik elérkezettnek láttuk az időt, hogy Magyarországon felelős keresztények végre részt vegyenek a közéletben, a jövő alakításában. Felemelő emlékeim közé tartoznak a 90-es években kezdődött KÉSZ-kerekasztalok, az a pezsgő és életerős párbeszéd, mely által a polgári, keresztény, nemzeti oldal jelentős támogatást kapott. Büszke vagyok rá, hogy ennek része lehettem. A feladat, melyre a keresztény értelmiségiek vállalkoztak, sohasem tekinthető elvégzettnek. Hiszen a keresztény értékek védelme és erősítése minden helyzetben, változó időkben arra kötelez minket, hogy az örök értékeket újra és újra aktuális üzenetként fogalmazzuk meg.

Balog Zoltán
lelkész,
az emberi erőforrások volt minisztere
a Polgári Magyarországért Alapítvány elnöke

Bíró József

Többé kevésbé

(- emlékezés Szöllősi Zoltánra -)

:
tervszerűtlenül ámde megtörténtek
merthogy történniük elrendeltetett

:
sokórás végigvitázott vonatozások
néhanap' dülöngélés alkalmasint

:
de cem be ri
hó e sés ben

*„...nekünk szólni kell már
múltban és jövőben
igaznak nincs határ”*

(Csanád Béla)

Magyar idők

Az élet ünnepnapok nélkül olyan, mint a hosszú út vendégfogadó nélkül – így gondolták az ókori görögök, és nekünk sincs okunk ezt másként gondolni.

A mai ünnepi találkozásunkon egy közösen megtett útra, a közösen megélt, átélt és alakított elmúlt harminc esztendőre tekintünk vissza azért, hogy számba vegyük az eltelt időt, az elvégzett munkát – de legfőképpen azért, hogy hálát adjunk a Történelem Urának ezért az időért, hálát adjunk azért, hogy ma is együtt lehetünk.

Tisztelettel üdvözlöm keresztény értelmiségünk jeles képviselőit az Országházban. Megkülönböztetett örömmel köszöntöm külhonból érkezett vendégeinket ebben az épületben, amelyről a nemzeti összetartozásunknak 2010-ben történt közjogi megerősítése óta méltán mondhatjuk, hogy több, mint a törvényhozás helye, ismét a nemzet háza lett a nagyvilágban élő minden magyar számára. Itt, a Szent Korona közelségében különösképpen átérezhető mindannyiunk számára az írástudói küldetés és a politikusi szolgálat azonos töről fakadó lényege: a felelősség a magyarság és általunk vezetett közösségei iránt. Nemzetünkkel szemben mindannyian a legszigorúbb felelősséget viseljük, egy olyan felelősséget, amely alól nincs kimentés, nincs enyhítő körülmény – csak a történelem által hitelesített eredmény számít. Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége a legmegfelelőbb helyszínen ün-

nepli fennállásának harmincadik esztendejét. Isten hozta Önöket!

Egy házigazda által elmondandó ünnepi köszöntőnek van néhány műfaji alapszabálya. Az egyik, hogy ne legyen túl hosszú, a másik, hogy ne vegye el a vendégek kenyerét, azaz mondandóját, a harmadik pedig az, hogy mindenképpen tartalmazzon legalább egy jókívánságot. Nos, ami a harmadik követelményt illeti: hadd hivatkozzam *Németh Lászlóra*, aki 1943-ban, a következő szavakkal kezdte szárszói előadását: *„Aki a magyarság újkori történetét megírja, arra kell felelnie, hogy süllyedt ’benszülött’-té ez a nagy középkori nemzet tulajdon országában?”*

Az én mai jókívánságom önmagunk s – ezenbelül – keresztény értelmiségünk számára az, hogy 2043-ban mindannyian elmondhassuk: annak, aki a magyarság legújabb kori történetét megírja, arra kell felelnie, hogy ez a nemzet fél évszázad alatt miként emelkedett ki a neki szánt benszülötti sorsból, és miként lett végre ura a tulajdon országának. Ha a Jóisten megadja nekünk ezen jókívánságunk beteljesülését, akkor elmondhatjuk, hogy életünk során nem dolgoztunk hiába.

Nem volt hiábavaló a közös erőfeszítésünk, amikor harminc esztendővel ezelőtt kimenekítettük Magyarországot a kommunizmus összeomló romjai alól, nem volt hiábavaló, hogy a kommunizmus rendszerének 1990-ben történt demokratikus lezárását követően, húszesztendőnyi útkeresés után, 2010-ben – ugyancsak demokratikus módon – lezártuk a posztkommunizmus korszakát is, és megkezdtük az alávetett és kizsákmányolt benszülötti állapotból való kilábalás programjának végrehajtását.

A már megidézett Németh László – akinek a keresztény értelmiségre vonatkozó eszményképe napjainkban is példát, mércét és erőt adhat minden felelős írástudónknak – úgy vélte, hogy a magyarság XX. századi balsorsának legmélyebb oka az volt, hogy a világhistória órája gyorsabban járt, mint a miénk.

Mire a magyarság az országában kiérlelt volna valamit, a külvilágban kaszára érett a kor, és hullott minden. A középkor óta a magyarság soha nem volt rest megváltani önmagát a bennszülötti létből, de mindig függött fölötté valamiféle különös külső végzet, amely sohasem engedte, hogy amit a maga javára elkezdett, be is fejezhesse. Ez ellen egy védelem van – mondta Németh László: ha a belső nemzeti folyamatokat, amennyire lehet, függetleníteni tudjuk, nem a kor eszméitől, hanem a kor beavatkozásaitól.

Jókívánság mellé jó hírrel is szolgálhatok: az elmúlt kilenc esztendőben közösen elvégzett munkánknek köszönhetően esély van arra, hogy az előttünk álló időben a világhistória órája nem bizonyul gyorsabbnak mint a miénk, sőt – köszönhetően a magyarok erőfeszítésének és a kormány politikai teljesítményének is – vannak arra utaló jelek, hogy a világot Európában egyre többen a magyar időhöz igazítják vagy fogják igazítani.

Mindezek okán, kellő szerénységgel és a szükséges önbizalommal mondjuk ki: együtt megtörjük a balsorsot, közösen lerázzuk magunkról a történelmi fátumot, sikerre visszük és beteljesítjük az ország és a nemzet 2010-ben elkezdett emelkedését, a XXI. század közepére végleg kiváltjuk magunkat a mások által nekünk szánt bennszülötti sorsból, és ebben ezúttal semmilyen ellenérdekelt erő nem tud bennünket megakadályozni.

Keresztény elkötelezettségű értelmiségünknek köszönjük, hogy megtanít arra, miként olvassuk az idők jeleit, hogy mindig különbséget tudjuk tenni a jó és rossz, a hűség és hűtlenség, az erény és a bűn között.

Ma a legnagyobb ellenfeleink az erényekkel szemben álló bűnök és mindazok, akik a bűn szolgálatában állnak: a bölcsességgel szemben álló tudatlanság, és azok terjesztői, a bátorsággal szemben álló gyávaság és azok ideológusai, az igazságossággal szemben álló igazságtalanság és azok haszonélvezői, a mértékletességgel szemben álló mértéktelenség és azok hirdetői.

Arra kérem Önöket, hogy miként a múltban, úgy a jövőben is segítsék a felelős magyar politikát, hogy közös történelmi céljaink felé tartani tudja a jó irányt. Nagy küzdelemben állunk, és a győzelem feltétele, hogy nagy ellenfél ellen (amely alatt nem a mai itthoni ellenzék értendő) nagy lelket tudjunk növesztetni. Ez csak Önökkel együtt sikerülhet!

Isten éltesse a harmincesztendős Keresztény Értelmiségiek Szövetségét! Szellemi és lelki erőt gyarapító együttlétet kívánok Önöknek!

Krisztus üzenetét képviselni a mai Európában

Ha egy régi hadvezér megnyert egy nagy csatát, könnyen elterjedt róla a hír, hogy Iulius Caesartól származik. Harminc év után visszatekintve a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége történetére, újra átérezzük az alapítás idejének légkörét. Amikor *Csanád Béla* professzor úrtól a Hittudományi Akadémia folyosóján azt hallottam, hogy szövetséget kellene alapítani a keresztények társadalmi aktivitásának megszervezésére, visszakérdeztem, hogyan gondolja ezt. Azt válaszolta, hogy ha lehet, hivatalos egyházi jelleggel, esetleg püspökkari alapítással, mint hajdan, a háború előtt az *Actio Catholica* esetében történt. Jómagam is, de mások is tovább kérdezték persze: Biztosan szabad ezt? Úgy tűnik, akkoriban legalább kétféle aggály merült fel ezzel a gondolattal szemben. Az egyik ez volt, hogy a szocializmus évtizedei után eljutottunk-e már arra a pontra, amikor az állam megengedi, vagy legalább eltűri az ilyen szerveződések. A másik aggály kissé bonyolultabbnak látszott: ha ezt már lehetséges, micso-da bennfentes emberek lehetnek a kezdeményezők, hogy ezt már tudják? Akkor viszont milyen vágányon fog elindulni az egész szerveződés? Így történt, hogy végül is civil kezdeményezésként és nem egyházi szervezet keretében alakult meg a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége.

Csak hogy nagy úr az idő, és bátor vonásokkal rajzolja meg a fejlődés ívét a történelem. Mert a Keresztény Értelmiségi-

ek Szövetsége megalakult, országszerte elterjedt, nagyon sok értékes, őszinte kezdeményezést és törekvést egyesített, igen sok ember vágyainak nyitott szabad teret. Impozáns és bizony a hit és a társadalom számára rendkívül hasznos programok és akciók egész sorát szervezte meg, és kialakult egyházunkkal is a bizalom és az alkotó együttműködés, aminek nagyon sok konkrét példáját láthattuk az elmúlt évek során.

A mai nap nemcsak a visszatekintésre alkalom, hanem arra is, hogy szemügyre vegyük, hogyan alakult hazánk és a kereszténység helyzete az utóbbi harminc év folyamán. Katolikus egyházunkban Szent II. János Pál pápa korszakában indult ez a szövetség. Ő volt az, aki a II. vatikáni zsinat útmutatásait építő és értékeket teremtő módon fordította le a gyakorlat és az intézményes egyházi élet nyelvére. Ezt fejezte ki már a névválasztása is, János Pál. XXIII. János és VI. Pál, vagy Szent János, a szeretett tanítvány és Pál, a nemzetek apostola, aki tényleg el akarta vinni az evangéliumot a Föld végső határáig. Nem sokkal a rendszerváltozás után nagyon sokan telve voltak csodálkozással és bizakodással, ahogy a zsoltár mondja „olyanok voltunk, mint akik álmodnak”. De egyházunkon belül is megoszlottak a vélemények arról, hogy mit kell, mit lehet kezdeni az újonnan ránk köszöntött szabadsággal. Volt, aki azt szerette volna most már nyíltan is folytatni, amit a korábbi években elkezdett. Például szerzetesközösség módjára élni egy nagyobb magánlakásban, közben civil munkahelyen dolgozni, de immár félelem és titkolózás nélkül. Mások még emlékeztek az 1948 előtti állapotokra, és azt gondolták, hogy vissza kell állítani, talán még formailag is az akkori helyzetet. Ismét mások érzékelték azt, amit Antall József miniszterelnök úr a „tetszettek volna for-

radalmat csinálni” mondatban fogalmazott meg, vagyis hogy nem teljesen a mi saját elképzelésünk és teljesítményünk volt az, ami történt, hanem világméretű folyamatok erőterében élünk. Ez pedig jelentős mértékben meghatározta, hogy mit akarjunk, mit akarhatunk, és hogyan vigyük azt végbe.

Sokan ijedten tapasztalták, hogy a nemzeti vagyon egy jelentős része nem tért vissza a társadalom tagjainak tulajdonába, hanem gyorsan és kedvező feltételek mellett nemzetközi társaságok kezébe került. Sokan nem értették, miért kell az új tulajdonosoknak a termelést számos területen csökkenteni vagy megszüntetni, esetleg a cégek kutatási részlegét elsőként zárni be mondván, hogy másutt, a nagy nyugati központokban erre amúgy is megvan a megfelelő kapacitás. Újdonságnak számított, mégpedig nyugtalanító felismerésként, hogy megjelent a munkanélküliség és a hajléktalanság. Az új gazdaságban a képzettség nélküli fizikai munkára is kevesebb volt az igény, így egész rétegek vagy akár kisebb régiók estek ki a munka világából. Szinte eufórikus örömmel látták sokan, hogy márkás nyugati termékeket is lehet kapni mindenütt, de hamarosan kitűnt, hogy sokan csak hitelből tudták mindezt megvásárolni, sőt az is gyakran előfordult, hogy az elismert nyugati márkanév nálunk gyengébb minőséget takart.

A nyolcvanas évek kissé visszafojtott, elég formális közbeszéde után nem kis félelemmel tapasztaltuk, hogy megjelentek a szenvedélyes, gyűlöletkeltő megnyilatkozások is, nem egyszer a vallás, a kereszténység vagy a katolicizmus ellen. Volt, akit mindez váratlanul ért. Annyi évtized megalázottsága és elnyomása után hogyhogy itt már megint mi vagyunk a bűnösök?

Magában az egyházban II. János Pál pápa Szentlélektől ihletett útmutatásai nyomán elterjedtek az újabb idők törekvései is. Megújultak az egyházmegyéik határai, megjelent Budapest neve főegyházmegyénk elnevezésében, praktikusabb, a mai élethez közelebb álló szervezeti formák jöttek létre. Ugyanakkor újjászületett a szerzetesség. Sok egyházi intézmény indulhatott el, főként a régi, visszaadott épületekben. Néha bizony váratlan ellenkezések és konfliktusok között. Az egyházmegyei zsinatok megtartása jó alkalom volt arra, hogy átgondoljuk egyházi küldetésünk egész skáláját. Maga II. János Pál pápa volt az, aki 1991-es látogatása során arra bátorította püspöki karunkat, hogy egyházmegyei zsinatokat tartsunk. Ezek tették lehetővé, hogy szisztematikusan, közösségileg, papok, szerzetesek és világiak bekapcsolásával áttekintsük egyházi tevékenységünk, küldetésünk egész skáláját a világegyház életének összefüggésében. Ugyanez a szent pápa hívta fel a püspököket arra is, hogy ne hátrafelé, hanem előre tekintsenek, és erősítsék egységüket a közös célok érdekében.

Hol volt a helye ebben a megújulási folyamatban a világiak küldetésének és a földi ország alakításának? A II. vatikáni zsinat a világi hívek apostolkodásáról az *Apostolicam Actuositatem* kezdetű határozatában szól. Külön kitér az *Actio Catholica*-ra, amelyet a következő ismertetőjegyek együttes jelenléte határoz meg:

1. Célja azonos az egyház apostoli céljával: megnyerni az evangéliumnak és megszentelni az embereket, és kialakítani bennük a keresztényi lelkiismeretet, hogy képesek legyenek az evangélium szellemével átítani a közösségeket és környezetüket.

2. A világiak együttműködnek a hierarchiával, hozzáadják a maguk tapasztalatait és felelősségét az egyház lelkipásztori tevékenységéhez.

3. A hívők élő szervezet módján egyesülve cselekszenek.

4. A világiak a hierarchia irányítása alatt működnek, és erre a főpásztoroktól kifejezett megbízást is kaphatnak (AA 20).

Áttekintve ezeket a feltételeket, világossá válik, hogy a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége részben hordozza ezeket a jegyeket. Ugyanakkor elsődleges és szinte kizárólagos célja nem teljesen azonos az egyház apostoli céljával, hiszen nem elsősorban és közvetlenül a lelkek üdvösségét szolgálja, de nem is áll az egyházi hierarchia szervezeti irányítása alatt. Vagyis a KÉSZ nem teljesen Actio Catholica jellegű szerveződés, hanem a világiak küldetésének más feladatait is figyelve középpontjába állítja, nevezetesen az evilági dolgok rendjének megértését és alakítását az evangélium szellemében. Ezen a területen pedig a világi hívőket autonómia illeti meg, miközben hitelvi szempontból tiszteletben tartják az egyházi tanítóhivatal útmutatásait.

A KÉSZ tehát valódi autonóm szerveződés, ráfigyel az evilági élet és a társadalom problémáira, részt vállal a közösség életének alakításában is, de mindezt deklarált keresztény azonosságának jegyében, az evangélium szellemében teszi. Márpedig a kereszténység nem pusztán filozófia, amelyet minden nemzedéknek újra fel kellene találnia, hanem isteni kinyilatkoztatáson alapuló történelmi valóság. Isten Jézus Krisztusban mondta el legteljesebb és végső szavát az emberiséghez. Jézus Krisztus személye, tanítása, halála és feltámadása jelenti azt az örökséget, amelyre hitünk épül. Számunkra ő a világosság és az erőforrás. Hozzá pedig va-

lódi történelmi tényeken keresztül, a Szentírásban és az egyház közösségében juthatunk el. Ha azonban megtaláltuk, ő olyan személyes kapcsolatba akar lépni velünk, amely megvilágítja, dinamikussá teszi életünket. Szívből kívánom, hogy a Keresztény Értelmiségek Szövetsége Krisztusnak ebben a világosságában teljesítse küldetését hívó közösségünk és egész népünk javára!

Keresztény szabadság

Harminc év nagy idő, együtt csináltuk végig. Sőt, együtt harcoltuk végig, közösen és együtt. Ha vitákkal is, de vállt vállnak vetve bennünket Önökkel fegyverbarátság és bajtársiasság köt össze. Köszönöm Önöknek ezt a harminc évet, jó volt Önökkel együtt harcolni. Harminc év jó készíttetés az összegzésre. Harminc év az Önök egyik harcostársának szemével.

Ma már világosan látszik, hogy Magyarországon létrejött, létrehoztunk egy új és valódi államelméleti és politikaelméleti modellt. Létrehoztunk egy sajátos kereszténydemokrata államot. Az is világosan látszik, hogy ide két nagy lépéssel jutottunk el. Ehhez két rendszerváltásra volt szükség. Az első rendszerváltás 1990-ben megszüntette a szovjet világot, mondhatom úgy is: szovjetek ki, kommunisták le, szabadság fel. Ez volt az első – ha úgy tetszik –, a liberális rendszerváltás, a kiszabadulás, az elnyomástól való megszabadulás. A valamitől, a megszállástól és a diktatúrától való szabadság korszaka – liberális rendszerváltás. Ez természetesen liberális demokráciát eredményezett, amelynek közép-pontjában a liberális szabadság, a valamitől való szabadság állt. Voltak, akik már akkor felismerték, tudták és mondták – Önök előbb, én később –, hogy ez így nem lesz jó, pontosabban fogalmazva: nem lesz elég. Nem lesz elég azt megmondani, hogy mitől akarunk szabadok lenni. Arra a kérdésre is meg kell találni a választ, hogy mire akarunk sza-

badok lenni. Mire akarjuk használni a szabadságunkat? Milyen világ felépítésére akarjuk használni politikai és közjogi szabadságunkat? Ekkor ehhez és ezért kellett megtörténnie a második rendszerváltásnak 2010-ben. Hogy megidézzem Antall József emlékét, azt tettük, amit ő tanácsolt. 1990-ben azt mondta: „tetszettek volna forradalmat csinálni!” Hát mi 2010-ben csináltunk, kétharmados, alkotmányos forradalmat csináltunk. A második rendszerváltás iránya nem hátrafelé, nem visszafelé van, ez nem rendszervisszaváltás. A második rendszerváltás iránya előre felé van, hozzáad az elsőhöz, kijavítva és kiteljesítve az első, sőt értelmet ad, megadja az első rendszerváltás értelmét.

Hogyan nevezzük ezt a második rendszerváltást?

Ez még nem dőlt el, illetve mindenki mond mindenfélét, és közmegegyezés még nem rögzült. Nevezhetjük nemzeti rendszerváltásnak is, de keresztény rendszerváltásnak hívni sem lenne indokolatlan. Keresztény rendszerváltás, ami kereszténydemokráciát eredményezett, amelynek középpontjában a keresztény szabadság áll. Ennek a kereszténydemokráciának a jegyében fogant kereszténydemokrata államnak a leírását, a pilléreit és a kereteit adja meg a 2011 húsvétján elfogadott húsvéti alkotmány, vagyis az Alaptörvény.

Röviden szólok a liberális szabadság és a keresztény szabadság közötti különbségről, ahogyan ez a miniszterelnök székéből látszik. A liberális szabadság azt tanítja, hogy minden szabad, ami a másik szabadságát nem sérti. A keresztény szabadság azt tanítja, hogy amit nem akarsz, hogy neked vagy veled cselekedjenek, te se cselekedd azt másoknak, és pozitíve is. A liberális szabadság azt jelenti, hogy a társadalom egymással versenyző egyének halmaza, akiket csak a

piac, a gazdasági önérdek és a jogszabályok tartanak össze. A keresztény szabadság szerint azonban a világot nemzetekre osztották, és a nemzet az egyének kulturálisan és történetileg meghatározott közössége. Egy szervezett közösség, amelynek tagjait védelmezni kell, és föl kell készíteni a világban való közös helytállásra. Valójában ez köti össze egy társadalommá, egy közösséggé őket. A liberális szabadság kánonja szerint az egyéni teljesítmény, a produktív vagy improduktív élet magánügy, nem eshet a közösség erkölcsi megítélése alá, és nem vonható a politika tárgyai közé sem. A keresztény szabadság felfogása szerint az az egyéni teljesítmény érdemel elismerést, ami a közösség javát is szolgálja. Öngondoskodás és munka, saját egzisztencia megteremtésére való képesség, tanulás és egészséges életmód, adófizetés, családalapítás és gyermeknevelés, a nemzet dolgaiban és történelmében való eligazodás képessége, a nemzet önreflexiójában való részvétel. A keresztény szabadság ezt a teljesítményt erkölcsileg magasabb rendűnek tartja, elismeri és támogatja. A liberális szabadság tanítása szerint a liberális demokráciáknak végül majd össze kell olvadniuk, egy világkormányt, egy globális kormányzatot kell létrehozniuk a liberális internacionalizmus jegyében. E liberális felfogás szerint ennek az új világkormánynak az európai pillére az Európai Unió lenne összekapcsolódva a Clinton–Soros-féle Egyesült Államokkal. Ez volna a kizárólag a józan észre épülő liberális birodalom, amit egyébként már Immanuel Kant is volt szíves figyelmünkbe ajánlani. Jól láthatják, régi történet ez. A keresztény szabadság tanítása szerint a nemzetek éppúgy szabadok és szuverének, mint az egyének, nem kényszeríthetők egy globális kormányzás törvényei alá. A keresztény gondolkodás

szerint a birodalmak szükségszerűen elnyomják a nemzeteket, ezért veszélyesek, és így nem is kívánatosak.

Ma még liberális korszellem uralkodik az életünkben. A liberális korszellem teremtette meg a Nyugat hegemoniáját az egész világ fölött a 19. és a 20. században. Most azonban más szelek kezdenek fújni. Ez a világrend megbillent, geopolitikai és stratégiai átrendeződés megy végbe. Ráadásul egy technológiai forradalomnak is részesei vagyunk, és ilyen még nem volt. Forradalom az interneten, a közösségi média és a mesterséges intelligencia területén. Ahogy a franciák elnöke mondta a napokban: „a technológiai forradalom gazdasági és antropológiai egyensúlyvesztéshez vezet. Mély antropológiai fordulat megy végbe Európában, és talán azon kívül is. A képzelet, az erőszak és a gyűlölet világában zajló változások a világ elvadulásához vezetnek.” Ezt mondja az elnök, és azt hiszem, hogy igaza van. Az európai civilizáció valóban döntő változás előtt áll. A liberális szabadságra épülő liberális demokráciák nem tudnak többé hivatást, nem tudnak többé értelmet adni Európának, nem tudják megmondani, mi is lenne Európa létezésének mélyebb értelme. Mi is volna az, amit csak Európa képvisel, és ami Európa elsüllyedésével elveszne a világ számára? Mi is volna az európai civilizációs terv? A magunkfajta kereszténydemokraták válasza erre az új helyzetre az, hogy Európának világos civilizációs küldetése van. Európa küldetése, hogy megteremtse, újra és újra megalkossa a keresztény szabadságot és azt az életformát, amely erre a keresztény szabadságra épül.

A hivatását vesztett liberális demokráciákkal szemben Közép-Európában ma kulturális és civilizációs életerő nyilvánul meg, ami nyilvánvalóan a kereszténységből fakad. Mindez

egyre világosabban látszik, talán bonyolult, de egyre világosabbá válik. A keresztény szabadságot fenyegető, Európa keresztény kultúráját feladni akaró liberálisok támadásait eddig Közép-Európában sikeresen elhárítottuk. A keresztény szabadságot kívülről fenyegető veszedelmet, a migrációt is sikerült Közép-Európában eddig megfékeznünk. Ez széles körben ismert tény. Van, akiben haragot, és van, akiből elismerést vált ki, és olyanok is vannak, akik számára bátorításul és inspirációként szolgál. Ne féljünk kimondani, hiszen már mindenki látja, hogy Magyarország a hegyen épült város, és köztudott, hogy azt nem lehet elrejteni. Nőjünk fel ehhez a küldetéshez, teremtsük meg magunknak és mutassuk meg a világnak, milyen is az igazi, mély és magasabb rendű élet, amelyet a keresztény szabadság eszméjére építhetünk. Hátha olyan mentőöv lesz ez, amelyért az összezavarodott, tájékozódását veszített és végzetes bajoktól gyötört Európa is kinyújtja majd a kezét. Hátha ők is meglátják a szépségét annak, ha az ember munkája egyszerre szolgálja a saját érdekét, a haza javát és Isten dicsőségét.

Boldog harmincadik születésnapot kívánok! Isten éltesse a keresztény értelmiségieket! Hajrá, Magyarország, hajrá, magyarok!

A „feltámadás nehézségei”

A rendszerváltozás és annak következményei a Magyarországi Evangélikus Egyházban

1989 a csodák éve. Valóban így éltük át nagyon sokan – én magam akkor harmincéves voltam –, hogy ez az esztendő egészen váratlan, isteni csodákat ajándékozott nekünk. Sokan akkor azt mondták, hogy túl vagyunk a negyven éven, és ez olyan, mint a negyvenéves pusztai vándorlás. Nagyon tetszett nekem akkor ez a metafora, hiszen lehetett beszélni szolgaságról, csapásokról, arról, hogy át kellett kelni a Vörös-tengeren – micsoda metafora! –, de aztán körülnéztünk, és a Kánaánt még nem igazán találtuk.

Azon gondolkoztam néhány lelkész társammal, hogy talán egy másik ószövetségi metafora alkalmasabb ennek az időszaknak a jellemzésére. Egy néhány száz évvel későbbi eseménysorozat, mégpedig a babiloni fogság utáni időszak. Akkor történt ugyanis, hogy a nagyhatalmak által bebetonozottnak vélt körülmények, amik Asszíriához, Babilonhoz, Egyiptomhoz kötődtek, egyszer csak szétestek, és a választott nép csodák csodája visszatérhetett a hazájába. Véget ért a fogság. Újra lehetett építeni a templomot. Persze tanulságos, hogy kiket vittek fogságba évszázadokkal korábban: a mesterembereket és a főpapokat. Ma úgy mondanánk: az értelmiséget.

Ez történt a kommunista időkben is. Az értelmiség lefejezése, elkábítása és elcsábítása sajnos gyakorlat volt. Persze megragadó példák voltak a babiloni fogság idején is: Dániel az oroszlánok vermében. Ennek analógiájára tudunk csodálatos mártírsorsokról – hogy csak emblematikusan mind a három egyház életéből kiemeljek egyet: *Brenner János*, *Gulyás Lajos* és a péteri evangélikus lelkész, *Csaba Gyula*, akik valóban a mártíriumot is vállalták. Aztán voltak olyanok is sokan az értelmiséghez tartozók között, akik a 137. zsoltárt idézték meg, ahol arról van szó, hogy azt kérik tőlünk: idegen földön énekeljünk, de mi inkább a fűzfákra akasztjuk a hárfánkat, mert nem vagyunk hajlandók Jeruzsálemtől távol, szolgaságban éneket zengeni. Ez is egyfajta értelmiségi magatartás volt, mint ahogyan korábban az önkényuralom idején *Arany Jánosnak* volt egy ilyen mondata: „Szóljon az, hogy hallgatok”. Sok keresztény értelmiségi hallgatott abban a negyven évben, és talán jól tette, mert akik megszólaltak helyettük, azok sokszor a kollaborálásnak és az egyházhoz méltatlan megszólalásoknak voltak az emberei.

Újra kellett a babiloni fogság után kezdeni mindent. Épp, hogy véget ért a fogság, szép, hogy vissza lehetett térni Jeruzsálembe. De mi fogadta ott a választott népet? Romok, romok és romok. Ezért érzem analógnak a babiloni fogságból való hazatérés példáját, mert 1989/90-ben rengeteg rom vett körül bennünket. *Nemes Nagy Ágnesnek* van egy *Lázár* című verse, amit akkor írt a kitűnő, elkötelezett, katolikus keresztény költő, amikor hosszú szilencium, elhallgattatás, kényszer-szünet után újra lehetősége kínálkozott publikálni. Azonban átélte, hogy korántsem könnyű megszólalni a hallgatás évtizedei után. Ennek a versnek a négy sorát hadd olvassam fel:

*Amint lassan felült, balvállá-tájt
egy teljes élet minden izma fájt!
Halála úgy letépve, mint a géz.
Mert feltámadni éppolyan nehéz.*

Nem könnyű a feltámadás. Nemcsak Lázár számára lehetett igen nehéz négy nap után, hanem az egyházak számára, vagy a nemzet számára is: négy évtized után a feltámadás, az újrakezdés, hogy megvan a szabadság lehetősége, ugyanakkor ezzel nem volt könnyű élni.

1989 a csodák éve és a rendszerváltozás éve is. Mihez kötjük a rendszerváltást? Politikailag lehet ezt az Ellenzéki Kerekasztal megalakulásához vagy Nagy Imre temetéséhez kötni, a köztársaság kikiáltásához vagy az első szabad választásokhoz már 1990 tavaszán. Az volt azonban a tapasztalatom, hogy az egyházi események nem voltak szinkronban a politikai eseményekkel. Amikor azon gondolkodom, hogy magam fiatal lelkészként mikor éltem át hogy rendszerváltozás történt, akkor két emblemátikus esemény jut eszembe. Az egyik 1989 nyarán az Állami Egyházügyi Hivatal megszűnése. Emlékszünk még akkori fiatal lelkészek, mit jelentett az ÁEH. Mit jelentett az, ha valamelyik elvtárs felemelte a telefont, és egy lelkésztől valamit számon kért. Mit jelentett az, hogy megalázó módon kuncsorogni kellett engedélyekért, akárcsak egy egyszerű orgonakoncert programjának sokszorosító engedélyéért, hogy a meghívót ki tudjuk küldeni. 1989. július 1-jével jogutód nélkül megszűnt az Állami Egyházügyi Hivatal Miklós Imre államtitkárral az élén. Érdekes sorsa van annak a bizonyos Lendvay utcai épületnek: mielőtt Állami Egyházügyi Hivatal lett volna, ott működött

az Evangélikus Teológiai Akadémia, édesapám még oda járt teológiára. Miután megszűnt az ÁEH, a Fidesznek lett a székháza. Nemcsak a könyveknek, hanem a házaknak is megvan a maguk sorsa, érdemes lenne egyszer filmet készíteni vagy egy könyvet írni a Lendvay utcai épület történetéről.

Hadd mondjak két vagy három személyes példát arra, hogy nem volt szinkronban az egyházi változások sora a politikai változásokkal. 1988 őszén az egyházban sok minden megmozdult, forrongott. Megalakult az Ordass Lajos Baráti Társaság egy mártír sorsú püspök emlékére. Mi, fiatalok ettől függetlenül, de ezzel mintegy együttműködve meg akartuk alapítani a Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetséget, a MEVISZ-t. Az Állami Egyházügyi Hivatal és a saját egyházi vezetésünk sem támogatta, hogy egy autonóm, egyházi, független ifjúsági közösség jöjjön létre. Mégis megalakítottuk. Az egyházi sajtó nem akarta lehozni ezt a hírt, ezért egy váratlan ötlettől vezérelve kinéztem a telefonkönyvből a Magyar Távirati Iroda telefonszámát, bediktáltam, hogy megalakult a MEVISZ, és egy órán belül a Kossuth Rádió bemondta. Az egyházi sajtó nem volt hajlandó ezt hírül adni, mert ott még működtek a régi reflexek, de a Kossuth Rádióban már érezhetően más szelek fújtak.

1989. március 15-én nagyon sok fiatal, egyháziak, lelkészek, a jelenlévők közül is bizonyára nagyon sokan részt vettek az akkori alternatív mozgalmak, pártok különböző megemlékezésein a Batthyány-örökmécseknél, a Petőfi-szobornál, a Magyar Televízió székházánál. Öröömökre sok lelkészcollégával és egyházi értelmiségivel találkoztam ezeken a tüntetéseken, megemlékezéseken. Ugyanakkor nagyon szomorúan láttam a híradóban, hogy a hivatalos egyházi ve-

zetés még ott koszorúzott a Nemzeti Múzeum előtt tartott állami ünnepségen az MSZMP-vel, a Magyar–Szovjet Baráti Társasággal, az egyébként sok pozitívumot is felmutató Hazafias Népfronttal. Az egyházi változások nem voltak szinkronban a világi változásokkal.

A harmadik példa 1990 januárjában történt meg, erről több lelkésztestvérünk személyesen beszámolt: kaptak egy telefont, hogy mostantól kezdve nem igénylik a szolgáltatukat. Hol nem igénylik a szolgáltatukat? A titkosszolgálatnál. Akkor jelentették be a tartótisztek, hogy „köszönjük szépen az áldásos együttműködést, mostantól kezdve elbocsájtjuk ebből a szolgálatból”. 1990-ben, már a csodák éve után! Ezért is érzi fontosnak a Magyarországi Evangélikus Egyház, hogy az úgynevezett tényfeltárással kapcsolatban dolgozzon. A következő hetekben jön ki egy vastag kötet *Háló* címmel.

Számomra az igazi rendszerváltozás 1989. szeptember 1-jéhez kötődik, akkor nyílt meg újra a Fasori Evangélikus Gimnázium. Elsején este a tanárok eskütétele volt a Deák téri templomban, 2-án délelőtt a Fasori evangélikus templomban istentiszteletet tarthattunk, és 37 év kényszerszünet után újra megnyílt az evangélikus gimnázium. Ez volt az első eset, hogy az egyház belépett a rendszerváltás sodrába. Az evangélikusok számára azért volt ez jelentős, mert ellentétben a katolikus és a református egyházzal, sőt a zsidó közösséggel, az evangélikusoknak egyáltalán nem volt gimnáziumuk 37 éven keresztül. Semmilyen evangélikus egyházi iskola nem működhetett. Gondoljunk arra, hogy az értelmiség szempontjából ez milyen hátrányt jelentett. Az igazi nagy csoda tehát számomra akkor, 1989. szeptember 1-jén és 2-án történt. Át tudom élni azóta is az akkor történeteket.

Amikor újra benépesítettük az iskolát, és átalakítottuk Gyapay Gábor igazgató úr vezetésével, akkor találtunk egy emléktáblát az aulában. Ez a szöveg volt látható rajta a kommunista csillag alatt: „Ebben az épületben állomásozott az 1919. április–májusában a Vörös Őrség főparancsnokságának központi gyűjtő- és oktatókerete.” Tehát a Tanácsköztársaságnak állított emléket az akkori tulajdonos, az Országos Pedagógiai Intézet 1960-ban. A Vörös Őrség főparancsnoka egy akkor huszonhét éves fiatalember volt, úgy hívták, hogy *Rákosi Mátyás*. Belegondoltam, hogy ugyanez a Rákosi Mátyás, aki 1919-ben megszállta a Vörös Őrséggel ezt az épületet, később, 1952-ben pártfőtitkárként sokat tett azért, hogy az egyház erről a gimnáziumáról és a Deák téri gimnáziumáról lemondjon. A politika, a hatalom, az erőszak így hagyott emléket. Az a bizonyos gyászos 133 nap a Fasori

gimnázium életében tünetértékű volt. Mi történt a dicstelen 133 nap során? Az igazgatót felmentették, helyére egy jó elvtársat ültettek, aki a tanulókat arra biztatta, hogy adott esetben saját tanáraikat jelentsék fel.

Működött ekkor egy úgynevezett Vallásügyi likvidáló bizottság. A Vörös Őrség egy laktanyát, a Vöröshadsereg laktanyáját hozta létre a gimnáziumban, ahol egyébként tudjuk, hogy Nobel-díjasokat is neveltek. A Vöröshadsereg itt székel, a padokat a padlásra hordták, a felszereléseket a szer-tárban zsúfolták össze, és csak a Tanácsköztársaság bukása után indulhatott újra az egyházi iskola 1952-ig.

Amikor ezt a táblát levettük, és most térek vissza 1989-hez, a csodák évéhez, azt láttuk, hogy a másik oldalon két bibliai ige volt olvasható. Az elvtársak még arra is sajnálták

a fáradságot és a pénzt, hogy egy új táblát készíttessenek, az eredetileg ott szereplő márványtáblát, ami az iskola építésétől kezdve bibliai igékkel volt kitéve, egyszerűen megfordították, rátették a kommunista csillagot, és ráírták a maguk üzenetét.

Ez a jelképes újra megfordulás számomra a rendszerváltozás: Isten ígését nem lehet befalazni. Megpróbálhatták eltüntetni, de a tábla újra megfordult. Ez a két bibliai ige az iskola jelmondata: „Az Úrnak félelme a bölcsesség kezdete” a Példabeszédek könyvéből, illetve János evangéliumából: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket”.

És most térjünk vissza a babiloni fogság utáni időszakra az Ótestamentumban. Ismert a történet a Királyok könyvéből, amikor Krisztus előtt 622-ben a fiatal Jósiás király elhatározta, hogy megtisztítja és felújítja a jeruzsálemi templomot, újjáépíti az omladozó szentélyt. A munkálatok során egy befalazott tekercsre bukkantak. Ma úgy rekonstruáljuk, hogy ez a Deuteronomium, a második törvénykönyv, Mózes 5. könyve. Ennek a tekercsnek az újraolvasása Jósiás király életében óriási reformot, a zsidóság életében pedig egy új időszakot indított el: a fővárosban megszüntették az idegen kultuszokat, eltiltották az idegen kultusztárgyakat, kiirtották a jövendőmondás és a varázslás gyakorlatát, és elindult egy komoly reform. Mert Isten befalazott ígését megtalálták, újra felfedezték.

Azt gondolom, ez ma a mi feladatunk is. Újra fel kell fedeznünk Isten ígését, amelyet sokáig ki akartak radírozni, el akartak tüntetni, meg akartak szüntetni, de ismerjük Isten ígését ebben az összefüggésben is: Ég és a föld elmúlnak, de Isten – Krisztus – beszédei soha el nem múlnak.

Az értelmiség, a lelkészek és nem lelkészek feladatvállalása ezen a téren igen nagy, hogy Isten ígéjére irányítsák a figyelmet, és ennek a jegyében igyekezzenek ezt a nemzetet szolgálni. Miniszterelnök úr előadásának címe *A keresztény szabadság* volt. Sokan tudjuk, hogy Luther Márton egyik alapvető iratának a címe: *A keresztény ember szabadsága*. Ez a rövid teológiai alapvetés két tézist fogalmaz meg: azt hiszem, mind a kettő nagyon aktuális ma is. Az egyik így hangzik: A keresztény ember mindentől szabad a hit által. Ha úgy tetszik, a lelkiismereti szabadság, a gondolkodás szabadsága, a hívő ember Isten előtti megállásának a szabadsága ez. A keresztény ember tehát mindenkitől szabad a hit által.

A második tétel: A keresztény ember mindenkinek szolgálja a szeretet által. Azt hiszem, hogy ezt a keresztény szabadságot, amely egyúttal szolgálat is, lehet és kell megvalósítanunk.

Hadd mondjak egy példát a keresztény szabadságnak a valóban hiteles megélésére egy olyan személyiséggel kapcsolatban, aki ezt a lutheri teológiát jól értette és jól ismerte, mert evangélikus lelkész volt, de nemcsak lelkész, hanem igazi értelmiségi, polihisztor: orgonaművész, orvos, Bach-kutató: Albert Schweitzer. Az *Életem és gondolataim* c. művében olvashatjuk a XX. század '50-es éveiből ezt a történetet. Gabonban, Lambarene városában a sokadik összeomlás után újra akarta építeni a kórházát, ahol leprásokat és más betegeket gyógyított. Sokszor egymaga kellett, hogy dolgozzon, és egyszer egy nagy gerendát kellett, hogy fölemeljen. Mit lát, miközben ott egyensúlyozott a gerendával? Hogy egy beteg rokonát meglátogató fekete hófehér ruhában arra megy. Schweitzer a maga természetességével odakiált neki:

„Hé, barátom! Gyere, segíts nekem ezt a gerendát odébb rakni.” Ez az ember kihúzta magát, és azt mondja: „No nem, én értelmiségi vagyok!” Albert Schweitzer pedig ezt mondta: „Szerencsés flótás vagy, egész életemben én is az akartam lenni, de úgy látszik, nem sikerült.”

De jó is volna, ha legalább egy kicsit jellemző lenne ránk egy-egy ilyen „kudarc”. Mert kellenek a hiteles példák. Albert Schweitzer a maga bátor hitével és másokért élő szeretetével ilyen ember volt.

Keresztyény értemiség – értelmes keresztyénység

Értemiségi az, akinek van véleménye. A keresztyén értelmiséginek nem csak véleménye van.

Régen történt, nem is emlékszem minden részletre, de a lényegre igen jól. Keresztény értelmiségi körbe hívtak előadni, és a beszélgetés során arra terelődött a szó, hogy az értelmiségnek egyházkritikai feladata is volna, ezért-azért-amazért, annyi a baj. S valaki mindjárt kezdte mondani, hogy a papok milyen buták... Ez nyilván így van – tessék csak rám nézni! –, de legalábbis van benne valami, ha jól értjük a kritika szót annak fényében, amit Pál apostol mond a lelkek megkülönböztetésének (*diakrizis pneumaton*) kegyelmi ajándékáról. Ilyen értelemben az egyházkritikától nem kell félni. De nem errefelé kanyarodott a szó. Sőt az egyik atyafi erőteljes példálózásba kezdett arról, hogy lám, Luther is értelmiségi volt, és milyen szép reformációt csinált; bezzeg ma – folytatta – milyen gyáva és erőtlén az értelmiség, és ráadásul elnyomják őket a papok, „ugye, püspök úr!?”.

Erre aztán – csak hogy szabaduljak a kellemetlen helyzetből – az találtam válaszolni huncutul, hogy azt nem tudom, hogy ma erőtlén-e vagy erős-e az értelmiség, de azt tudom, hogy Luther nem volt értelmiségi. Jaj, mindjárt felzúgott a tömeg: hát hogy mondhatok én ilyet egy egyetemi tanárról!? Merthogy Luther egyetemi tanár volt. A vita aztán kétségbeesésbe fűlt, mert nem engedtem a negyvennyolcból, sőt meg

is toldottam a tétet, mondván: ha Luther értelmiségi lett volna, bele nem fogott volna az egyház megújításába! Merthogy pap volt a lelkem!

Ma ünnepélyességgel vagyunk együtt. A harminc évvel ezelőtt alapított Keresztény Értelmiségiek Szövetsége tartja az ország házában konferenciáját. Miután az alapító okirat szerint a szövetség ökumenikus szellemiségben vállalja az evangelizáció szolgálatát az élet minden területén, nyilvánvalóan jól érti itt mindenki imént mondott szavaimat. Pál apostol meghívása a keresztyéni élet kiteljesítésére így szól: „Kérlek azért titeket, atyámfiai, az Istennek irgalmasságára, hogy szánjátok oda a ti testeiteket élő, szent és Istennek kedves áldozatul, mint a ti okos istentiszteleteteket. És ne szabjátok magatokat e világhoz, hanem változzatok el a ti elméteknek megújulása által, hogy megvizsgáljátok, mi az Istennek jó, kedves és tökéletes akarata” (Róm 12,1–2). A legtöbb római katolikus fordításban a református fordításból ismert „okos istentisztelet” (*latreia logiké*) helyett „értelmes istentisztelet” áll. S miután az apostol levelének végéről kiderül, hogy Pál nem értelmiségi közösségnek írt, sőt a római gyülekezetet nem értelmiségi foglalkozású apostol alapította (hacsak a halászmesterséget nem tekintjük akadémikusi foglalatosságnak), akkor értjük most is, amit eleve értünk, hogy ti. keresztyén értelmiségről szólni redundancia, de csak a keresztyéni lét értelmezése felől nézve fölös szöszaporítás. Krisztus követése a szeretet törvényének betöltésére hív meg: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. Vagyis keresztyénnek lenni elemi módon értelmiségi – értelmes vagy okos, vagy a görög szóhoz igazodva logikus – tevékenység, merthogy Istent teljes

elménkből szeretni létparancs, ember mivoltunk teljesítésének elemi módja.

Azonban a redundancia a másik oldalról már nem olyan magától értetődő, sőt néhány száz éve egyáltalán nem az. Mert ha azt mondom, keresztyén, és ebbe valóban, szükség-szerűen beletartozik az emberi ész hódolata az előtt, aki teremtetten megfordítva nem egészen így áll a dolog. Ha tehát az mondom: értelmiségi, ezzel egyáltalán nem mondtam ki azt, hogy keresztyén. Az értelem és a hit közvetlen kapcsolásában segíthetne más értelemben a zsoltár szava is: a bolond, még pontosabban: csak a bolond mondja, hogy nincs Isten (Zsoltár 13), csakhogy az újabb kor nagy vitái miatt és az értelmiség babiloni fogsága okán egyáltalán nem magától értetődő, hogy az „értelmiségi” szó kimondásával azon nyomban azt is érthetem, hogy keresztyén. A Magyar Tudományos Akadémia tizenegy osztályát már rég ki lehetett volna egészíteni egy tizenkettedikkel, a vallástudományival. De ezt most nem azért mondom, mert sürgetném, csak jelezni szeretném, hogy az értelmiség önfelfogása az elmúlt kétszáz évben nemhogy az értelmiség előállásának középkori folyamatát és történetét sikkasztotta el, hanem roppant nehézkessé teszi azt gondolnunk, hogy az értelmiség eredendően keresztyénség-hajlamos. Apologetikus helyzetben kell tehát azt tételeznünk, hogy a keresztyénség az értelem világát járja, megvilágosítva a kegyelem fényével és a hit megismerésre törekvő alázatával. *Crede ut intelligas* – mondja Szent Ágoston, vagy később Anselmus: *credo ut intelligam*.

A Keresztyény Értelmiségiek Szövetsége arra vállalkozott, hogy az immár szociológiailag leírható keresztyén értelmiséget (tehát tudományos munkát végző, bővülő tudásbázissal

bíró és Magyarország szellemi és olykor politikai elitjéhez tartozó) keresztyéneket közösségbe fogja, erőfeszítéseiket koordinálja és alkotó munkára inspirálja annak érdekében, hogy egyre nyilvánvalóbb legyen egyrészt a zsoltárvers igazsága (csak a bolond mondja, hogy nincsen Isten), másrészt pedig és még inkább hogy sokakhoz eljusson az apostol elkötelező meghívása az értelmes istentiszteletre, melynek része – és belső módszere – a megvizsgálás is (dokimé): Isten kedves, jó, és tökéletes akaratának a megvizsgálása.

A 20. század elfeledett, de nagyszerű tudósa, *Charles Norris Cochrane* szerint a mi korunk nagy krízise abban (vagy éppenséggel: ugyanabban) gyökerezik, mint egykor a széthulló Római Birodalomé: az antik ember békevágya folytonosan zsákutcába jutott. Részben azért, mert az embert az érzéki akarás szintjére süllyesztette, részben pedig azért, mert az emberi ész kezdte gőgösen isteníteni. Erre a feloldhatatlan antropológiai konfliktusra Szent Ágoston révén a keresztyénség adott értelmes választ azzal, hogy döntően az isteni kegyelem művének és az ezen tájékozódó Krisztus-követő élet felelősségének mutatta be egyrészt a megromlott emberi természet felemelését és átformálását, másrészt az emberi ész meghódolását teremtetője előtt. (Cochrane, *Christianity and Classical Culture*, 1940) Szent Ágoston szerint a boldog ember nem a hatalmat akarja (szemben számos 20. és 21. századi értelmiségi alakulattal), hanem az igazságot. A korunkat átható és öröletekbe rántó *Wille zur Macht*-tal szemben a *Wille zur Wahrheit* hatja át az igazi életet, és pedig azért, mert Üdvözítőnk szava szerint az igazság tesz szabadokká (Jn 8,32). Ebben van elrejtve a boldog élet reménye.

Kívánom, hogy a mi időnk kríziseiben tudja jól szolgálni ezt a célját a keresztyén értelmiségiek, vagyis az értelmes keresztyének közössége. S még egy szót Lutherről mint tudós-ról. Örömmel értesültem arról, hogy igazi értelmiségi munka kezdődhet Magyarországon. A római katolikus püspöki kar elfogadta kezdeményezésünket, és ökumenikus munka keretében ökumenikus bibliafordítás munkálatai kezdődhetnek meg. Remélem, hogy a 25. KÉSZ-kongresszuson már egy közös bibliafordításból idézhetjük az igazságot.

Kész az én szívem, Istenem, kész az én szívem

Minden bizonnyal többen is eljátszottak már a szóval, ezzel az igen sikeres mozaikszóval, amely Magyarországon a Keresztény Értelmiségiek Szövetségét rövidítve jelöli, s egész egyszerűen azt mondja: KÉSZ. A harmincéves ünneplés, a visszatekintés és előrenézés különösen jó alkalmat kínál arra, hogy miközben áttekintjük, hogy ez a nagy felelősséget magára vállaló társaság mit végzett a múltban, s mit tervez a jövőre, nos, ezen ünnepi megállás pillanatában igen hasznos lehet azt is megvizsgálni, hogy mindezek a tevékenységek, ezek a nemes értékekért megfogalmazott célkitűzések milyen lelkülettel történtek és fognak történni a jövőben. Talán szokatlan, hogy ilyen nagyszabású összegzésnél és tervezéseknél az előadó nem magára a történésekre, a cselekményekre, azok eredményeire és hatásaira irányítja a figyelmet, hanem egy jelentéktelennek tűnő körülményre, amelyről a közéletben végképp igen ritkán esik szó, nevezetesen a szív állapotára, arra a lelkiállapotra, amelyet mindezen nagy hatású események közben az egyes emberek belülről megélték, megélnek.

Olyan apró mozzanat ez, amelybe senki kívülállónak nincs rálátása, így könnyen vélhetjük, hogy el is rejtethető, csak magunknak tartozunk róla elszámolással. Mostani gondolatmenetemben – s e gondolatmenet kifejtésének lehetőségét mindjárt az elején nagy tisztelettel meg is köszönök – arra

próbálom ráirányítani a figyelmet, hogy ez a belső lelkiállapot nem is olyan jelentéktelen mozzanat a nagy folyamatok hátterében, mivel nem csupán lélektani kísérője a cselekvéseinknek, hanem alapvető meghatározója, iránymutatója, irányadója. Egyáltalán nem haszontalan tehát ezen magas rangú ünnepségen fölvetni a kérdést, hogy az eltelt harminc évben a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének tagjai valóban „kész”-ek voltak-e, valóságos „kész”-ség vezette-e őket, s ami még fontosabb, a mostaniakban, a később belépő tagokban megvan-e ez a „kész”-ség, vajon ez a „kész”-ség fogja-e vezetni őket az elkövetkező évtizedekben.

„Kész az én szívem, Istenem, kész az én szívem” – kezdi a zsoltáros az Istenhez szóló imáját a 107. zsoltár elején. Vajon szabad-e ilyen magabiztossággal odaállni az Úr elé? Nem tűnik-e pökhendinek ez a kijelentés, mely szinte makulátlanságot tulajdonít saját magának. Egyáltalán, szükséges-e az Isten elé állás pillanatában arra fölhívni a figyelmét, hogy én milyen vagyok, milyen a lelkem, a szívem állapota? Nem vészesen annak a farizeusnak az imájához hasonlít-e ez, amelyet Jézus szembeállított a templom ajtajában félénken meghúzódó vámos imájával, ahol ez utóbbi nagy alázattal fejezte ki töredelmességét, ellenben az elsőről Jézus azt állította, hogy megigazulás nélkül távozott a templomból? Vajon ehhez hasonló dicsekvésként állítja a zsoltáros imája elején, hogy „kész” a szíve? Ha azzal folytatná, mint a Jézus által említett farizeus, hogy részletezi is, mi mindent tesz, milyen áldozatokat hoz, ráadásul összehasonlítja magát a másikkal, a hátul állóval, nos, az ilyen ima minden bizonnyal a zsoltáros és a szavaival imádkozó utódai számára sem eredményezne meghallgatást.

Ezért hát érdemes tovább olvasni a zsoltárt, s nem állni meg az első kijelentésnél, mely egyrészt lelkesítő is lehet, másrészt azonban – mint látjuk – nem is annyira veszélytelen. „Kész az én szívem, Istenem...” – kezdi a zsoltáros, és folytatja: „kész az én szívem énekelni és zsoltárt zengeni”. Így már érthető, hogy az Istent lelkesen megszólító imádkozó valójában nem csak egy megállapítást tesz, nem magára mutat, hogy közölje, hol tart az életszentség útján, hanem most kíván belekezdeni egy nagy dicsőítésbe, hálaadásba, s ezt szeretné a tőle telhető legnagyobb odaadással tenni. A szívének a készsége nem egy befejezett állapot meghatározása, hanem valamire irányuló törekvésnek a kifejezése. Szeretne valamit elérni, valamit tenni, s tudja jól, hogy ezt fél szívvel nem lehet, nem érdemes, Istenhez nem is illő, szeretné hát beleadni teljes valóját, teljes önmagát. Ez az erős fölütés arra vonatkozik tehát – s érezhető benne az önbuzdító szándék is –, hogy amit most tenni kíván, vagyis Isten dicsőítése, a neki zengő ének – mint később látjuk, hangszerekkel is kísért ének –, ez a tőle telhető legjobb, legszebb, legteljesebb legyen. Bele akarja adni a szívét. Tudja, hiszi, hogy Istenhez nem való, nem illő más, csak ez a teljesség, már ami az emberi töredékességből telik.

Az említett önbuzdító szándék pedig arra vonatkozik, hogy szeretné ezt az Isten-dicsőítést nemcsak a tőle telhető legtökéletesebb módon végezni, hanem még annál is jobban. Nagyon sokat jelent tehát ez a készségre utalás. Benne rejlik az ember gyarlóságának önismerete is, bár készségről beszél, de mintegy érzi, hogy nem kész, nem eléggé kész rá. Az evangéliumnak egy érdekes mondata juthat az eszünkbe. Egy beteg gyermek édesapja, amikor megtudja, hogy gyer-

meke meggyógyulása az ő hitének függvénye, akkor kiáltja ezt: „Hiszek, Uram, segíts az én hitetlenségemen!” Így fordíthatnánk le: Kész vagyok, Uram, segíts az én készségben való hiányosságaimon! A „kész az én szívem” fohász tehát bennfoglaltan ezt is jelenti: szeretnék kész lenni.

Hogy az Isten-dicsőítése még szebb, még teljesebb legyen, az énekelve imádkozó előveszi a hangszereket is. A lelkesítő, buzdító szándék ezekre az önmagukban élettelen eszközökre is rávetül: Ébredj föl, hárfa, kelj föl, citera! Kedvesnek tartom ezt a lélektani pillanatot, amint az imádkozni szándékozó zenész megpillantja ezeket a zeneszerszámokat, s mintegy rájuk kiált: „Hát ti még hallgattok? Munkára fel! Kezdjünk az Isten dicséretébe!” Ám nyilvánvaló, hogy az élettelen eszközök továbbra is némán hevernek, ha az ember nem veszi kézbe őket. Mintha az ember beleérezne saját tehetetlenségébe: neki is hiábavaló minden dicséretre törekvése, ha a Lélek nem szólaltatja meg őt, ha nem „veszi kézbe”. Az ember „csak zengő érc és pengő cimbalom”, ha nem járja át az Isten szeretete. Az ószövetségi ember még nem ismerhette a szeretethimnusz, de ugyanabból az őstapasztalatból méríthetett, mint Szent Pál, amikor írta, énekelte, imádkozta ezeket a szavakat.

A hangszerek tehát szebbé teszik az éneket, teljesebbé teszik az Isten-dicsőítést. Akkor hát ne maradjanak némák, ébredjen, keljen föl a hárfa és a citera! A 107. zsoltár első versszakának lezárása aztán mindent elárul. Meglepő fordulattal újra önmagára tekint az imádkozó, s ezzel zár: „fölébredek hajnalra”. Valószínű, hogy ez a napszakra utalás nem csupán időhatározó szándékkal jelenik meg itt. Ősi ismeret, hogy hajnalban tud legjobban imádkozni az ember. Amikor

még alszik a világ a maga zajaival, szirén hangjaival, ezer csábításával, amikor csak a soha nem alvó angyalok vannak ébren, akkor az imádkozni kívánó lélek könnyebben ott találja köztük önmagát, ezért szívesen legyőzi a test lehúzó, ágyhoz kötő erejét, és fölkel kora hajnalban. Egy másik zsol-társor így fogalmaz: az imádkozó „megelőzi a hajnalt”. Sőt ezt a zsol-társort is van, aki így fordítja: „fölébresztem a hajnalt”. Már tudjuk, hogy nem önteltségből, magamutogatásból mond meglepő dolgokat, hanem inkább a kívánságát fejezi ki ezekkel a képekkel. Ha hajnalban szól legjobban az ima, akkor én még a hajnalt is meg akarom előzni, hogy a horizonton megjelenő nap már imádságban találjon engem! Minden szó, minden kép ezt az odaadást, ezt a minél tökéle-tesebb dicsőítésre törekvést, ezt a készséget fejezi ki.

Minden bizonnyal érdekes és érdemes is volna tovább elemezni ezt a zsol-tárt, de nem szeretnék teljesen célt téveszte-ni, hogy az Országház Felsőházi termében ószövetségi egze-gézist tartsak. A szándékom csupán az, hogy e közel három-ezer éves imádságon keresztül rámutassak a szív állapotának fontosságára. Az ószövetségi imádkozó is tudja, hogy amibe belefog, azt teljes szívvel kell végeznie, a megvalósításához minden eszközt meg kell ragadnia, és az eredmény sokkal több lesz, mint amire saját erejéből képes volna. Mindezt a nyilvánvaló, de itt imádság tapasztalataként kimondott igaz-ságot egészen kézenfekvő a KÉSZ-re alkalmazni.

Vajon mondhatott volna-e mást az alapító Csanád profesz-szor, amikor harminc évvel ezelőtt munkatársaival együtt útjára indította ezt a nagyszerű kezdeményezést, hogy „Kész az én szívem”? Vajon fakadhatott-e másból ez a törekvés, mint abból a lelkesedésből, hogy mihelyt megnyíltak – vagy

akkor még, 1989-ben talán csak nyiladozni látszottak – a lehetőségek, hogy mindent, de mindent megtegyen a bontakozó új társadalomban, amit az Úristen elvár egy értelmes, gondolkodó keresztény embertől? Minden bizonnyal nem tévedünk, ha föltételezzük, hogy az első KÉSZ-esek bizony, készek voltak mindenre, hogy ezt a nagyszerű célt megvalósítsák. S minden bizonnyal szükség volt arra, hogy egymást is lelkesítsék, egymást bátorítsák, minden bizonnyal nem ritkán találkoztak saját gyöngeségeikkel, amelyek származhattak külső ellenálló erőkkel való eredménytelen küzdelemből, de akár belső elbizonytalanodásból is. Ilyen pillanatokban nagy segítségükre lehetett ez a nyilván nem minden tudatosság nélkül választott, s lám, a zsoltárok könyvében is többször szereplő mozaikszó. S ez a buzdítás, kölcsönös bátorítás nemcsak az elbizonytalanodás pillanataiban jelent-

kezhették, hanem az eszközök megragadásában is. Miként a zsoltáros kézbe vette a hangszereket, hogy azzal még szebb, még Istennek tetszőbb dicsőítést zengjen, teljesen biztos vagyok abban, hogy az alapítók is megragadtak minden lehetséges eszközt, hogy véghezvigyék törekvéseiket, hogy vigyék előre hazánk, nemzetünk tiszta keresztény értékeit.

Akkor ők aligha gondolhattak arra, hogy egy kicsiny szobában megfogalmazott célkitűzéseik eredményeit három évtizeddel később az ország legfőbb vezetői fogják a nemzet legmagasztosabb csarnokában, a Felsőházi teremben ünnepelni. Törekvéseik többre jutottak, mint amit valaha is álmodni mertek. Nem másért, hanem azért, mert tiszta szándékaikkal mindent az Isten nagyobb dicsőségére akartak végezni, nem pedig a saját megdicsőülésükre. Akiiket efféle alantas szándék vezet, azok mindig csak ideig-óráig csillognak, s a hamar bekövetkező csúfos bukásuk elkerülhetetlen. Aki azonban Isten dicsőségét keresi, az látszólagos gyöngeségei ellenére is hatalmas dolgokat tud végbevinni. Csakis ez viszi előre a világot, csakis ez tud beilleszkedni a világ Isten akarta fejlődésébe.

S nem erőltetett a zsoltár első versszakának záró képét is a KÉSZ-re alkalmazni: „fölébredtem a hajnalt”. A KÉSZ-nek ma jobban, mint harminc évvel ezelőtt, késznek kell lennie arra, hogy ébresztőt fújjon. Persze csak az tud ébresztetni, aki hamarabb ébred, mint a többiek. Akit az ébredező új világ eleve ébren talál. Vagyis, aki látja a jövőt, tud és akar is cselekedni érte. Próféta hivatás ez, mely nem származhat máshonnan, csak Isten indíttatásából. Így függ tehát össze a kettő: a hajnalt Isten dicsőítésével kezdeni, s aki ezt teszi, azt Isten is megvilágosítja, hogy mit kell tennie. Aki Isten dicső-

ségét keresi, azt szolgálja, azt hirdeti, csakis az tudja szolgálni hazáját s építeni az Isten országát. Hazát építeni csak úgy lehet, ha azzal egyszersmind az Isten országát is építjük. Ezt csak a keresztények tudják. Mivel pedig az építés a kiművelt emberfőkre van bízva, a legnagyobb felelősség ezen a téren a keresztény értelmiségiek vállán nyugszik.

Tisztelt Keresztény Értelmiségiek! Önök szövetséget kötöttek arra, hogy ezt az országot a keresztény értékek alapján és útján építik. Hazám és polgártársaim nevében köszönöm Önöknek eddigi készségüket. Tisztelettel és nagy reménységgel kérem Önöket, maradjon meg és épüljön tovább ez a készségük. Én pedig – a hajnalban és más időszakokban is imádkozó ember – azt kérem a Történelem Urától, hogy tartsa meg, és éltesse tovább a KÉSZ-t, áldja meg minden további törekvését is! Legfőképpen pedig azt kérem tőle, hogy az ezen ünnepségen részt vevőknek s a távol levőknek is, e nemes szervezet minden tagjának a szívét őrizze meg és erősítse tovább ebben a készségben!

Felelősség, bátorság, áldozat

Beszédemet igazán fáradtan, lelkileg megterhelődve írtam, mégis örömmel tölt el, hogy a *Felelőssége, bátorság, áldozat* cím mellett döntöttem, mivel belegondoltam mind abba, hogy ha én ilyen fáradt vagyok, akkor Önök milyen fáradtak lehetnek. Emlékszem, mikor még csak kislány voltam, már akkor megkaptuk Önöktől és szervezeteiktől, iskoláiktól és közösségeiktől mindazt a támogatást, kik szegénységben, esetleg kik romák voltunk, ami annyi erőt adott, hogy egészen idáig kitarthatott.

Tíz évvel ezelőtt is örültem, amikor együtt ünnepelehettem a keresztény értelmiségiekkel, hiszen megköszönhettem nekik ezt az útmutatást és a sok támogatást. Most is azért érkeztem, mert ugyanerre vágytam; ugyanúgy tanulni és erőt kapni azoktól, kiktől harminc éven keresztül annyi erőtartalékot kaptak a magyarországi szegények.

Mikor éjszaka a gyermekeim hiányoznak, de nekem még mindig beszédek kell írnom, az az érzés ragad magával, melyet egyik kedvenc, ám Miskolcon borzalmas körülmények között élő cigány költő, *Horváth Gyula* ír le csodálatosan *Nem bírom tovább cipelni a földet* című költeményében.

*Nem bírom tovább
cipelni a Földet,
zsebkendőkezemmel
már nem bírom tovább
arcodról letörölni a könnyeket (...)*

És így zárja versét:

*(...) a nyugtalan holtak
lerúgják magukról a földet,
s ártatlan anyazokogást,
férfiordítást,
csecsemősírást hallok
gyere már!
vegyél válladra,
mint Jézus a keresztet,
és vigyél a gőg-fegyőrös
cellaházak előtt,
szólj Istennek,
gyűjtsa meg a csillaglámpákat,
mert nem látod az utat,
– viszel már,
viszel már kedvesem,
sírsz,
nagyon sírsz,
veled sír a vidék...
térdig jársz
egy beteg ország
keserves vérében.*

Amikor Önök kimennek a szegénytelepekre vagy a haldoklóknak az utolsó erőt adják, akkor tudom, hogy ugyanezt a fáradságot érzik. Antropológusként harminc éve járom a telepeket, és mindig van, amit ezekben a közösségekben tanulhatok. A szegényektől és a szegények felé forduló segítőkől mindig ezt a három szót tanulom meg: felelősség, bátorság,

áldozat. Mert ez elől a három szó elől nem lehet elbújni, akkor sem, ha nagyon fáradtak vagyunk.

A szüleimtől is ugyanezt tanulhattam. Most, amikor a fel-foghatatlan mélyszegénységből jövő emberek szemébe nézek, akkor is ez a három szó az, ami a másnapig még továbbvisz.

Ahhoz a felelősséghez, melyet már gyermekkorom óta éreztem magyar emberként, hogy igazi testvériségben tudjuk együtt építeni az országunkat, sokszor nagyon sok bátorság kellett és kell a mai napig is. És ahhoz is bátorság kell, hogy az ember el merje mondani gondolatait a feljebbvalóinak. Nekem is, mint sokaknak másoknak, sokszor meg kellett harcolni a magam igazáért, de mindig ez a keresztyén közeg volt az, ahol nem kellett magyarázkodni, ahol olyan emberekre találhattam, kik tevőlegesen segítettek ahelyett, hogy esetleg gáncsoltak volna.

Amikor *Kocsis Fülöp* érsek-metropolita arra szólít fel minket nagyon helyesen, vagy *Böjte Csaba* atya és sok hasonlóan csodálatos ember, hogy fel kell állni és másnap ugyanoda vissza kell menni, akkor mindig tudatosul bennem, hogy akárhányszor nem tudunk megoldani egy helyzetet, addig kell próbálkoznunk, míg meg nem oldódik.

Azonban mindez nem olyan egyszerű, mint ahogy hangzik. Nagyon nehéz az olyan esetekben is, mint amelyben részem lehetett Marosvásárhelyen az elmúlt héten. Az emberek itt kilakoltatva élnek az utcán. Amikor visszatérek oda akár tizedszerre is, és még mindig nincs meg a szükséges sátor és nincsen élelem, akkor nagyon nehéz az emberekben tartani a lelket. Amikor pedig megoldódik a helyzet, nagyon nehéz visszamenni a családunkhoz és megköszönni azt a türelmet,

hogy nélkülöztek minket addig, míg egy másik embertársunknak segítettünk.

Úgy hiszem, ezek napjaink igaz vergődései és lelki feladatai. Mégis azt mondom, hogy most, harminc év után ismét neki kell állnunk és még inkább erősödnünk kell abban, amit harminc éve célul tűztünk ki magunk elé. Egy igazságosabb, barátságosabb, testvériesebb és a keresztény értékeken alapuló, összekacsintó, egymást tisztelő társadalom képéért. Mindez talán most még nehezebb, mint gondoltuk akkor. Nem azért, mert fiatalon mindnyájan úgy hittük, meg tudjuk váltani a világot, sokkal inkább azért, mert egy olyan közegben próbáljuk ezeket az értékeket átmenteni – a folyón átúszva, ahogy Nagy László mondja a szerelemről –, ahol talán sokkal több ellenpéldával találkozunk, mint harminc évvel ezelőtt. Sokkal nehezebb versenyben próbáljuk ezeknek az elkeseredett, elhagyott embereknek a sorsát segíteni és ezáltal úgy gondolom, hogy ez nagyobb összefogást is igényel, és még több odaadást a mindennapi életünk-ből és életünkben.

Én nem csak megköszönni szeretném Önöknek, hogy Önökben nincsen kérdés egy nap sem arról, hogy másnap is ugyanúgy odaállnak és áldoznak a magánéletükből arra, hogy másoknak az életén javítsanak. Hanem azt kívánom mindannyiuknak és magamnak is, hogy még jobban kapaszkodjunk össze, és hogy akár a KÉSZ-en vagy más civil, egyházi, hétköznapi vagy baráti szerveződésekben keresztül is próbáljuk ezt a szellemiséget, amit mi képviselünk, még ennél is nagyobb intenzitással megmutatni. Hisz amit Önök képviselnek, az a mai Magyarország boldogságának és szegény közösségeink reményének záloga, és ez az egyetlen

olyan lelki erő az imádság mellett, ami úgy érzem, hogy a közösségeinket előbbre lendítheti.

Ezért arra kérem Önöket, hogy legyenek bátrak, hisz mi is örömmel csatlakozunk azokhoz a kezdeményezésekhez, amelyeket Önök indítanak ezeknek a céloknak az érdekében. De hadd kérjem Önöket arra is, hogy a leszakadó közösségek felé fordulva, onnan egy-egy bárányt Önök közé emelve engedjék, hogy ez a munka még inkább ki tudjon teljesedni a szegénytelepeken.

Hiszem és tudom, hogy Önök rengeteg helyre eljutnak a szeretetükkel, így kérem, „fertőzzék” meg ezeket a szegénytelepeken élő gyerekeket a közösségeikkel, szeretetükkel, tanodáikkal, zeneóráikkal, az imádságokkal, a hittanórákkal, a foci pályákkal és azzal a sok csodálatos nővérrel, apácával, papokkal és szerzetesekkel, kik életüket és szolgálatukat áldozzák és áldozták minderre. Kérem, hogy hirdessék ezt az együvé tartozást helyi szinten összefogva, egyházak és civil szervezetek, vagy akár a politika. Egy-egy ilyen krízishelyzetben egy biznislehetőség is sokat tud segíteni. Kössük magunkat össze, tudjunk egymásról azért, hogy érdemben minél jobban segíteni tudjunk. Ha összetartunk, hiszem, hogy nem fáradunk el annyira, hiszen így tudjuk egymást erősíteni ebben a vállalásban, ebben az áldozatban, ebben a misszióban, amit Önök mindannyian vállaltak, és amit a magyarországi szegények nevében tisztelettel és szeretettel szeretnék megköszönni.

Megmaradásunk záloga

Hűség keresztény örökségünkhöz

A gondolat, az eszme alkotta meg a katedrálisok csodálatos Európáját. A görögség, a keresztény értékrend, a római jog, a lovagság becsületeszménye szülte meg ezt a gondolatot, amely felfedezte az embert, a méltóságot. Viszont nincs emberi méltóság szabadság nélkül.

A szabadság az az élettér, amelynek napfényre, vízre, gondoskodásra van szüksége. A sötétség megöli az életet. Szabadság nélkül viszont az élet nem teljes.

Nemzetünk többször tűzte zászlájára a szabadság, függetlenség, önállóság szent jelszavát, és erejét, vérért nem sajnálva mindent elkövetett e nemes cél megvalósításáért. A magyar társadalom kimozdult a cselekvésképtelenség testet és lelket megnyomorító súlya alól, megtalálta önmagában az erőket, a fiatalos energiát és lelkületet. Lépett. Túllépett önmagán, félre tudta tenni a pártoskodást, az egyéni hiúságot, a rosszul értelmezett individualizmust és egy közös, régen óhajtott cél érdekében egy emberként küzdött népéért és nemesedett piros-fehér-zöld trikolórrá. Nemzetté lett.

Nagyon sokszor eltiportak bennünket, de egyet sohasem sikerült elvenni: a szellemet. Azt a megújulásra mindig kész szellemet, amely ezt a magyar népet minden hányattatása és szenvedése ellenére is életben tartotta és alkotásra készítette itt, ebben a csodálatos Kárpát-medencében. Hiába volt a

tatárok pusztítása, Mohács tragédiája, az osztrákok minden önállósági törekvést megfojtó politikája, Trianon átkozott gyalázata, a hadisarc és a kisantant, majd a második világháborút követő békeszerződések cinikus, országot és nemzetet újfent szétdaraboló döntése és a kommunizmus majdnem fél évszázados embertelensége – itt vagyunk.

Azért vagyunk itt, mert mindig megadta az Isten ennek a nemzetnek azokat a gondolkodóit, akik mertek és tudtak hinni az újrakezdésben. Megkaptuk a IV. Bélákat, a Rákócziakat, a Széchenyiket, a Teleki Pálokat, akik félretéve az egyéni ambícióikat megtettek mindent nemzetük felemelkedéséért. Szolgáltak. Hitték és vallották, hogy a nagypéntekek szenvedése után eljön a húsvéti megígért feltámadás. Az ő töretlen hitük, megélt kereszténységük és magyarságuk volt az az erő, amely nem hagyta kialudni a nemzet mécsesének lángját a legviharosabb és legreménytelenebb időszakokban sem. Túléltük.

Ezt a nemzetet a magyarságba vetett hite és a kereszténysége mentette át a mának. Ennek a két értéknek a következetes felvállalása óvott meg bennünket az eltűnéstől, az asszimilációtól, az elszürküléstől, a névtelenné válástól.

Az évfordulók elgondolkodtatnak. Ez is. Arra készítetnek, hogy számvetést készítsünk az eltelt időszakról, s megfogalmazzuk a jövő feladatait, célkitűzéseit. Érvényes ez egyaránt egy-egy ember, valamint a nemzetek életére is. A magyarság 1100 esztendeje találta meg itt, a Kárpát-medencében azt a helyet, ahol otthont, civilizációt, kultúrát hozott létre. Ősi, magunkkal hozott értékeink, lelkiségünk ötvöződött itt a nyugati műveltséggel. Az idő, az évszázadok kialakították arculatunkat, sajátosságainkat, azt a színt és különlegességet,

amivel gazdagítottuk és gazdagítjuk Európa nemzeteinek tarka virágcsokrát.

Mindenfajta uniformizálás és elszürkítési törekvés ellenére egy sajátos szín, illat, virág tudtunk maradni Európa népeinek csokrában. Mindig e csokor része voltunk, csak ezt az európai népek és vezetőik könnyen elfelejtik. Viszont ez nem a mi szégyenünk. Másságunkat, karakterünket a bennünket körülvevő országok számtalanszor megpróbálták befolyásolni, megváltoztatni, elpusztítani. Az elmúlt évszázadok történései – létjogosultságunk érvényesítése. És a jelen sem rózsásabb.

A Nyugat soha nem látott válságban van. A minden áron – akár a pusztulás árán – való profitszerzés felülír mindent. A pénz, a hatalom istenítése, az értékek relativizálása, a szabadság oda vezetett, ahol most vagyunk. Mindez tönkretette a családot, a közösségeket, a teremtmény Istenhez való viszonyt. Már száz éve megkongatták a harangot, s a Nyugat alkonyát jósolták meg. Ez a lefelé ívelő pálya sajnos azóta is töretlen. A meg nem született és abortált gyermekek millióinak hiánya és az ezzel járó kínzó lelkiismeret-furdalás rátelepedett a Nyugat lelkére. Ez a dekadencia vészjóslóan emlékeztet a történelem süllyesztőjében eltűnt birodalmak pusztulás előtti erkölcsi és szellemi sivárságára és cinikus nihilizmusára. A tárgyi bukást pedig mindig egy szellemi kiüresedés, egy morális zuhanás előzi meg. A Nyugat szellemiségének alakítói ma egyértelműen a halál kultúráját tűzték zászlajukra.

Ezzel szemben Magyarország, a magyarság szembe mer menni ezzel az ideológiával: egyértelműen megfogalmazta önmagát, hitet tett egy keresztény alapokon nyugvó, a valódi európai értékeket felvállaló szellemiség, habitus és cse-

lekvéssorozat mellett. Szembe mert szállni a pénzvilág hatalmasaival és a karkai kastélyra emlékeztető szolgalelkű uniós bürokratákkal és az anyaországi janicsárokkal.

Az elmúlt évszázad szörnyűségei és hazugságai az emberek lelkében a tanításokkal, az okos szövegekkel szemben természetes védekezésként kételkedést, bizalmatlanságot és fenntartásokat váltottak ki. Ma a tanítások helyett a tanúságtétel korát éljük. Tanúságot kell tenni a felebaráti szeretet mellett, a család szentsége mellett, a gyermekáldás mellett, a megszületendő magzat védelme mellett, a nemzeti érdek mellett úgy, hogy emberileg megteszünk mindent ennek érdekében, ugyanakkor gyermeki bizalommal ráhagyatkozunk Isten gondoskodó szeretetére. Nincs más út.

Mindig egyedül voltunk ebben a küzdelemben. Soha nem számíthattunk senkire, semmilyen külső támogatásra. Jóindulatot és segítőkészséget színlelő hatalmak és nagyhatalmak pusztá ígéretnél nem jutottak tovább. Nagyon sokszor volt kézzelfogható esélye a magyarságnak, hogy örökre eltűnjön a nemzetek süllyesztőjében, de nem így történt. Isten megvigyázott bennünket, adott apostolokat, tisztalelkű embereket.

A fiatalság, végső soron az egész társadalom elnemzettelezése, tudatának elsőkélyesítése, érzelmvilágának eldurvítása, felelősségtudatának a csökkentése, tudásának redukálása, keresztény értékrendjének deformálása azok az eszközök, amelyek rövid úton megszüntetik a saját véleményrel rendelkező egyéniséget és a kommersz állértékek vazallusi kiszolgálóivá, arctalan tömeggé degradálja az embert. Akik a világot globálisan akarják vezetni, ez a céljuk. Egy atomizált társadalmat sokkal könnyebb irányítani, befolyásolni, mint

egy erős családokkal, közösségekkel, nemzettel rendelkező államot. Ezért erőltetik a migrációt is, mert egy felhígított társadalom könnyebb préda.

Ennek az évfordulónak is üzenete van: rendelkezünk mindazokkal a képességekkel, lelkeséggel, hogy a veszélyt felfogjuk, felmérjük, és tegyünk is ellene. Az Istenbe vetett hit és bizalom, ebben a kísértésekkel megtűzdelt világban az evangéliumi tisztaság felé való törekvés, a magyarság értékeinek megismerése, ápolása és szeretete, a műveltség és az alapos szakmai tudás megszerzése várta fel bennünket azokkal az eszközökkel, amelyek alkalmassá tesznek a rossz felismerésére és leküzdésére. A tisztalelkűség meghozza a lelki békét, minden effektív tevékenység alapját, és ez a kiegyensúlyozottság eredményezi majd a derűt, a mosolyt és az optimizmust.

Meg kell találni és meg kell mutatni azokat a példákat, amelyek egy másfajta életlátást és hitet sugallnak – s ilyen példák vannak.

Annak megértése és megértetése nagyon fontos, hogy több az ember élete annál, hogy haláláig csak a jobbat keresse mindig máshol és máshol. A birtoklás filozófiája nem ad békességet. Aki elhiszi a pénzvilág által sulykolt értékrendet, miszerint a boldogság attól függ, hogy mink van, vagy milyen karriert értünk el, az mindig boldogtalan lesz, mert mindig lesz valami, amit még nem szereztünk meg, amit még nem értünk el. A Kárpát-medence magyarsága minden problémájával együtt reális lehetőségekkel rendelkezik, hogy egymás kezét megfogva, kőkemény következetességgel, értelemmel és szívvel tegyen szabadságának az elérése céljából sorsfordító lépéseket. De ehhez elsősorban a magunk bilincseit,

lelkünk korlátait, szemléletünket kell megváltoztatnunk. Ez most a magyarság legnagyobb baja és megoldandó feladata. Le kell küzdenünk önzésünket, lelkileg meg kell újulnunk, fel kell fedeznünk embertársunk örömét és bánatát, meg kell értenünk, hogy Isten az embert a teremtés folytatására hívta meg a földre. Akkor, és csak akkor lesz magyar nemzetünknek újra feltámadása, a Szent Korona szellemisége akkor fog eljutni a szívünkig.

A szabadság és az akarat szabadsága az egyik legszentebb dolog, amit az ember az Istentől kapott. Kötelességünk vigyázni rá, mert az ember méltósága igazából csak ekkor tud kibontakozni. Szabadok akkor leszünk, ha megteremtjük a békét a lelkünkben. Ez az a béke, amiről Kölcsey is ír: „Isten, áldd meg a magyart, jókedvvel, bőséggel”. A sorrend nem véletlen. A jókedv azt a derűt jelenti, amit csak Istennel békében élő ember élhet át, ami biztosítéka annak, hogy embertársával és magával is harmóniában él. Az ilyen lélek képes a valódi érték, a valódi bőség megteremtésére.

Örökséget vettünk át elődeinktől, keresztény örökséget. Olyan kincseket, amelyek által ez a nemzet meg tudott maradni. A legkevesebb, amit tehetünk, hogy ezt az örökséget megőrizzük és továbbadjuk. A KÉSZ elmúlt harminc éve ezt az örökséget igyekszik átmenteni a maga eszközeivel az utóknak. Az a legnagyobb örökségünk, hogy „annyi balszerencse közt, oly sok vizály után” nem pusztultunk el, nem tűntünk el a történelem süllyesztőjében, hanem képesek voltunk és vagyunk megmaradni itt, a Kárpát-medencében. Nem is akárhogyan: országot, kultúrát, értéket teremtve.

Féltné őrzött örökségünk: a család tisztelete, a gyermekvállalás öröme, a megfogant élet védelme, élő közösségeink

megbecsülése. Mindez azért fontos, mert csak ezen kapcsolatokon keresztül tanuljuk meg a szeretet lényegét: saját önzésünk lefaragását. Minél inkább sikerül ez a folyamat, annál inkább felfedezzük a másik embert magunk mellett, értjük meg fájdalmát, örülünk örömének. És hogy ebben a folyamatban hol tartunk, mindig a másik ember a tükör. Ugyanis „hiába fürösztsöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat”.

Félteve őrzött örökségünk az a kereszténység, amely nemzetünket meg tudta őrizni. Nagyon fontos visszatálalnunk ahhoz a személyes Istenhez, akiben meg kell tanulnunk újra gyermeki ráhagyatkozással bízni. Nagy hittel teljesen ki kell tárnunk életünk ajtaját és beengedni az ő fényességét, hogy ő ragyogja át életünket, és vezessen az úton. Meg kell értenünk, hogy kizárólag attól vagyunk értékesek, hogy Isten fo-

gadott gyermekei vagyunk, aki kereszthalálával megváltott bennünket, értelmet adva ezáltal életünknek.

Félte őrzött örökségünk a magyarság szellemi és tárgyi kultúrája. Nagyon fontos, hogy meglássuk és megismerjük értékeinket, kincseinket, amelyeket ezután meg is tudunk szeretni. Ennek eredményeként tud kialakulni az egészséges önértékelés és a nemzeti büszkeség. Nagy dolgokra pedig csak olyan nemzet képes, amely büszke önmagára, értékeire. Csak az ilyen nemzetet fogják mások is értékelni, és csak az ilyen nemzet képes másokat is megbecsülni. Félte őrzött örökségünk az is, hogy egy és oszthatatlan magyar nemzet van a Kárpát-medencében. A politikacsinálók bűne Trianon óta az a gyalázat, amit velünk tettek.

Lesz felemelkedése a magyarságnak, de ennek egyik legfontosabb előfeltétele a lelki és szellemi megújuláson túl az, hogy az anyaország és az elcsatolt területek magyarsága újra átélje és megtanulja, hogy mi mindannyian eltéphetetlenül egymáshoz tartozunk: egy a nyelvünk, imáink, örömünk és bánatunk, muzsikánk és szívverésünk, álmaink és vágyaink. Csak együtt vagyunk teljesek. A szétszakítottság, a szenvedés hosszú évtizedeinek könnyei drágakővé, igazgyönggyé váltak. Ajándékozzuk meg egymást ezzel, amelyből egy eltéphetetlen gyöngyfűzér lesz. Nemzetünk ezáltal még jobban összekovácsolódik.

A hatalmas globális présben, ahol az álérték, a bűn, a hazugság, a talmi csillogás soha nem látott módon van piedesztálra állítva, a magyarság túlélésének egyetlen alternatívája a valódi értékekhez való következetes ragaszkodás és a minőség útja, a minőség forradalma. Szellemi és lelki többlettartalomra van szükségünk a túléléshez. A „jót s jól” üzenete

talán sohasem volt ilyen aktuális, mint ma. Mindenki tegye becsülettel és tisztességgel a dolgát ott és abban az életállapotában, ahol és amelyben van – a teljességre, a tökéletességre törekedve, a többit pedig bízunk a Szentlélekre.

Az Isten életre predesztinálta nemzetünket, csak ezt már egyszer valóban el kell hinnünk magunkról. Az emberi élet legnagyobb méltósága az, hogy a Teremtő megtisztelt és meghívott bennünket a világ továbbteremtésére, továbbalkotására. Fogantatásunk pillanatában mindenkinek a lelkébe beleoltott egy virágot, egy álmot, egy küldetést, egy testre szabott feladatot, amellyel hozzájárulhatunk az Isten által megálmodott teljességhez. Életünk valódi boldogsága az, ha meglátjuk ezt a virágot, és hagyjuk kibontakozni, illatozni, ha félelem nélkül és nagy bizalommal igent mondunk a meghívásra. A magyarságot határon innen és túl külső erő nem tudja elpusztítani. A kishitűség, az állandó kesergés és elégedetlenkedés viszont sírásónkká válhat. Meg kell tanulni hálát adni a Teremtőnek minden napért, mert nem magától értetődik, hogy megkaptuk. Meg kell tanulni örülni annak, ami van, s nem azért keseregni, ami nincs. Ha a hála és dicsőítés lelkületével kezdünk minden napot, akkor kerülünk abba a lelkiállapotba, látjuk meg azt az összefüggésrendszert, amely megmutatja az igazi értékeket, békességet ad, és elvezet az igazsághoz.

Hiszek abban, hogy ez így lesz. Az elmúlt évszázadok, különösen a 20. század nemzetpusztító borzalmai után is itt vagyunk, mert megtanultuk megőrizni az örökséget. Isten megáldott bennünket. Ahogy említettem, megengedi valami miatt, hogy mi is hordozzuk Krisztus keresztjét, de megadja ezután az Istenlátás dicsőségét, a feltámadás boldogságát is.

Megpróbál bennünket, de közben mindig fogja a kezünket. Nagyon komolyan kell venni a Szent István-i örökséget és különösen azt, hogy államalapító királyunk a Szűzanya oltalmára bízta nemzetünket. El fog jönni „egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán”. Higgyünk benne, tegyünk érte és imádkozzunk. Mindszenty bíboros mondta: „Ha lesz egymillió imádkozó magyar, nem félek a jövőtől”.

Ha nemes célokért küzdünk és hiszünk abban, amit cselekszünk, ezért emberileg legjobb tudásunk szerint mindent megteszünk és teljes szívünkkel kérjük a mindenható Isten áldását életünkre, akkor, és csak akkor élni fogunk. Hitem szerint a Pió atya féle prófécia beteljesedésének vagyunk tanúi a jelenben: „Magyarország egy olyan kalitka, amelyből egyszer még egy gyönyörű madár fog kirepülni. Sok szenvedés vár még rájuk, de egész Európában páratlan dicsőségben lesz részük. Irigylem a magyarokat, mert általuk nagy boldogság árad majd az emberiségre. Kevés nemzetnek van olyan nagyhatalmú őrangyala, mint a magyaroknak, és bizony helyes lenne erősebben kérniük hathatós oltalmát országukra!”

Öröm

A bölcs könyvek szerint (pl. Magyar Katolikus Lexikon) az öröm (gaudium) az akaratnak egy vágyott tárgy birtokbavételéből fakadó megnyugvása, a lélek átmeneti állapota. Erkölcsi minősége a tárgy jóságától, maradandósága a vágyott tárgy igazságától, mértéke a nagyságától és a birtokbavétel tökéletességétől függ. Tetszettek figyelni? Esetleg érteni? Na, ugye! Ez a baj a definíciókkal. Ahelyett, hogy azt mondaná, hogy az öröm egy olyan huncut gerjedelem, amitől az ember lelkét majd szétveti a nevetés. Ezt azonnal értené mindenki. Az azonban igaz, hogy alapfokon az öröm csendes belső nyugalom és béke, intenzívebb fokon kifelé is megnyilvánuló vidámság, felső foka az ujjongás.

A legfőbb jó maradandó birtokbavétele pedig a boldogság. A Bibliában is gyakran szerepel az öröm fogalma (pl. a menyegző, az aratás, a győzelem ünnepeivel kapcsolatban). A vallásos embernek az öröm forrása elsősorban Isten. A lelki öröm Isten megérzett jelenléte és e jelenlét tudata. Maradandósága attól függ, mennyire megalapozott az erényekben, főként a hitben. A lelki öröm eleven hit, az örök boldogság reménye és bizonyossága – s most B. Bartolo Longot idézem –: „az engedelmisség ajándéka, amely a cselekedetből imádságot és az imádságból cselekedetet fakaszt”.

Szeretet által képes az ember a szenvedésben is megtalálni az örömet, a Jézus szenvedésében való részesedés tudatával. Így tud együtt örülni az örvendezőkkel akkor is, amikor a

saját helyzete erre nem ad alapot. Példa erre egy régi békési történet, mely a *Békési Újságban* jelent meg anno:

„Talán anakronisztikus dolog ma 2006 Magyarországról szólva az örömről beszélni. E félelem részben igaz is, hiszen a szenny, a hazugság, az erkölcsi fertő, a nihilizmus olyan el nem képzelt mélységében kellett akkor élnünk, mely minden rémálmot felülmúlt. A gátlástalan gonoszság, elvetemültség olyan mértéket öltött az akkori országos politikában, hogy tényleg megkérdőjelezhető volt az öröm szó létjogosultsága. És mégis.

Egy, az őszi beszédet és helyhatósági választást követő estén, Békés főterén olyan őszinte, nyílt és olyan régen várt boldogság sugárzott az emberek arcáról, akkora felszabadult, de mégis méltóságteljes öröm áradt szét a lelkekből az este levegőjébe, hogy az már-már részegítő volt. S eme emberi felemelő érzés akkor vált igazán magasztossá, amikor rájöttünk, hogy mi, ott, mindannyian, valóban együtt örülünk valamiért, és nem kárörvendünk. Ebben az érzelemkavalkádban benne volt minden ma élő generáció eddig elfojtott bánatának elemi erejű szélnek eresztése, elsöprése. Hisz mindenki ugyanazt ünnepelte ugyan, de ki-ki eddigi élete stációi szerint másvalami miatt is lelkendezett. Mindenki eltörölt valamit (talán egyszer megéljük, hogy mindent) a múlt elrejtett fájdalmából.

Szólt az éljen, a taps, a bravó az új polgármesternek, a képviselőknak, az irdatlan, láthatatlan kulimunkát végző segítőiknek, és tapsolt ki-ki kicsit magának is, megsimogatva lelke sarjadzó sebeit. Szólt a taps született békésinek és azzá vált „gyüttmentnek”, magyaroknak és jövőjük zálogát, javukat, felemelkedésük útját felismerő és ezért cselekvő roma-ci-

gány testvéreinknek, istenhívőknek és -keresőknek egyaránt.

Köszönetet mondtunk mindenkinek. A kiállásért, a munkáért, a segítségért, a jó szóért, a jó időben és helyen néha ránk vetett cinkos összemосolygásért, az imáért, az isteni segítségért, mely levette szemünkről a hályogot, hogy megláthassuk egymásban a segítő társat.

Furcsa dolog az öröm. Miért? Mert a kiütéses győzelem után úgy gondoltuk, hogy a velünk együtt munkálkodás legfőbb feltétele a hozzáértés és a közös ügyért való tenni akarás kell, hogy legyen, és nem a politikai hozzáállás, hovatartozás. Aki ebben partner, az társunk az úton. Aki nem, az békében elmehet, ha nem sáros semmiben. De térjünk vissza. Miért furcsa dolog az öröm? Mert például pont olyan felhőtlen és őszinte volt az öröm pírja annak a munkájában jó, ám eddig a másik táborhoz tartozó szakembernek az arcán, mint bármelyikünkén, amikor megtudta: nemhogy nem éri sérelem, de minden eddigi címét, rangját megőrizheti, és dolgozhat tovább kedvenc szakterületén. Ragozhatnánk: ez talán a kereszténység csírája volt mindkét fél részéről.

E csodálatos este után még sok nehéz év sorjázott, de bekövetkezett a várva várt fordulat. Isten segedelmével 2010-ben győzött a jó, és elindulhatott Magyarország megmentése, majd újraépítése és megvédése, ha úgy tetszik, a kreatív öröm időszaka.”

A KÉSZ ténykedése is ehhez igazodott. „Háborús” időkben a hit és a nemzeti érzés bátyája volt, ma szelíd és jobbító szándékú görbe tükör a baráti hatalom számára.

A második példa is gyönyörűséges, szintén a Békési Újságból:

„Rendkívüli szentmise volt egy este a békési római katolikus templomban: 14 pap koncelebrálta ugyanis a szertartást. De mi is történt? 1978-ban 18-an végeztek a Gyulafehérvári Teológián. Közülük 15-en élnek ma, egy fő Békésen, a többiek pedig Erdélyben. Végzés óta minden évben találkoznak, mindig más-más paptársnál. A békési viszontlátás azért is volt rendkívüli, mert hiánytalanul megjelentek, és mert »határon túl« zajlott le. Magasztosság, emelkedettség, ugyanakkor minden nagyzástól és túlzástól mentes ünnepélyesség, felhőtlen öröm, szilárd hit és magyarságtudat, sugárzó emberség hatotta át az így sallangoktól mentes, mégis felemelő szentmisét és találkozást minden résztvevő legnagyobb örömére. A templom mennyezete szinte megnyílt a zengő énektől és a mosolygó Jóisten szelíd ábrázatját véltük ránk tekinteni.”

Ne legyünk tehát savanyú katolikusok, komor reformátusok, langyos evangélikusok, ahogy néha illetnek minket. Nem *Whoppy Goldberg* féle apáca show-ra gondolok egy szentmisén, hanem az oda bevitt és otthagyt gondoktól mentes, templomból kijövő hívő emberre, aki lelkét örömmel feltöltve hagyja el Isten házát.

Templomi éneklésünk is legyen önfeledten boldog, mint *Sütő András* földijeie az *Anyám könnyű álmod* ígér című könyvének a Hozzuk a dalt ez erdőről fejezetében.

Egy temetés is lehet öröm forrása: bár siratjuk az elhunytat, fáj a hiánya, de szerettünk jó helyre kerül, Isten színe elé, majd a mennyországba. Ahol szeretet, rend, béke és örök boldogság várja. Lisieux-i „kis” Szent Teréz szerint a mennyországban mindenki arcára egyszer s mindenkorra kiül az öröm.

De örömet okoz, ha másokon segíthetünk, csak vigyázva tegyük ezt, hogy jól süljön el a dolog, ne úgy segítsünk, mint az egyszeri ember a káposztalepkén, aki megszánva őt, káposztalapot adott neki, majd, a kecskét is segítő, odaadta neki a káposztát lepkével együtt.

Nekem a főzés is öröm. Gondolom, nem mondtam meglepőt vele. Agytisztító, gondokat elhessentő alkotás-öröm, amivel tán mások elégedett mosolyát is előcsalhatom.

Horváth István Sándor arra is figyelmeztet, hogy becsüljük meg közösségünket, mint örömforrást: „Tudjuk, hogy a közösség, amelyhez tartozunk, legyen az családi, vallási vagy kulturális, megtart minket. Tudjuk, hogy nem élhetünk csupán a pillanat mulandó örömének, hanem a maradandó boldogság forrását kell keresnünk.” Számomra e boldogság egyik forrása a KÉSZ. Sokan úgy képzelik el a Keresztény Értelmiségiek Szövetségét, mint tömjénzagban és félhomályban gubbasztók gyülekezetét, akik egymás kezét fogva mormolják naphosszat az imát, és savanyújóskaként ájtatos szemekkel meredeznek az égbe.

Ám az öröm méretére, nagyságára is vigyáznunk kell, nehogy úgy járjunk, mint a gólya a következő történetben: A falusi orvos megérkezik egy elhagyatott tanyára, ahol már a tizenhétgyerekes gyereket segíti a világra. Belép, és így szól: Azért jobban is vigyázhatnának a háziállatokra! Amikor jöttem, majdnem hasra estem egy kacsában – korholja a gazdát. Mire a gazda: Nem kacsá volt az. Gólya, csak már térdig kopott a lába.

Az örömmel kapcsolatban tehát rengeteg pozitív fogalom jelenik meg: vágy, szeretet, beteljesülés, élvezet, engedelmeség, hit, erény, maradandóság, megnyugvás, jóság, erkölcsi-

ség, igazság, nyugalom, béke, vidámság, ujjongás, remény, bizonyosság, csak hogy néhányat emeljek ki közülük. Hallhattunk Istenről és istenhitről is, mint az öröm legmagasabb fokáról a hívő lélek számára.

De mit tegyen az egyszerű ember, kinek a napi robotban nem jut ideje ilyen magasztos dolgokon elmélkedni? Mit tegyen az, akit – ha nem vigyáz folyamatosan és tudatosan – előbb-utóbb elfáraszt és fásulttá tesz a megélhetés utáni állandó hajsza, a megfeszített (gyakran túlfeszített) tempó?

Szerintem a legjobb, amit tehet, az a lehetőség, amely a pillanatok adta megnyugvásból fakadhat. Mert legyen bármilyen túlterhelt az emberfia, ha akar, mindig talál pár percet saját maga számára, amikor a sokat emlegetett *Hamvas Béla*-féle csend pillanatban ismételten ráeszmél arra a sokszor elfeledett gyönyörűségre, amit a mindennapi élet apró örömei okoznak.

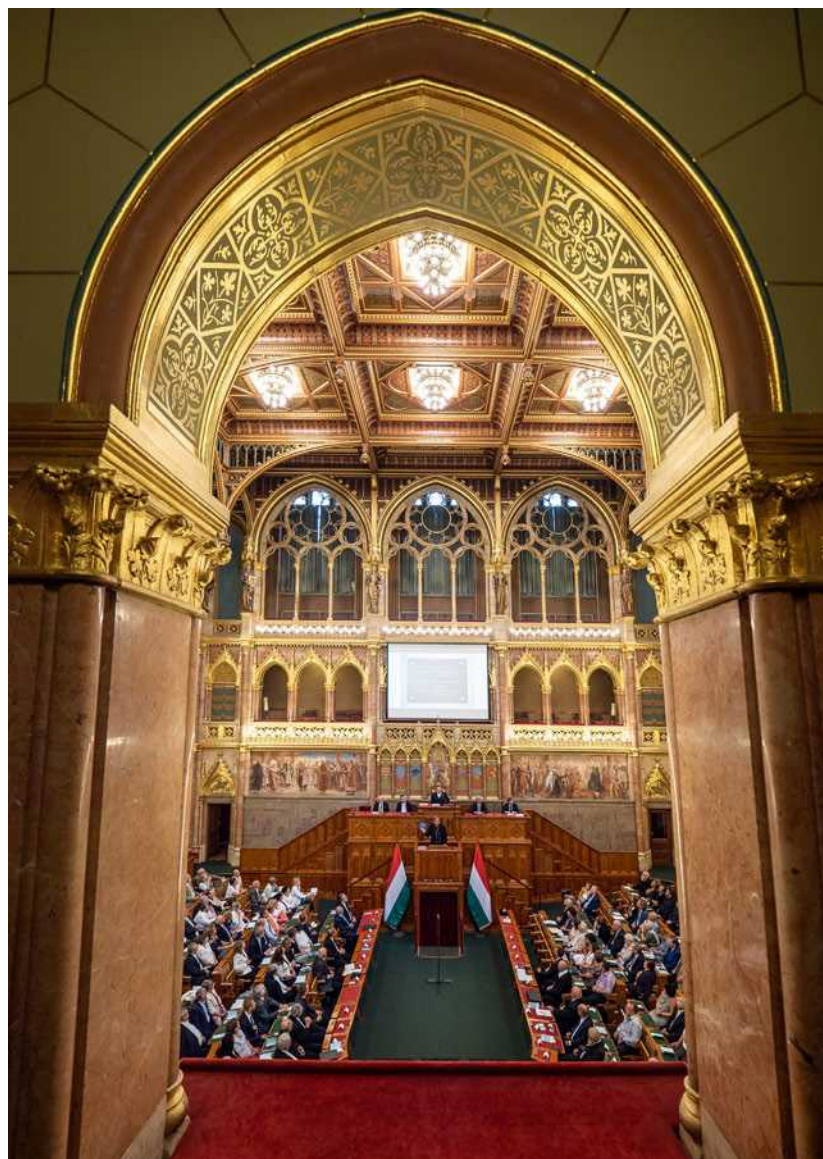
Ha napközben sokszor nem is vesszük észre, az esti csendességben rádöbbenhetünk arra, hogy tényleg minden Jóisten adta napunknak megvan a maga picinyke örömadagja, amit legfőbb és legismertebb imádságunk, a Miatyánk mindennapi kenyerünknek nevez. Ez a vég nélkül ismétlődő, gyakran valóban csak falatnyi lelki táplálék az, ami megőriz embernek ebben az embertelen és istentelen világban is, ami meggátolja ugyanakkor azt is, hogy a globalizált fogyasztói világ dróton rángatott, lélek nélküli bábjai legyünk.

Rajtunk múlik tehát a boldogságunk, mi vagyunk a saját testünk és lelkünk állandó megújulásához szükséges örömkovács előállítói. Istenadta lehetőségünk ez, csak éljünk vele. Legyünk mosolygó igen-emberek!

Illéssy Jánost idézem. „A mi legfontosabb teendőnk tehát: Isten akaratának kutatása és beteljesítése. Nekünk, örök aktív és irányítás-imádó embereknek ez nem könnyű feladat, de öröm. Annak elfogadása sem könnyű, hogy a többi »magától jön«. Pedig Jézus mondja: De keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek. (Máté evangéliuma 6,33) Cselekedjünk! Pontosabban: cselekedjük Isten akaratát! Minden lelki, testi, szellemi ajándékunkkal erre készített fel az Úr. Pál apostol szavaival: Krisztus szolgálként cselekedjétek Isten akaratát: lélekből, jóakarattal szolgáljatok, mint az Úrnak és nem, mint embereknek. (Pál levele az efezusiakhoz 6,6-7). Még akkor is, ha indulni és a fáraó elől menekülni az emberi gondolkodás szerinti legvalószínűtlenebb helyre, a tenger felé kell akár.”

A KÉSZ lelkére kívántam rávillantani, a spirituális szerepünkre, állapotunkra, a jövőbeni feladatainkra, melyek közül a legfontosabbnak az öröm, a derű megőrzését és terjesztését érzem, melyet határtalanul terjesztenünk kell nemzetszerte, valamint a jóra, a tettekre igent mondó és azonnal cselekedni tudó mivoltunkat. Kívánom, hogy együtt legyünk majd itt és így, mindannyian az 50 éves évfordulón is.

Függelék

A KÉSZ elnökei

Csanád Béla
(1989–1996)

Csanád Béla 1926. november 9-én született Akasztó községben. 1950. április 23-án Aszódon szentelték pappá. Bácsborsodon, majd Csengődön és Jánoshalmán volt káplán, 1958–1963 között a Szegedi Egyházmegyeközi Hittudományi Főiskola tanára, majd a Központi Papnevelő Intézet lelki igazgatója, 1965-től tanulmányi felügyelője. 1969-től egészen haláláig a Hittudományi Akadémia és jogutódai professzora a lelkipásztorkodás és liturgia témakörökben. 1976-tól egyben a Magyar Katolikus Püspöki Kar Hitoktatási Bizottságának igazgatója, 1978-tól címzetes apát, 1983-tól a Kalocsai Egyházmegye kanonoka, 1991-től pápai prelátus. Mindemellett költő, író, műfordító, a Teológia, a Vigília és az Új Ember rendszeres szerzője, szerkesztője. 1989. január 30-án megalapította a Keresztény Értelmiségi Szövetségét, melynek haláláig elnöke volt.

Osztie Zoltán
(1997–2016)

1958. augusztus 17-én született Budapesten. Teológiai tanulmányait a Budapesti Hittudományi Akadémián végezte, ahol morálteológiából szerzett doktorátust. Lelkipásztori szolgálataai között kiemelkedik a Budapesti Központi Sze-

mináriumban betöltött spirituális munkája. Teológia tanár volt hét évig a Veszprémi Hittudományi Főiskolán. Jelenleg a Budapest-belvárosi Főplébánia plébánosa. A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének, Csanád Béla alapító elnök halála után 1997 és 2016 között országos elnöke.

Maklár Ákos
(2016–)

1972-ben született Kemecsen. A Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban érettségizett, majd a Budapesti Hittudományi Akadémián végzett. A római Pápai Keleti Intézetben szerzett kánonjogi licenciátust, ezután lelkipásztori kisegítő volt Rakacaszenden. 1998-ban Nyíregyházán szentelték pappá. Jelmondatát a keresztényi és a papi életre vonatkoztatva a 65. zsoltárból választotta: „Boldog az, kit kiválasztasz...” Miskolcon szolgált káplánként, majd a máriapócsi kegyhelyen, ezt követően pedig Anarcson parókus. A római posztgraduális képzést követően a Budai Görögkatolikus Parókia parókusa, a Hajdúdorogi Főegyházmegye bírósági helynöke. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége elnöke 2016. november 12-től.

A KÉSZ elnökségének tagjai

Maklár Ákos *elnök*

Dr. Galgóczy Gábor *társelnök*

Keresztes Dénes *elnökhelyettes*

Dr. Brummer Krisztián, *a soproni csoport elnöke*

Csizovszki László, *a jánoshalmi csoport elnöke*

Izing László, *a tatai csoport elnöke*

Dr. Lakatos István Antal, *a dunakeszi csoport elnöke*

Dr. Pálmai Tamás, *a békési csoport tagja*

Pásztor Pascal, *Tiszaújváros*

Tóth Ernő, *a százhalombattai csoport elnöke*

Dr. Zachar Péter Krisztián, *a budapest-belvárosi csoport elnöke*

KÉSZ csoportok listája

Helyi csoport	Elnök	Alakulás éve
Baja	Tarján Levente	1990
Baktalórántháza	Némethné Csubák Éva	2005
Balassagyarmat	Selmeczi Zoltán	1996
Barcs	Dr. Nuszpl Árpád	2018
Békés	Juhos Józsefné	2002
Budakeszi	Dr. Andrási Dorottya	2004
Budaörs	Félegyházy-Megyesy Péter	2014
Bp.-Belváros	Dr. Zachar Péter Krisztián	2001
Bp.-BudafoK-Tétény	Ambrus Károly	2004

Helyi csoport	Elnök	Alakulás éve
Bp.-Erzsébetváros	Kiss Csaba Péter	2000
Bp.-Józsefváros	Péchy Mária	1998
Bp. XI. kerület	Dr. Kovács Györgyné	2019
Bp.-Hegyvidék	Dr. Aszódi Gáborné	2017
Bp. XIII. kerület	Dr. Váczy Kristóf	2001
Bp. XVI. kerület	Szőke István	2016
Bp. XVII. kerület	Domokos Lajos	2006
Csorna	Horváthné Hatos Éva	1992
Debrecen	Bódor Edit	1990
Dunakanyar jobb part	Naszáros József	2003
Dunakeszi	Dr. Lakatos István Antal	1999
Dunaújváros	Kozma Ferenc	2016
Érd	Eőry Zsolt	1995
Esztergom	Bánhid Vajk	2006
Fadd	Pál Magdolna	2010
Gyöngyös	Dr. Réthyné Toldi Adrien	2015
Győr	Dr. Ottófi Rudolfné	1990
Hajdúszoboszló	Feketéné dr. Kiss Mária	2019
Hódmezővásárhely	Árva László	2015
Jánoshalma	Csizovszki László	1995
Jászsós-szentgyörgy	Vígh Miklósné	2012
Jászberény	Vargáné Deme Katalin	2000
Jászájkóhalma	Forgács Csabáné	2011
Kaposvár	Dr. Csillag Gusztáv	1992
Kecel	Dr. Suhajda János	2005

Helyi csoport	Elnök	Alakulás éve
Kecskemét	Dr. Tercsi Mátyás	1994
Keszthely	Krupláné Nagy Ágnes	2003
Kiskunfélegyháza	Makányné Óvári Éva	1992
Körmend	Szigeti Lajosné	2007
Kunszentmárton	Tóthné Barna Mária	2007
Lenti	Nógrádi László	1992
Makó	Dr. Nagy Jenő	2017
Marcali	Dr. Laczkovics Anna	1995
Mátészalka	Dr. Juhászné dr. Kicsák Marianna	2017
Miskolc	Alakszainé dr. Oláh Annamária	1989
Mosonmagyaróvár	Csorba Dezső	1990
Nagyatád	Fábián Zoltán	2008
Nyíregyháza	Franczelné Bor Mária	1993
Paks	Gangel Margit	1995
Pápa	Schrei Balázs	2004
Pásztó	Barsi József	1996
Remeteszőlős	Zlinszky András	2010
Salgótarján	Dr. Sasváry Erzsébet	1995
Sopron	Dr. Brummer Krisztián	1995
Százhalombatta	Tóth Ernő	2002
Szécsény	Kériné Szabó Mária	2008
Székesfehérvár	Párkányi Tamás	1992
Szolnok	Kováts Andrea	2010
Szombathely	Dr. Horváth Sándor	2002

Helyi csoport	Elnök	Alakulás éve
Taksony	Hufnagel Béla	2003
Tamási	Csiky Péter	1998
Tata	Izing László	1994
Tatabánya	Patakiné Slezák Ágnes	1997
Tiszafüred	Sólyomvári György	1993
Tiszaécske	Verebély Veronika	1995
Tolna	Dr. Saramó Márta	1995
Törökbálint	Solti Ferenc	2017
Törökszentmiklós	Viski-Latorné Dögei Edit	2001
Újfehértó	Gyermánné Szabó Katalin	1999
Veszprém	Dr. Udvarhelyi Olivér	1991
Zalaegerszeg	László Ferencné	1991
Zalaszentgrót	Keresztes János	2014

Szent Adalbert-díjasok

Jáki Szaniszló	1992
Tempfli József	1993
Nemeskürty István	1995
Nádasi Alfonz	1996
Gál Ferenc	1997
Fekete Gyula	1998
Mácz István	2006
Farkas Géza és Gere György	2007
Kerényi Dénes	2009

Hegedűs András	2010
Járóka Livia	2011
Simon Zaven	2012
Lezsák Sándor	2013
Barkász Sándor	2014
Harmat Károly	2015
Velkey György	2017
Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom	2018

Csanád Béla-díjasok

Kitüntetett	Csoport	Év
Csorba Gábor	Érd	2008
Hufnágel Béla	Taksony	2009
Tarján Levente	Baja	2010
Fejes Antalné	Budapest-Belváros	2011
Tercsi Mátyás	Kecskemét	2012
Martinovich Sándor és Sándorné	Érd	2013
Magyar János	Százhalombatta	2014
Pap István	Tatabánya	2015
Saramó Márta	Tolna	2016
Osztie Zoltán	Budapest	2017
Németh Anikó (posztumusz)	Budapest-Erzsébetváros	2018

Tartalomjegyzék

<i>Csanád Béla</i>	
Vers születésnapra.....	3
<i>Zachar Péter Krisztián</i>	
Misszió az evangelizációért, a kultúráért és a közéletért.....	15
<i>Bajzáth Ferenc</i>	
Csanád Béla és a KÉSZ.....	91
<i>Osztie Zoltán</i>	
Oltalom alatt álló eszköz.....	95
<i>Maklár Ákos</i>	
Jelenünk és jövőnk.....	109
<i>Gratulationes variae.....</i>	123
<i>Kövér László</i>	
Magyar idők.....	167
<i>Erdő Péter</i>	
Krisztus üzenetét képviselni a mai Európában.....	173
<i>Orbán Viktor</i>	
Keresztény szabadság.....	177

<i>Fabiny Tamás</i>	
A „feltámadás nehézségei”	187
<i>Szabó István</i>	
Keresztyén értelmiség – értelmes keresztyénség.....	199
<i>Kocsis Fülöp</i>	
Kész az én szívem, Istenem, kész az én szívem.....	205
<i>Járóka Livia</i>	
Felelősség, bátorság, áldozat.....	215
<i>Popovics Béla</i>	
Megmaradásunk záloga.....	221
<i>Pálmai Tamás</i>	
Öröm.....	233
<i>Függelék</i>	241

© Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, 2019

Szerkesztette:
Rochlitz Bernadett

Borítóterv:
Lendvai Péter

Fotók:
GA-Pix Fotó
Fotó az 111. oldalon: Miniszterelnöki Sajtóiroda // Szecsődi Balázs

A könyv megjelenését támogatta:

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

A jubileumi kiadvány a KÉSZ XII. kongresszusán 2019. szeptember 14-én
elhangzott előadásokat is tartalmazza.

ISBN 978-963-7864-32-2

Kiadja a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége
1016 Budapest, Aladár. u. 17.
iroda@keesz.hu • www.keesz.hu

Felelős kiadó: Maklár Ákos

Nyomdai előkészítés: Peidl Péter
Nyomtatás: KAPITÁLIS Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft., Debrecen
Felelős vezető: Kapusi József